

ແບບຮຽນ ພາສາລາວ

ຊັ້ນມັດທະຍົມສຶກສາຕອນຕົ້ນ ສຳລັບປະຊາຊົນ

ກະຊວງສຶກສາທິການ ແລະ ກິລາ
ກົມການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ

ຄຳນຳ

ປຶ້ມແບບຮຽນວິຊາພາສາລາວ ຊັ້ນມັດທະຍົມຕອນຕົ້ນ ສຳລັບປະຊາຊົນ ລະບົບບຳລຸງ ການສຶກສາ ນອກໂຮງຮຽນ ເຫຼັ້ມນີ້ ໄດ້ຮຽບຮຽງຂຶ້ນເພື່ອນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການຈັດການຮຽນ-ການສອນລະບົບບຳລຸງໂດຍອີງອີງ ໃສ່ຫຼັກສູດການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ ແລະ ອີງໃສ່ປຶ້ມແບບຮຽນ ຂອງສາຍສາມັນສຶກສາ ທີ່ນຳໃຊ້ໃນປັດຈຸບັນ ໂດຍໄດ້ຮັບຄວາມຮ່ວມມືຈາກນັກວິຊາການຫຼາຍພາກສ່ວນເຊັ່ນ: ນັກວິຊາການຈາກ ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາ ວິທະຍາສາດການສຶກສາ, ພະແນກສຶກສາທິການ ແລະ ກິລານະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ນັກວິຊາການສູນພັດທະນາ ການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ ແລະ ກົມການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ

ເນື້ອໃນທີ່ສະແດງອອກໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ເປັນພຽງຂໍ້ມູນພື້ນຖານເພື່ອໃຫ້ຜູ້ຮຽນ ແລະ ຄູ ນຳໃຊ້ເຂົ້າ ໃນການຮຽນ - ການສອນເທົ່ານັ້ນ. ຄູແລະຜູ້ຮຽນສາມາດຊອກຫາຂໍ້ມູນເພີ່ມເຕີມຈາກຫລາຍແຫຼ່ງເອກະສານ ເພື່ອໃຫ້ແທດ ເໝາະກັບການຈັດ ການຮຽນ-ການສອນໃນປັດຈຸບັນ.

ປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ມີ 2 ພາກ ປະກອບມີ 34 ບົດຊຶ່ງລວມເອົາເນື້ອໃນສຳຄັນຊຶ່ງຜູ້ຮຽນຈະໄດ້ຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບ ການກຳເນີດແລະການຂະຫຍາຍຕົວຂອງພາສາລາວ, ຫຼັກການພື້ນຖານຂອງພາສາລາວ ແລະຫຼັກການນຳໃຊ້ ພາສາລາວ.

ໃນການຮຽນຮຽງຄັ້ງນີ້ອາດມີຫຼາຍສິ່ງຫຼາຍຢ່າງຂາດຕົກບົກຜ່ອງສະນັ້ນ,ກົມການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ ຂໍຄວາມ ຮ່ວມມື ມາຍັງຄູ - ອາຈານ, ຜູ້ບໍລິຫານການສຶກສາ ຂັ້ນ ຕ່າງໆ ແລະ ທ່ານຜູ້ອ່ານ ຊ່ວຍຕີລາຄາ,ປະກອບຄຳຄິດຄຳເຫັນ ສິ່ງໃຫ້ກົມການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ ນຳມາເປັນຂໍ້ມູນໃນການປັບປຸງ, ດັດແກ້ຄືນໃໝ່ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ວຽກງານດັ່ງກ່າວໄດ້ຮັບໝາກຜົນແລະເປັນທີ່ຍອມຮັບໃນທົ່ວສັງຄົມ.

ກົມການສຶກສານອກໂຮງຮຽນ

ຄຳນຳ

ພາກເປີດຫົວເລື່ອງ	1
ບົດທີ 1 ການກຳເນີດ ແລະການຂະຫຍາຍຕົວຂອງພາສາລາວ	3
ບົດທີ 2 ຄວາມຈຳເປັນຕອງຮຽນຮູ້ ແລະ ປົກປັກຮັກສາພາສາລາວ	5
ພາກທີ I ຫຼັກພື້ນຖານຂອງພາສາລາວ	6
ບົດທີ 3 ສຽງໃນພາສາລາວ	6
ບົດທີ 4. ຕົວອັກສອນລາວ	7
ບົດທີ 5. ວິທີໃຊ້ຕົວອັກສອນ ແລະເຄື່ອງໝາຍຕ່າງໆໃນພາສາລາວ	11
ບົດທີ 6. ການປະສົມອັກສອນ,ວິທີຜັນສຽງ ແລະພະຍາງ	13
ບົດທີ 7. ຫຼັກການຂຽນພາສາລາວໃຫ້ຖືກຕ້ອງ	17
ບົດທີ 8. ການແປງອັກສອນ	20
ບົດທີ 9. ລັກສະນະຂອງຄຳທີ່ເປັນພາສາລາວ	23
ບົດທີ 10. ຄຳລາວທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນ	25
ບົດທີ 11. ຊະນິດຄຳເວົ້າ	26
ບົດທີ 12. ປະເພດຄຳເວົ້າ	29
ບົດທີ 13. ຄວາມໝາຍ ແລະປະເພດ ຂອງວາລີ	35
ບົດທີ 14. ຄຳສິນທິ ແລະ ຄຳສະໝາດ	37
ບົດທີ 15. ຄວາມໝາຍ ແລະພາກສ່ວນຂອງປະໂຫຍກ	39
ບົດທີ 16. ຮູບແບບ,ປະເພດ.ການປ່ຽນຮູບ ແລະໃຈຄວາມຂອງປະໂຫຍກ	41
ບົດທີ 17. ປະເພດແລະລັກສະນະສຳຜັດຂອງກາບກອນ	45
ບົດທີ 18. ການຂຽນກາບກອນປະເພດຕ່າງໆ	46
ບົດທີ 19. ການຂຽນບົດບັນທຶກແລະບົດລາຍງານ	48

ບົດທີ 20. ການຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມ ແລະ ຂຽນບັບທຶກປະຈຳວັນ	50
ບົດທີ 21.ຄວາມໝາຍ ແລະລັກສະນະຂອງບົດອະທິບາຍ	52
ບົດທີ 22.ການແຕ່ງບົດອະທິບາຍ	53
ບົດທີ 23.ຄວາມໝາຍ ແລະລັກສະນະຂອງບົດພິສູດ	55
ບົດທີ 24.ການແຕ່ງບົດພິສູດ	56
ບົດທີ 25.ຄວາມໝາຍ ແລະລັກສະນະຂອງບົດວິຈານ	58
ບົດທີ 26.ການແຕ່ງບົດວິຈານ	60
ບົດທີ 27.ການຂຽນບົດວິເຄາະຕົວລະຄອນ	62
ພາກທີ II ຫຼັກການນຳໃຊ້ພາສາລາວ.....	64
ບົດທີ 28.ຈຸດປະສົງ,ມາລາຍາດ ແລະຫຼັກການອ່ານພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງ.....	64
ບົດທີ 29. ການອ່ານອອກສຽງ,ອ່ານບໍ່ອອກສຽງ (ອ່ານໃນໃຈ) ແລະ ວິທີເຝິກອ່ານສະແດງອາລົມຈິດ ດ້ວຍຕົນເອງ.....	65
ບົດທີ 30. ຈຸດປະສົງ ແລະມາລາຍາດການຟັງໃນຊຸມຊົນ	67
ບົດທີ 31. ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມ ແລະການເຝິກຝົນການຟັງ.....	68
ບົດທີ 32. ການເວົ້າໃນຖານະພິທີກອນ ຫຼື ໂຄສິກ , ການເວົ້າແນະນຳຕົນເອງ ແລະ ການສົນທະນາໃນທີ່ຊຸມຊົນ	70
ບົດທີ 33. ການລາຍງານປາກເປົ່າ,ການເວົ້າອະທິບາຍ,ຊີ້ແຈງແລະສະຫຼຸບ	72
ບົດທີ 34. ຄວາມໝາຍແລະຫຼັກການໃນການໂຕ້ວາທີ	74

ພາກທີ I ເປີດຫົວເລື່ອງ

ຄວາມໝາຍ ແລະ ຄວາມສຳຄັນຂອງພາສາລາວ

ພາສາແມ່ນເຄື່ອງມືຕິດຕໍ່ສື່ສານລະຫວ່າງບຸກຄົນໃນສັງຄົມຊ່ວຍໃຫ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈຊຶ່ງກັນ ແລະ ກັນ. ພາສາລາວແມ່ນພາສາໜຶ່ງທີ່ນອນຢູ່ໃນຈຳນວນພາສາຕ່າງໆຂອງໂລກ, ມັນເປັນພາສາປະຈຳຊາດລາວມາແຕ່ດຶກດຳບັນ. ການທີ່ຊາດລາວມີພາສາແຫ່ງຊາດເຮັດໃຫ້ການສື່ສານລະຫວ່າງຄົນໃນຊາດມີຄວາມສະດວກເພາະມີພາສາຊ່ວຍສື່ຄວາມໝາຍ, ຄວາມຄິດຄວາມຮູ້ສຶກ ແລະ ຄວາມເຂົ້າໃຈໃຫ້ເກີດຂຶ້ນໃນຊີວິດປະຈຳວັນບໍ່ວ່າພວກເຮົາຈະສົ່ງຂ່າວສານ, ສຶກສາຮຳຮຽນ ຫຼື ປະກອບອາຊີບກໍໃຊ້ພາສາລາວເປັນເຄື່ອງມືເພື່ອສະແດງຄວາມໝາຍ, ຄວາມຄິດ ແລະ ຄວາມຮູ້ສຶກທັງນັ້ນ.

ວັນນະຄະດີແມ່ນຂະແໜງວິຊາໜຶ່ງທີ່ໃຊ້ພາສາຄຳເວົ້າພັນລະນາຄວາມເປັນມາຂອງຊີວິດສັງຄົມກຳຄືປະກົດການຂອງທຳມະຊາດ. ສະນັ້ນວັນນະຄະດີຈຶ່ງເປັນບ່ອນເຕົ້າໂຮມປະຫວັດສາດ, ວັດທະນະທຳແລະຮີດຄອງປະເພນີຂອງຊາດໃນສະໄໝຕ່າງໆເອົາໄວ້ໃຫ້ຄົນຮຸ່ນຫຼັງໄດ້ຮຳຮຽນ. ວັນນະຄະດີເປັນວິຊາຄວາມຮູ້ອັນໜຶ່ງທີ່ສາມາດສຶກສາອົບຮົມແນວຄິດ, ຄຸນສົມບັດແລະຄວາມສວຍງາມໃຫ້ແກ່ຄົນ, ວັນນະຄະດີໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງການພັດທະນາດ້ານອາລົມຈິດຂອງນັກປະພັນຍຸກສະໄໝຕ່າງໆ. ນອກຈາກນີ້ວັນນະຄະດີຍັງແມ່ນສິລະປະຂອງການໃຊ້ພາສາ ແລະ ພາສາຂອງວັນນະຄະດີແມ່ນພາສາທີ່ໄດ້ຮັບການພັດທະນາໃນລະດັບດີ.

ພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີເປັນວິຊາຄວາມຮູ້ທີ່ເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ທຸກຄົນ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນຜູ້ທີ່ສຶກສາຮຳຮຽນຄວນຊອກສະແຫວງຫາເພື່ອຮຽນຮູ້ພາສາລາວອັນເປັນເຄື່ອງມືໃນການຕິດຕໍ່ສື່ສານລະຫວ່າງຄົນລາວດ້ວຍກັນ. ຖ້າຫາກຮຽນຮູ້ແລະເຝິກແອບການໃຊ້ພາສາລາວໄດ້ດີມາຕິດຕໍ່ພົວພັນກັບຜູ້ອື່ນທີ່ເຂົ້າໃຈກັນ ແລະ ຈະໄດ້ຮັບຄວາມສຳເລັດໃນການເຮັດວຽກຮ່ວມກັນເປັນຢ່າງດີ. ພາສາລາວເປັນເຄື່ອງມືໃນການສຶກສາຮຳຮຽນ, ຈະຮຽນສິ່ງໃດກໍຕາມຕ້ອງອາໄສທັກສະດ້ານພາສາລາວເຊັ່ນ: ທັກສະການຟັງ, ການເວົ້າ, ການອ່ານແລະການຂຽນ. ພາສາລາວເປັນພາສາທີ່ຖ່າຍທອດວັດທະນະທຳ ແລະ ຄວາມຈະເລີນຕ່າງໆ ຂອງຊາດລາວຈາກຮຸ່ນຄົນໜຶ່ງໄປຍັງອີກຮຸ່ນຄົນໜຶ່ງສືບຕໍ່ເນື່ອງກັນໄປເລື້ອຍໆໂດຍບໍ່ຂາດສາຍພາສາລາວຍັງມີຄວາມສຳຄັນໃນການປະກອບອາຊີບຕ່າງໆ ເພາະບາງອາຊີບກໍອາໄສພາສາລາວເລີຍກຶງເຊັ່ນ: ຜູ້ປະກາດທາງວິທະຍຸແລະໂທລະພາບ, ນັກຂຽນແລະອື່ນໆ... ບາງອາຊີບກໍອາໄສພາສາລາວໂດຍທົ່ວໄປເຊັ່ນ: ຜູ້ຄ້າຂາຍ, ນາຍແພດ, ກຳມະກອນ... ການໃຊ້ພາສາກໍແມ່ນສິລະປະປະເພດໜຶ່ງຊຶ່ງຈະຕ້ອງຖືກກາລະເທສະ ຖານະບຸກຄົນ ແລະ ຄວາມເໝາະສົມໃນດ້ານອື່ນໆ.

ເວົ້າລວມແລ້ວປຶ້ມແບບຮຽນ ພາສາລາວ ແລະ ວັນນະຄະດີມີຈຸດມຸ່ງໝາຍດັ່ງນີ້:

ພາສາລາວເພື່ອໃຫ້ຮຽນຮູ້ກຳພົນຖານຂອງພາສາລາວເຊິ່ງແນໃສ່ການເວົ້າ, ການຂຽນໃຫ້ຊັດເຈນເໝາະກັບຈຸດປະສົງສາມາດສະແດງອອກເຖິງລັກສະນະສ້າງສັນທັງການເວົ້າ ແລະ ການຂຽນ. ວັນນະຄະດີມີຈຸດມຸ່ງໝາຍສ້າງເງື່ອນໄຂໃຫ້ນັກຮຽນໄດ້ໃກ້ສິດຕິດແທດກັບບົດປະພັນວັນນະຄະດີທີ່ເດັ່ນຂອງຊາດກໍຄືຂອງປະຊາຊົນຊາດອື່ນໆເນື້ອໃນຕົ້ນຕໍແມ່ນສະໜອງຄວາມຮູ້ພື້ນຖານກ່ຽວກັບປະຫວັດຄວາມເປັນມາຂອງວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງລາວ, ສຶກສາຄຸນຄ່າຂອງວັນນະຄະດີສິລະປະກຳໃຫ້ອັນຈະເປັນຄວາມສວຍງາມຂອງວັນນະຄະດີດ້ວຍເນື້ອໃນທີ່ເຕັມປຸງໄປດ້ວຍຄຸນປະໂຫຍດຂອງວັນນະຄະດີ.

ຄຳຖາມ

1. ພາສາແມ່ນແນວໃດ? ແລະ ພາສາລາວແມ່ນແນວໃດ?
2. ວັນນະຄະດີແມ່ນແນວໃດ?
3. ພາສາລາວ ແລະ ວັນນະຄະດີມີຈຸດມຸ່ງໝາຍແນວໃດແດ່?

ບົດທີ 1

ການກຳເນີດ ແລະ ຂະຫຍາຍຕົວຂອງພາສາລາວ

ພາສາລາວແມ່ນພາສາໜຶ່ງໃນພາສາຕ່າງໆຂອງໂລກມັນກຳເນີດຂຶ້ນພ້ອມກັບການກຳເນີດຂອງຊາດລາວ. ພາສາລາວດັ້ງເດີມເປັນພາສາປ່ຽວ ຫລື ຄຳພະຍາງດຽວເຊັ່ນ: ພໍ່, ແມ່, ດິນ, ນ້ຳ, ໄປ, ມາ...ເປັນຕົ້ນມາ. ພາສາລາວມີລັກສະນະພິເສດຂອງມັນຄື: ຄຳໜຶ່ງໆມີຄວາມໝາຍສະເພາະໜຶ່ງໆ ຫລື ບາງຄຳກໍອອກສຽງຄືກັນແຕ່ມີຄວາມໝາຍໄປແຕ່ລະຢ່າງກໍມີຖ້າຕ້ອງການຄວາມໝາຍໃຫ້ເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈກັນຕ້ອງເອົາຄຳທີ່ຕ້ອງການມາລຽນໃຫ້ຖືກປ່ອນແລະໜ້າທີ່ຂອງມັນ, ມີຂໍ້ຄວາມກ່ຽວພັນກັນຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ ແລະ ຜູ້ຮັບຟັງເຂົ້າໃຈໄດ້ແຈ້ງຕາມຈຸດປະສົງຂອງຜູ້ເວົ້າແລ້ວກໍເປັນອັນວ່າໄດ້ຮັບຜົນຕາມຄາດໝາຍ.

ຕໍ່ມາສັງຄົມລາວນັບມື້ແຜ່ຂະຫຍາຍກວ້າງອອກມີການພົວພັນກັບຊາດອື່ນ. ຄົນໃນຊາດກໍນັບມື້ມີຄວາມສະຫລຽວສະຫລາດຍິ່ງຂຶ້ນ, ເມື່ອເຫັນວ່າພາສາດັ້ງເດີມເຊິ່ງມີແຕ່ຄຳປ່ຽວນັ້ນບໍ່ພຽງພໍໃນການເວົ້າຈາສົນທະນາກໍຮູ້ຈັກດັດແປງສ້າງຄຳເວົ້າຂຶ້ນມາຕື່ມອີກຄຳປ່ຽວທີ່ມີພະຍາງດຽວກໍເຮັດໃຫ້ກາຍເປັນຄຳປະສົມຫລາຍພະຍາງເພື່ອໃຫ້ພຽງພໍກັບຄວາມຕ້ອງການ; ເມື່ອຊົນຊາດລາວໄດ້ຕິດຕໍ່ພົວພັນກັບຊົນຊາດອື່ນໆ ເຊິ່ງນິຍົມເວົ້າພາສາທີ່ມີຫລາຍພະຍາງ ກໍນຳເອົາພາສາເຫລົ່ານັ້ນມາໃຊ້ປົນກັບພາສາຂອງຕົນອັນເປັນເຫດໃຫ້ຄຳເວົ້າຂອງພາສາອື່ນມາສັບປົນກັບພາສາລາວ, ເມື່ອພະພຸດທະສາສະໜາແຜ່ມາຮອດປະເທດລາວ ພາສາປາລີ-ສັນສະກິດທີ່ໃຊ້ຢູ່ໃນຄຳສອນຂອງພຸດທະສາສະໜາຈຶ່ງເຂົ້າມາມີບົດບາດພາໃຫ້ພາສາລາວຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານຄຳສັບເປັນເຫດໃຫ້ພາສາລາວມີຄຳເວົ້າຫລາຍພະຍາງຂຶ້ນຕື່ມເຊັ່ນ: ປະເທດ, ອຸດສາຫະກຳ, ຫັດຖະກຳ, ກຳມະກອນ, ປະທານປະເທດ, ສາທາລະນະລັດ, ສະຫະປະຊາຊາດ...

ເມື່ອເປັນແນວນັ້ນແລ້ວຫລັກການຂຽນຂອງພາສາປາລີຈຶ່ງກາຍມາເປັນແມ່ບົດໃຫ້ແກ່ການຂຽນຄຳສັບພາສາລາວໄປໃນຕົວ, ພາສາລາວນັບມື້ນັບຂະຫຍາຍຕົວຈົນສາມາດໃຊ້ເປັນພາສາວັນນະຄະດີຂອງລາວໄດ້ຢ່າງເໝາະສົມ ເຊິ່ງປາກົດ ຢູ່ຕາມໜັງສືວັນນະຄະດີລາວທັງເກົ່າ ແລະ ໃໝ່ເກືອບທຸກເລື່ອງ...

ອີງຕາມນັກຄົ້ນຄວ້າພາສາລາວໃນ ແລະ ຕ່າງປະເທດ ໄດ້ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າໜັງສືລາວໄດ້ປະດິດແຕ່ງຂຶ້ນໂດຍເລີ່ມຈາກໜັງສືຂອມມາຕັ້ງແຕ່ນານແລ້ວ; ອີກຈຳພວກໜຶ່ງເຫັນວ່າອັກສອນລາວກຳເນີດຂຶ້ນຕາມແບບຢ່າງຂອງອັກສອນສັນສະກິດທີ່ໃຊ້ໃນພຸດທະສາສະໜານິກາຍມະຫາຍານເຊິ່ງກາຍມາສູ່ຊົນເຜົ່າລາວ-ໄທກ່ອນໝູ່; ຫລັງຈາກນັ້ນພຸດທະສາສະໜານິກາຍທິນະຍານທີ່ໃຊ້ໜັງສືປາລີແຜ່ເຂົ້າມາເຖິງປະເທດມອນ ແລະ ພະມ້າ (ມຽນມາ) ຄົນຊາດລາວຈຶ່ງໄດ້ຮູບຕົວໜັງສືແບບມອນ-ພະມ້າທີ່ດັດແປງຄຳຈາກເທວະນາຄົນດັດມາເປັນໂຕທຳເພື່ອໃຊ້ສຳລັບບັນທຶກຄຳສອນແຫ່ງພຸດທະສາສະໜາເທົ່ານັ້ນ. ສ່ວນຕົວໜັງສືດັ້ງເດີມຂອງລາວນັ້ນຮຽກວ່າຕົວລາວ ຫລື ອັກສອນລາວໃຊ້ໃນທາງລັດຖະການສຳລັບບັນທຶກເຫດການບ້ານເມືອງຕະຫລອດມາເຖິງປະຈຸບັນນີ້.

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ພາສາລາວກຳເນີດມາຈາກໃສ?
2. ພາສາລາວມີການຂະຫຍາຍຕົວແນວໃດ?
3. ຈຶ່ງເລືອກຄຳຕອບທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງ ຕົວອັກສອນລາວ (ທີ່ໃຊ້ທາງລັດຖະການ) ໄດ້ເຄົ້າມາຈາກ
 - ກ. ໜັງສືຂອມ
 - ຂ. ອັກສອນສັນສະກິດ
 - ຄ. ຕົວທຳ

ບົດທີ 2

ຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງຮຽນຮູ້ ແລະ ປົກປັກຮັກສາພາສາລາວ

ຊາດລາວແມ່ນຊາດໜຶ່ງທີ່ມີພາສາປາກເວົ້າເປັນຂອງຕົນເອງຕັ້ງແຕ່ກຳເນີດ ແລະ ກໍເປັນພາສາໜຶ່ງທີ່ມີຄວາມເວົ້າຮັ່ງມີ, ອີກປະການໜຶ່ງຊາດລາວປະກອບດ້ວຍຫລາຍຊົນເຜົ່າ. ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງມີກົດລະບຽບຂອງການໃຊ້ພາສາຂຶ້ນຢ່າງເປັນທາງການ, ທັງນີ້ກໍເພື່ອຊຸກຍູ້ໃຫ້ຄົນລາວມີພາສາປາກເວົ້າ ແລະ ພາສາຂຽນເປັນສື່ກາງທີ່ມີຄວາມເປັນເອກະພາບກັນເພາະວ່າມີແຕ່ຜູ້ຮູ້ລະບຽບກົດເກນຂອງພາສາລາວດີ ແລະ ຕ້ອງມີທັກສະການໃຊ້ພາສາຖືກຕ້ອງເທົ່ານັ້ນຈຶ່ງສາມາດໃຊ້ພາສາໄດ້ດີ ແລະ ວາງຫລັກການໃຊ້ພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງໃຫ້ຜູ້ອື່ນຮູ້ຮຽນເພື່ອຮູ້ຈັກໃຊ້ໄດ້ຢ່າງຖືກຕ້ອງອີກດ້ວຍ.

ການປົກປັກຮັກສາ ແລະ ພື້ນຟູຕົວໜັງສືຄວາມເວົ້າສຳນວນວັນນະຄະດີ ແລະ ວັດທະນະທຳຂອງຊາດນັ້ນເປັນການສະແດງເຖິງນ້ຳໃຈຮັກຊາດອັນເປັນມູນເຊື້ອແຫ່ງຄວາມພິລະອາດຫານຂອງປູ່ຢາຕາຍາຍໄດ້ຖ່າຍທອດໄວ້.

ພາສາເປັນວັດທະນະທຳອັນໜຶ່ງຂອງຊາດ, ຊາດທີ່ເກົ່າແກ່ຍ່ອມມີພາສາເປັນເອກະລັກຂອງຕົນ; ພາສາຍັງເປັນເຄື່ອງໝາຍວ່າມີຊາດມີຕະກຸນຂອງຕົນ, ເມື່ອເປັນແນວນັ້ນຖ້າຄົນລາວບໍ່ມີການສຶກສາຮູ້ຮຽນປັບປຸງປົວແປງແລ້ວແມ່ນໃຜຈະເປັນຜູ້ຮູ້ຮຽນ ແລະ ຊົມໃຊ້ພາສາລາວ.

ການຮຽນຮູ້ຫລັກພາສາລາວ ມີຈຸດປະສົງເພື່ອໃຫ້ມີຄວາມຊຳນານໃນການຟັງ, ເວົ້າ, ອ່ານ ແລະ ຂຽນ, ສາມາດໃຊ້ພາສາລາວເປັນເຄື່ອງມືໃນການປະກອບອາຊີບແລະແລກປ່ຽນຄວາມຄິດເຫັນນຳກັນອັນພາໃຫ້ເກີດຄວາມຈະເລີນກ້າວໜ້າ, ໃຫ້ຄວາມມ່ວນຊື່ນຈາກການອ່ານປຶ້ມປະເພດຕ່າງໆ ແລະ ຊາບຊຶ້ງເຖິງຄວາມອ່ອນຊ້ອຍຂອງສິລະປະການໃຊ້ພາສາໃນບົດປະພັນກໍລິບົດກະວີຕ່າງໆ. ການຮຽນຮູ້ແລະເຂົ້າໃຈພາສາລາວໄດ້ດີຈະເປັນການຮອງຮັບການຂະຫຍາຍຕົວທາງ ວິທະຍາສາດ ແລະ ເຕັກໂນໂລຊີ ເຊິ່ງພວມກ້າວໜ້າໃນປັດຈຸບັນ.

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ເປັນຫຍັງພວກເຮົາຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ຮຽນຮູ້ ແລະ ປົກປັກຮັກສາພາສາລາວ?
2. ຈຶ່ງເລືອກຄຳຕອບທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງວ່າການຮຽນຮູ້ຫລັກພາສາລາວມີຈຸດປະສົງເພື່ອໃຫ້:
 - ກ. ມີຄວາມຊຳນານໃນການຟັງ, ເວົ້າ, ອ່ານ ແລະ ຂຽນ
 - ຂ. ສາມາດໃຊ້ພາສາລາວເປັນເຄື່ອງມືໃນການປະກອບອາຊີບ
 - ຄ. ຖືກໝົດທັງສອງ (ກ ແລະ ຂ)

ພາກທີ II
ຫລັກພື້ນຖານຂອງພາສາລາວ
ບົດທີ 3
ສຽງໃນພາສາລາວ

1. ສຽງໃນພາສາລາວແມ່ນຫຍັງ?

ແມ່ນສຽງຂອງຄົນທີ່ເປັ່ງອອກມາ ເພື່ອໃຫ້ຄົນດ້ວຍກັນເຂົ້າໃຈວ່າຜູ້ເປັ່ງສຽງອອກມານັ້ນ ມີຄວາມຕ້ອງການສິ່ງໃດສິ່ງໜຶ່ງເຊັ່ນ: ເພື່ອ ຂໍຄວາມຊ່ວຍເຫລືອ, ເພື່ອຂໍຄວາມຮູ້ ຫລື ເພື່ອສະແດງຄວາມຮູ້ສຶກພໍໃຈ ຫລື ບໍ່ພໍໃຈ ເປັນຕົ້ນ.

2. ສຽງໃນພາສາລາວມີຈັກຊະນິດ?

ສຽງໃນພາສາລາວມີ 3 ຊະນິດຄື: ສຽງສະຫລະ, ສຽງພະຍັນຊະນະ ແລະ ສຽງວັນນະຍຸດ.

ກ. ສຽງສະຫລະ

ແມ່ນສຽງທີ່ຄົນເຮົາເປັ່ງອອກຈາກຜິ່ງປາກ ຫລື ຜິ່ງດັງໂດຍບໍ່ມີສິ່ງໃດໜຶ່ງອັດ ຫລື ຕັນໄວ້. ສະນັ້ນ, ສຽງສະຫລະຈຶ່ງເປັນສຽງກ້ອງກ້າວານ ແລະ ອອກສຽງໄດ້ຍາວເຊັ່ນ: ອາ, ອີ, ອູ, ອົວ, ໂອ ໆລໆ.

ຂ. ສຽງພະຍັນຊະນະ

ແມ່ນສຽງທີ່ຄົນເຮົາເປັ່ງອອກຈາກຜິ່ງປາກ ຫລື ຜິ່ງດັງໂດຍມີສິ່ງໃດໜຶ່ງອັດ ຫລື ຕັນໄວ້ ສ່ວນໃດສ່ວນໜຶ່ງແລ້ວຈຶ່ງຜ່ານອອກມາພາຍນອກ ເຮັດໃຫ້ເກີດເປັນສຽງຕ່າງກັນ ເລີຍການເປັນສຽງພະຍັນຊະນະຕ່າງກັນຂຶ້ນ. ສຽງຊະນິດນີ້ເປັນສຽງທີ່ຢູ່ຕົ້ນພະຍາງເຊັ່ນ: ກະ, ຂາ, ໂຄ, ງ, ຊາວ ໆລໆ.

ຄ. ສຽງວັນນະຍຸດ

ແມ່ນສຽງທີ່ມີລະດັບຕໍ່າ, ສູງ ແລະ ເຮົາຈະໄດ້ຍິນພ້ອມກັນໄປກັບສຽງສະຫລະ, ສຽງວັນນະຍຸດໃນພາສາລາວມີຄວາມສຳຄັນຫລາຍເພາະມັນສາມາດເຮັດໃຫ້ຄວາມໝາຍຂອງຄຳເວົ້າປ່ຽນແປງໄປໄດ້ເຊັ່ນຄຳວ່າ: ເສືອ ເສື້ອ, ເສື້ອ, ເຂົາ ເຂົ້າ ເຂົ້າ, ຄຳ ຄຳ ຄຳ...

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ສຽງໃນພາສາລາວແມ່ນຫຍັງ?
2. ຈຶ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງ ສຽງໃນພາສາລາວມີ:
 - ກ. 2 ຊະນິດ
 - ຂ. 3 ຊະນິດ
 - ຄ. 4 ຊະນິດ

ບົດທີ 4

ຕົວອັກສອນລາວ

ຕົວອັກສອນລາວແບ່ງອອກເປັນສາມໝວດຄື: ພະຍັນຊະນະ, ສະຫຼະ ແລະ ວັນນະຍຸດ

1. ພະຍັນຊະນະເຄົ້າ

ພະຍັນຊະນະເຄົ້າ ແມ່ນພະຍັນຊະນະຕົວເຕັມທີ່ບໍ່ທັນໄດ້ປະສົມກັບຕົວອື່ນ. ພະຍັນຊະນະເຄົ້າ ມີ 27 ຕົວດ້ວຍກັນຄື: ກ ຂ ຄ ງ ຈ ສ ຊ ຍ ດ ຕ ຕ ຖ ທ ນ ບ ປ ຜ ຝ ພ ຟ ມ ຢ ລ ວ ຣ ຫ ອ ຮ.

ພະຍັນຊະນະເຄົ້າຍັງແບ່ງອອກເປັນໝວດອັກສອນຄື: ອັກສອນສູງ, ອັກສອນກາງ ແລະ ອັກສອນຕ່ຳ.

- ອັກສອນສູງ ມີ 6 ຕົວຄື: ຂ ສ ຖ ຜ ຝ ທ.
- ອັກສອນກາງ ມີ 8 ຕົວຄື: ກ ຈ ດ ຕ ບ ປ ຢ ອ.
- ອັກສອນຕ່ຳ ມີ 13 ຕົວຄື: ຄ ງ ຊ ຍ ທ ນ ພ ຟ ມ ລ ວ ຣ ຮ.

2. ພະຍັນຊະນະປະສົມ

ແມ່ນພະຍັນຊະນະສອງຕົວທີ່ເອົາມາປະສົມກັນ. ມີ 6 ຕົວດ້ວຍກັນຄື: ທງ, ທຍ, ທນ (ທານ), ທມ (ທາມ), ທຫ (ທາລ), ທວ. (ເປັນໝວດອັກສອນທີ່ມີສຽງສູງ).

- ຕົວຢ່າງ:

ທ	ປະສົມ	ງ	ເປັນ ທງ ເຊັ່ນ: ເທງົາ, ເທງັນ...
ທ	ປະສົມ	ຍ	ເປັນ ທຍ ເຊັ່ນ: ທຍ້າ, ທຍັງ...
ທ	ປະສົມ	ນ	ເປັນ ທນ (ທານ) ເຊັ່ນ: ທນາ, ທນັກ...
ທ	ປະສົມ	ມ	ເປັນ ທມ (ທາມ) ເຊັ່ນ: ທມາ, ທມູ...
ທ	ປະສົມ	ລ	ເປັນ ທຫ (ທາລ) ເຊັ່ນ: ທຫາ, ທຫັງ...
ທ	ປະສົມ	ວ	ເປັນ ທວ ເຊັ່ນ: ທວີ, ທວັງ...

3. ພະຍັນຊະນະຄວບ

ແມ່ນພະຍັນຊະນະທີ່ເອົາສຽງຂອງມັນເຂົ້າໄປຄວບກັບພະຍັນຊະນະຕົວອື່ນ. ພະຍັນຊະນະຄວບໃນພາສາລາວ ມີຕົວດຽວຄື: ຕົວ “ ວ ” ໃຊ້ຄວບກັບພະຍັນຊະນະຕົວອື່ນໄດ້ທຸກຕົວ, ເວລາໃຊ້ເອົາຕົວ(ວ) ວາງໄວ້ຂ້າງຫລັງ ຖັດພະຍັນຊະນະຕົວທີ່ກ່ຽວເພື່ອເອົາສຽງຂອງມັນຄວບເຂົ້າກັບຕົວທີ່ກ່ຽວນັ້ນໃຫ້ເປັນສຽງທີ່ມີຕົວ (ວ) ຢູ່ນຳເວລາອ່ານອອກສຽງຄວບກັນ ຫລື ອອກສຽງທັງສອງຕົວພ້ອມກັນເຊັ່ນ:

ກ ກັບ ວ	ຄວບກັນເປັນ	ກວ	ເຊັ່ນ: ແກວ່ງ, ກວາງ. . .
ຂ ກັບ ວ	ຄວບກັນເປັນ	ຂວ	ເຊັ່ນ: ແຂວງ, ຂວານ. . .
ສ ກັບ ວ	ຄວບກັນເປັນ	ສວ	ເຊັ່ນ: ສວ່າງ, ສວາຍ. . .

4. ອັກສອນສະແກນ ແລະ ຕົວສະກົດ.

4.1 ອັກສອນແກນ

ອັກສອນແກນແມ່ນພະຍັນຊະນະທີ່ເອົາສຽງຂອງຕົນໄປເປັນແກນສຽງຂອງຄຳເວົ້າ.

ຕົວຢ່າງ: ໄປ ຕົວ ປ ເປັນອັກສອນແກນ

ບ້ານເມືອງເຮົາ ຕົວ ບ ມ ຮ ເປັນຕົວແກນ.

ອັກສອນແກນ ທັງໝົດ ມີ 32 ຕົວ ໃນນີ້ເປັນອັກສອນແກນລ້ວນໆ ມີ 25 ຕົວຄື: ຂ ຄ ຈ ສ ຊ ຕ ຖ ທ ປ ຜ ຝ ພ ຟ ຣ ລ ຫ ອ ຮ ຫງ ຫຍ ຫນ ຫມ ຫລ ຫວ.

ຈຳນວນທີ່ເປັນອັກສອນແກນ ແລະ ທັງເປັນຕົວສະກົດມີ 8 ຕົວຄື: ກ ໆ ຍ ດ ບ ມ ວ

4.2 ຕົວສະກົດ

ຕົວສະກົດແມ່ນພະຍັນຊະນະທີ່ຢູ່ທ້າຍຄຳ ຫຼື ທ້າຍພະຍາງຄືສ່ວນສຸດສະຫຼະ ແລະ ວາງຢູ່ຫຼັງສະຫຼະ ທັງເຮັດໜ້າທີ່ຕັດສະຫຼະໃຫ້ເປັນພະຍາງອັດ.

ຕົວສະກົດເປັນ: ແມ່ນຕົວສະກົດທີ່ຜັນສຽງໄປຕາມວັນນະຍຸດໄດ້ມີ 5 ຕົວຄື: ງ ຍ ນ ມ ວ.

ຕົວຢ່າງ: ກ້າງ, ກ້ວຍ, ກິ່ນ, ກ້ອຍ, ກ້າວ...

ຕົວສະກົດຕາຍ: ແມ່ນຕົວສະກົດທີ່ຜັນສຽງໄປຕາມວັນນະຍຸດບໍ່ໄດ້ ມີ 3 ຕົວຄື: ກ ດ ບ.

5. ສະຫລະ.

ແມ່ນອັກສອນໝວດໜຶ່ງທີ່ໃຊ້ປະກອບໃສ່ກັບພະຍັນຊະນະໃຫ້ອ່ານອອກສຽງເປັນພະຍາງ ຫລື ຄຳເວົ້າ. ສະຫຼະໃນພາສາລາວລວມມີທັງໝົດ 28 ຕົວ, ໃນນັ້ນມີທັງສະຫຼະສຽງສັ້ນ ແລະ ສະຫຼະສຽງຍາວ ໂດຍຈັດເປັນ 12 ອຸ່ງດັ່ງລຸ່ມນີ້:

ສະຫຼະສຽງສັ້ນ	ເປັນຄູ່ກັບ	ສະຫຼະສຽງຍາວ
x	ເປັນຄູ່ກັບ	x ^າ
x̄	„	x̄ ^າ
ẍ	„	ẍ ^າ
x̣	„	x̣ ^າ
ɤx	„	ɤx ^າ
æx	„	æx ^າ
ɔ̄x	„	ɔ̄x ^າ
ɤ ^າ x	„	ɤ ^າ x ^າ
ɤ̄ ^າ	„	ɤ̄ ^າ
ɤ ^າ ວ	„	ɤ ^າ ວ
ɤ̄ ^າ ຍ	„	ɤ̄ ^າ ຍ
ɤ̄ ^າ ອ	„	ɤ̄ ^າ ອ

ສະຫຼະພິເສດ ແມ່ນສະຫຼະທີ່ໄດ້ມາຈາກການເອົາສະຫຼະ x ະ ປະສົມກັບຕົວສະກົດ y, v, m . ສະຫຼະພິເສດມີ 4 ຕົວ \dot{x} \ddot{x} $\overset{\cdot}{x}$ x^* . ສະຫຼະທັງ 4 ຕົວນີ້ບໍ່ສາມາດໃສ່ຕົວສະກົດໄດ້ອີກເພາະມີສຽງຕົວສະກົດໃນຕົວແລ້ວ.

ສະຫລະປະສົມ ແມ່ນສະຫຼະທີ່ເກີດຈາກການເອົາສະຫຼະປະສົມກັບພະຍັນຊະນະບາງຕົວ (y, v, o), ສະຫຼະປະສົມ ມີ 6 ຕົວຄື: $\dot{y}y$ $\dot{v}v$ $\dot{o}o$ ແລະ $\dot{y}o$.

6. ວັນນະຍຸດ

ແມ່ນອັກສອນຈຳນວນໜຶ່ງສຳລັບໃຊ້ປຸງນສຽງ ເພື່ອໃຫ້ສຳນຽງສຽງເວົ້າແຕກຕ່າງຈາກສຽງສະຫຼະ ແລະ ພະຍັນຊະນະເດີມ.

ຕົວຢ່າງ: ຄຳວ່າ: (ມ້າແລ່ນ) ເມື່ອບໍ່ໃສ່ວັນນະຍຸດອອກສຽງເປັນ(ມາແລນ) ເຊິ່ງບໍ່ມີຄວາມໝາຍຫຍັງ.

ວັນນະຍຸດລາວມີ 4 ໄມ້ຄື:

$\overset{\cdot}{x}$	ຮຽກວ່າ	ໄມ້ເອກ	ແປວ່າ	ໄມ້ທີໜຶ່ງ
$\overset{\cdot\cdot}{x}$	ຮຽກວ່າ	ໄມ້ໂທ	ແປວ່າ	ໄມ້ທີສອງ
$\overset{\cdot\cdot\cdot}{x}$	ຮຽກວ່າ	ໄມ້ຕີ	ແປວ່າ	ໄມ້ທີສາມ
x^*	ຮຽກວ່າ	ໄມ້ຈັດຕະວາ	ແປວ່າ	ໄມ້ທີສີ່

ຍ້ອນມີວັນນະຍຸດຈຶ່ງຊ່ວຍໃຫ້ພວກເຮົາສາມາດຂຽນຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວໄດ້ຫລາຍພຽງພໍໃນການສື່ສານໃນທຸກລະດັບ.

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ຕົວອັກສອນລາວແບ່ງອອກເປັນຈັກໝວດ? ໝວດໃດແດ່? ພະຍັນຊະນະລາວທັງໝົດມີຈັກຕົວ? ຕົວໃດແດ່
2. ພະຍັນຊະນະເຄົ້າແມ່ນພະຍັນຊະນະແນວໃດ? ປະກອບມີຈັກຕົວ? ຕົວໃດແດ່? ພະຍັນຊະນະເຄົ້າແບ່ງອອກເປັນຈັກໝູ່? ໝູ່ໃດແດ່?
3. ພະຍັນຊະນະເຄົ້າແບ່ງອອກເປັນຈັກໝູ່ ແຕ່ລະໝູ່ມີຈັກຕົວ ຕົວໃດແດ່?
4. ສະຫຼະແມ່ນແນວໃດ? ສະຫຼະລາວທັງໝົດມີຈັກຕົວ? ຕົວໃດແດ່?
5. ວັນນະຍຸດແມ່ນຫຍັງ? ວັນນະຍຸດໃນພາສາລາວມີຈັກໄມ້? ໄມ້ໃດແດ່?
6. ຈົ່ງເລືອກຄຳຕອບທີ່ເໝາະສົມທີ່ຖືກຕ້ອງ.
 - 6.1. ພະຍັນຊະນະເຄົ້າມີ
 - ກ. 24 ຕົວ
 - ຂ. 27 ຕົວ
 - ຄ. 33 ຕົວ
 - 6.2. ພະຍັນຊະນະປະສົມມີ
 - ກ. 4 ຕົວ
 - ຂ. 6 ຕົວ
 - ຄ. 8 ຕົວ
 - 6.3 ສະຫຼະລາວທັງໝົດມີ:
 - ກ. 26 ຕົວ
 - ຂ. 28 ຕົວ
 - ຄ. 32 ຕົວ

ບົດທີ 5

ວິທີໃຊ້ຕົວອັກສອນ ແລະ ເຄື່ອງໝາຍຕ່າງໆໃນພາສາລາວ

1. ວິທີໃຊ້ຕົວອັກສອນ

ກ. ວິທີໃຊ້ພະຍັນຊະນະ

ການໃຊ້ພະຍັນຊະນະລາວ 27 ຕົວນັ້ນ ມີວິທີໃຊ້ 2 ຢ່າງຄື: ໃຊ້ເປັນພະຍັນຊະນະແກນ (ອັກສອນແກນ) ແລະ ໃຊ້ເປັນຕົວສະກົດ

ພະຍັນຊະນະແກນແມ່ນພະຍັນຊະນະຕົວອອກສຽງໃນພະຍາຍາງທີ່ບໍ່ແມ່ນຕົວສະກົດ. ພະຍັນຊະນະແກນລວມມີພະຍັນຊະນະເຄົ້າ ແລະ ພະຍັນຊະນະປະສົມ

ຕົວຢ່າງ: ກາ, ເມືອງ, ເໜືອ, ຫລັງ.

ກ ມ ຫ ຫລ ແມ່ນອັກສອນແກນ

ການນຳໃຊ້ຕົວສະກົດ 8 ຕົວເຊັ່ນ: ກ ໆ ດ ນ ບ ມ ຍ ວ.

ຕົວຢ່າງ: ກັກ ກັງ ກັດ ກັ ກັບ ກາມ ກາຍ ກາວ.

ຂ. ວິທີໃຊ້ສະຫລະ

ໃຊ້ຂຽນປະກອບກັບພະຍັນຊະນະແກນ ເພື່ອໃຫ້ອ່ານອອກສຽງໄດ້. ສະຫລະທັງໝົດເມື່ອປະກອບກັບພະຍັນຊະນະແລ້ວຈະເຫັນວ່າ:

ຈຳພວກສະຫລະຢູ່ໜ້າ: ເx ແx ໂx ໄx ໃx

ຈຳພວກສະຫລະຢູ່ຫລັງ: xະ xາ xອ xວ xຍ

ຈຳພວກສະຫລະຢູ່ເທິງ: x̄ x̄̄ x̄̄̄ x̄̄̄̄ x̄̄̄̄̄ x̄̄̄̄̄̄

ຈຳພວກສະຫລະຢູ່ລຸ່ມ: x̣ x̣̣

2. ວິທີໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍຕ່າງໆ

ເຄື່ອງໝາຍຕ່າງໆທີ່ໃຊ້ໃນການຂຽນພາສາລາວມີດັ່ງລຸ່ມນີ້:

1. ເຄື່ອງໝາຍຈຳ (.) ໃຊ້ໝາຍບ່ອນໝົດປະໂຫຍກ ຫລື ໝົດວັກ.
2. ເຄື່ອງໝາຍຈຸດ (,) ໃຊ້ຂັ້ນຄຳໃຫ້ຜູ້ອ່ານຢຸດພັກໜ້ອຍໜຶ່ງແລ້ວຈຶ່ງອ່ານຕໍ່ (ຖ້າຈະໃຫ້ອ່ານຢຸດພັກສັ້ນກວ່າບໍ່ຕ້ອງໃສ່ຈຸດ, ພຽງແຕ່ຍະຫວ່າງໜ້ອຍໜຶ່ງກໍໄດ້).
3. ເຄື່ອງໝາຍສອງຈຳ (:) ໃຊ້ໃຫ້ຮູ້ວ່າຈະເລົ່າຄຳອັນໃດຕໍ່ໄປ ຫຼື ໃຊ້ແທນຄຳວ່າ ຄື, ດັ່ງນີ້, ເຊັ່ນ.
4. ເຄື່ອງໝາຍຈຳຈຸດ (;) ໃຊ້ໝາຍບ່ອນຢຸດຕອນແຕ່ບໍ່ທັນໝົດເລື່ອງ ຫລື ບໍ່ທັນໝົດວັກ.
5. ເຄື່ອງໝາຍຂີດຕໍ່ (-) ໃຊ້ຂີດຄຳໃດໜຶ່ງໃນປະໂຫຍກ ຫລື ຂີດຕໍ່ສອງຄຳໃສ່ກັນ.
6. ເຄື່ອງໝາຍຂີດກ້ອງ (___) ໃຊ້ໝາຍຄຳເວົ້າທີ່ເນັ້ນໜັກ.
7. ເຄື່ອງໝາຍຈຳ້ໆ (...) ໃຊ້ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າມີອັນຂຽນລົງບ່ອນນີ້ແຕ່ຫາກບໍ່ຂຽນ.

8. ເຄື່ອງໝາຍຖາມ (?) ໃຊ້ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າຄຳເວົ້າທາງໜ້ານີ້ແມ່ນຄຳຖາມ.
9. ເຄື່ອງໝາຍທ້ວງ (!) ໃຊ້ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າທາງໜ້າມີການແຜດຮ້ອງ, ຄວາມອັດສະຈັນ...
10. ເຄື່ອງໝາຍວົງຍົມ (" ") ໃຊ້ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າຄຳເວົ້າຢູ່ລະຫວ່າງສອງວົງນີ້ແມ່ນຍົມເອົາຄຳເວົ້າຂອງຜູ້ໃດໜຶ່ງມາເວົ້າຄືນ.
11. ເຄື່ອງໝາຍວົງເລັບ () ໃຊ້ໝາຍຄຳເວົ້າຊື່ແຈງເພີ່ມໃສ່ຄຳເວົ້າກ່ອນອັນຢູ່ນອກວົງເລັບ.
12. ເຄື່ອງໝາຍລິ້ມ (,) ໃຊ້ຂີດໝາຍລົງກ້ອງຄຳເວົ້າອັນໜຶ່ງທີ່ຕ້ອງເວົ້າລິ້ມຄືນ.
13. ເຄື່ອງໝາຍ ແລະ ອື່ນໆ (າລໆ) ໃຊ້ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າມີອັນອື່ນເວົ້າອີກແຕ່ຫາກບໍ່ຂຽນລົງໃສ່ບ່ອນນີ້.
14. ເຄື່ອງໝາຍຊັ້ (ໆ) ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າຄຳເວົ້າກ່ອນນີ້ຕ້ອງເວົ້າຄືນອີກເທື່ອໜຶ່ງ.
15. ເຄື່ອງໝາຍວົງຕັດ <...> ໝາຍໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຂໍ້ຄວາມບ່ອນນີ້ຖືກຕັດອອກ ຫຼື ປະເພາະມັນບໍ່ສຳຄັນ.
16. ເຄື່ອງໝາຍຈັ້ໆ ຫຼື ເສັ້ນໄຂ່ປາ (.....) ໃຊ້ໃນແບບຟອມ ຫຼື ສິ່ງພິມທີ່ຈຶ່ງວ່າໄວ້ເພື່ອໃຫ້ຂຽນຕື່ມໃສ່ ເຊັ່ນ ໃບຄຳຮ້ອງ, ໃບສະເໜີ, ຊີວະປະຫວັດ...

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ການໃຊ້ຕົວອັກສອນມີຈັກວິທີ? ວິທີໃດແດ່?
2. ເຄື່ອງໝາຍຕ່າງໆ ທີ່ໃຊ້ໃນການຂຽນພາສາລາວມີຈັກຊະນິດ? ຊະນິດໃດແດ່?
3. ຈຶ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງ.

1.1. ວິທີນຳໃຊ້ພະຍັນຊະນະ

- ກ. ໃຊ້ເປັນຕົວແກນ
- ຂ. ໃຊ້ເປັນຕົວສະກົດ
- ຄ. ຖືກໝົດທັງສອງ (ກ ແລະ ຂ)

1.2. ວິທີໃຊ້ສະຫລະ

- ກ. ໃຊ້ປະກອບກັບພະຍັນຊະນະແກນ
- ຂ. ໃຊ້ໄວ້ຂຽນຢູ່ໜ້າ
- ຄ. ໃຊ້ໄວ້ຂຽນຢູ່ຫລັງ

ບົດທີ 6

ການປະສົມອັກສອນ, ວິທີຜັນສຽງ ແລະ ພະຍາງ

I. ການປະສົມອັກສອນ

ແມ່ນການເອົາພະຍັນຊະນະ, ສະຫຼະ, ຕົວສະກົດ ແລະ ວັນນະຍຸດປະກອບໃສ່ກັນໃຫ້ອ່ານອອກເປັນສຽງ, ເປັນຄຳເວົ້າໄດ້. ການປະສົມອັກສອນມີ ສອງວິທີຄື: ການປະສົມອັກສອນແບບແມ່ກະກາ ແລະ ແມ່ສະກົດທັງ 8

1. ແມ່ກະກາ

ແມ່ນການເອົາພະຍັນຊະນະກັບສະຫລະປະສົມກັນ, ແຕ່ກໍມີແມ່ ກະກາທຳມະດາ ແລະ ແມ່ກະກາໃສ່ວັນນະຍຸດ

- ແມ່ກະກາທຳມະດາ: ກ, ຂ, ຄ ປະກອບ ະ ເປັນ ກະ, ຂະ, ຄະ
- ແມ່ກະກາໃສ່ວັນນະຍຸດ: ກ່າ, ກ້າ, ກ້າ, ກ່າ.

2. ແມ່ສະກົດທັງ 8

ແມ່ນແມ່ກະກາທີ່ປະສົມຕົວສະກົດເຂົ້ານຳ. ຕົວສະກົດໃນພາສາລາວມີ 8 ຕົວ ຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ແມ່ສະກົດທັງ 8 ການປະສົມແມ່ສະກົດທັງ 8 ມີ ສອງ ວິທີຄື: ແມ່ສະກົດທັງ 8 ທຳມະດາ ແລະ ແມ່ສະກົດທັງ 8 ໃສ່ວັນນະຍຸດ

ກ. ແມ່ສະກົດທັງ 8 ທຳມະດາ

ແມ່ນການເອົາສະຫລະປະສົມກັບຕົວພະຍັນຊະນະແລ້ວຕື່ມຕົວສະກົດເຂົ້ານຳບໍ່ໃສ່ວັນນະຍຸດ

ຕົວຢ່າງ: ດັ່ງຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້:

ສະຫຼະ	ແມ່ກັກ	ແມ່ກັງ	ແມ່ກັດ	ແມ່ກັນ	ແມ່ກັບ	ແມ່ກາມ	ແມ່ກາຍ	ແມ່ກາວ
	ກ. ສະກົດ	ງ. ສະກົດ	ດ. ສະກົດ	ນ. ສະກົດ	ບ. ສະກົດ	ມ. ສະກົດ	ຍ. ສະກົດ	ວ. ສະກົດ

ຂະ	ັກ	ັງ	ັດ	ັນ	ັບ	ຂໍ	ໄຂ	ັວ
ຂາ	ຂາກ	ຂາງ	ຂາດ	ຂານ	ຂາບ	ຂາມ	ຂາຍ	ຂາວ
ຮິ	ຮິກ	ຮິງ	ຮິດ	ຮິນ	ຮິບ	ຮິມ	<u>ຮິຍ</u>	ຮິວ
ຮີ	ຮີກ	ຮີງ	ຮີດ	ຮີນ	ຮີບ	ຮີມ	<u>ຮີຍ</u>	ຮີວ
ຮື	ຮືກ	ຮືງ	ຮືດ	ຮືນ	ຮືບ	ຮືມ	ຮືຍ	ຮືວ
ຮູ	ຮູກ	ຮູງ	ຮູດ	ຮູນ	ຮູບ	ຮູມ	ຮູຍ	<u>ຮູວ</u>
ຮູ	ຮູກ	ຮູງ	ຮູດ	ຮູນ	ຮູບ	ຮູມ	ຮູຍ	<u>ຮູວ</u>
ເຂະ	ເັກ	ເັງ	ເັດ	ເັນ	ເັບ	ເັມ	ເັຍ	ເັວ
ເຂ	ເຂກ	ເຂງ	ເຂດ	ເຂນ	ເຂບ	ເຂມ	ເຂຍ	ເຂວ
ແຂະ	ແັກ	ແັງ	ແັດ	ແັນ	ແັບ	ແັມ	ແັຍ	ແັວ
ແຂ	ແຂກ	ແຂງ	ແຂດ	ແຂນ	ແຂບ	ແຂມ	ແຂຍ	ແຂວ
ໂຂະ	ໂກກ	ໂກງ	ໂກດ	ໂກນ	ໂກບ	ໂກມ	<u>ໂກຍ</u>	<u>ໂກວ</u>
ໂຂ	ໂກກ	ໂກງ	ໂກດ	ໂກນ	ໂກບ	ໂກມ	ໂກຍ	ໂກວ
ເຂາະ	ັກກ	ັກງ	ຂັດ	ຂັນ	ຂັບ	ຂັມ	ຂັຍ	<u>ັວ</u>
ໍ	ຂອກ	ຂອງ	ຂອດ	ຂອນ	ຂອບ	ຂອມ	ຂອຍ	<u>ຂວ</u>
ເືີ	ເືີກ	ເືີງ	ເືີດ	ເືີນ	ເືີບ	ເືີມ	ເືີຍ	ເືີວ
ເືີ	ເືີກ	ເືີງ	ເືີດ	ເືີນ	ເືີບ	ເືີມ	ເືີຍ	ເືີວ

ເືອ	ເືອກ	ເືອງ	ເືອດ	ເືອນ	ເືອບ	ເືອມ	ເືອຍ	ເືອວ
ເືອ	ເືອກ	ເືອງ	ເືອດ	ເືອນ	ເືອບ	ເືອມ	ເືອຍ	ເືອວ
ເັຍ	ເັຍກ	ເັຍງ	ເັຍດ	ເັຍນ	ເັຍບ	ເັຍມ	ເັຍຍ	ເັຍວ
ເຍ	ເຍກ	ເຍງ	ເຍດ	ເຍນ	ເຍບ	ເຍມ	ເຍຍ	ເຍວ
ເວະ	ເວກ	ເວງ	ເວດ	ເວນ	ເວບ	ເວມ	ເວຍ	ເວວ
ເວ	ເວກ	ເວງ	ເວດ	ເວນ	ເວບ	ເວມ	ເວຍ	ເວວ

ໄx ໃx ເົາ xາ

ສະຫລະພິເສດ 4 ຕົວນີ້ບໍ່ຜັນສຽງໄປຕາມຕົວສະກົດເພາະມັນມີສຽງສະກົດຢູ່ໃນຕົວມັນເອງ

ຂ. ແມ່ສະກົດທັງ 8 ໃສ່ວັນນະຍຸດ

ແມ່ນປະສົມພະຍັນຊະນະ, ສະຫຼະ ແລະ ຕົວສະກົດເຂົ້າກັນແລ້ວໃສ່ວັນນະຍຸດ.

ຕົວຢ່າງ: ກ່າມ ກ້າມ ກຶ້າມ ກ່າມ
ສ່າງ ສ້າງ
ຄ່າຍ ຄ້າຍ

II. ວິທີຜັນສຽງ

ແມ່ນການປະກອບວັນນະຍຸດເຂົ້າໃສ່ຄຳເວົ້າ ທີ່ຂຽນດ້ວຍພະຍັນຊະນະ ແລະ ສະຫຼະເພື່ອໃຫ້ຄຳເວົ້ານັ້ນ ເປັນໄປຕາມສຳນຽງ.

ການຜັນສຽງຕ້ອງຜັນໄປຕາມພະຍັນຊະນະ 3 ໝວດຄື: ອັກສອນກາງ, ອັກສອນສູງ ແລະ ອັກສອນຕ່ຳ
ອັກສອນກາງຜັນ 5 ສຽງຄື: ສຽງສາມັນ, ສຽງເອກ, ສຽງໂທ, ສຽງຕີ ແລະ ສຽງຈັດຕະວາ, ຕົວຢ່າງ: ກາ ກ່າ ກ້າ
ກຶ້າ ກ່າ

ອັກສອນສູງ ແລະ ອັກສອນຕ່ຳຜັນໄດ້ 3 ສຽງຄື: ສຽງສາມັນ, ສຽງເອກ, ສຽງໂທ.

ຕົວຢ່າງ:
ອັກສອນສູງ: ຂາ ຂ່າ ຂ້າ
ອັກສອນຕ່ຳ: ຊາ ຊ່າ ຊ້າ

III. ພະຍາງ

ຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວ ຂາງຄຳອອກສຽງເທື່ອດຽວ ບາງຄຳກໍອອກສຽງຫຼາຍເທື່ອ ສຽງຄຳເວົ້າທີ່ດັງອອກມາ ແຕ່ລະເທື່ອນັ້ນຮຽກວ່າ ພະຍາງແປວ່າສ່ວນຂອງຄຳເວົ້າ, ຄຳເວົ້າໜຶ່ງອາດມີສ່ວນດຽວ ຫລື ຫລາຍສ່ວນ.

ຕົວຢ່າງ: ພໍ່, ແມ່, ເມືອງ ແຕ່ລະຄຳມີ 1 ພະຍາງ.

ນັກຮຽນ	ເປັນຄຳໜຶ່ງ	2 ພະຍາງ
ວັນນະຍຸດ	ເປັນຄຳໜຶ່ງ	3 ພະຍາງ
ພະຍັນຊະນະ	ເປັນຄຳໜຶ່ງ	4 ພະຍາງ
ປະຊາທິປະໄຕ	ເປັນຄຳໜຶ່ງ	5 ພະຍາງ

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ການປະສົມອັກສອນເຮັດແນວໃດ? ມີຈັກວິທີ? ວິທີໃດແດ່? ຍົກຕົວຢ່າງ ເບິ່ງຢ່າງລະ 2 ຄຳ
2. ຈົ່ງເລືອກຄຳຕອບທີ່ເໝາະສົມທີ່ຖືກຕ້ອງ:

2.1. ການຜັນສຽງ

- ກ. ອັກສອນກາງຜັນໄດ້ 3 ສຽງ, ອັກສອນສູງ - ຕຳຜັນໄດ້ 4 ສຽງ
- ຂ. ອັກສອນກາງຜັນໄດ້ 5 ສຽງ; ອັກສອນສູງ - ຕຳຜັນໄດ້ 5 ສຽງ
- ຄ. ອັກສອນກາງຜັນໄດ້ 4 ສຽງ; ອັກສອນສູງ - ຕຳຜັນໄດ້ 4 ສຽງ

2.2. ພະຍາງແມ່ນ

- ກ. ສຽງທີ່ດັງອອກມາເທື່ອໜຶ່ງ
- ຂ. ຄຳເວົ້າໜຶ່ງ
- ຄ. ສຽງທີ່ດັງອອກມາຫລາຍເທື່ອ

ບົດທີ 7

ຫລັກການຂຽນພາສາລາວໃຫ້ຖືກຕ້ອງ

ຫຼັກການບາງຢ່າງທີ່ຈຳເປັນຕ້ອງປະຕິບັດໃຫ້ຖືກຕ້ອງໃນການຂຽນພາສາລາວມີ: ຫຼັກຕົວອັກສອນ, ຫລັກໄມ້ເອກໄມ້ໂທ, ຫຼັກການໃຊ້ຕົວ ຣ ແລະ ລ, ແລະ ຫຼັກການໃຊ້ສະຫຼະຈຳນວນໜຶ່ງ...

1. ຫລັກຕົວອັກສອນ

ຫລັກການໃຊ້ຕົວອັກສອນລາວຕ້ອງຂຽນໃຫ້ຖືກຕົວອັກສອນສູງ, ອັກສອນກາງ ແລະ ຕ່ຳ. ອັກສອນຕ່າງໆມັກໃຊ້ຫລົງກັນເຊັ່ນ: ຂ - ຄ; ສ - ຊ; ຖ - ທ; ຜ - ພ; ຫ - ຮ. ໂດຍສະເພາະຄຳທີ່ໃຊ້ໄມ້ເອກ.

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳທີ່ໃຊ້ອັກສອນສູງ

ຂັດ: ຂັດຂ້ອງ, ຂັດຂວາງ

ສັບ: ສັບສໍ, ສັບພາສາ, ສັບສິນ

ຖັກ: ຖັກແສ່ວ

ຜັກ: ຜັກກາດ

ຝາດ: ຝາດເຂົ້າ, ຂົມຝາດ

ຫາກ: ຕ່າງຫາກ

ຄຳທີ່ໃຊ້ອັກສອນຕ່ຳ

ຄັດ: ຄັດເລືອກ, ເຄັ່ງຂັດ

ຂັບ: ຂັບສິນ, ຂັບຊົ່ມ

ທັກ: ທັກທ້ວງ

ພັກ: ພັກຜ່ອນ, ພັກພວກ

ຟາດ: ແສ້ຟາດ

ຮາກ: ຮາກອອກ, ຮາກໄມ້

2. ຫລັກໄມ້ເອກ, ໄມ້ໂທ

ຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວມີດ້ວຍກັນ 6 ສຽງຄື: ສຽງສູງ, ຕ່ຳ, ເອກສູງ, ເອກຕ່ຳ, ໂທສູງ, ໂທຕ່ຳ, ສະນັ້ນ, ຜູ້ຂຽນໜັງສືລາວຕ້ອງຂຽນໃຫ້ຖືກຕາມຫລັກໄມ້ເອກ, ໄມ້ໂທ, ຢ່າໄດ້ໃຊ້ໄມ້ໂທ ໃສ່ຄຳທີ່ມີສຽງເອກ ແລະ ຢ່າໄດ້ໃຊ້ສຽງເອກໃສ່ຄຳທີ່ມີສຽງໂທ, ຈະແມ່ນສຽງອັກສອນສູງ, ກາງ ຫລື ຕ່ຳກໍຕາມ.

ຕົວຢ່າງ:

ຂັດແຍ່ງ	ບໍ່ແມ່ນ	ຂັດແຍ້ງ
ຍາດແຍ່ງ	ບໍ່ແມ່ນ	ຍາດແຍ້ງ
ຄ່ອງແຄ້ວ	ບໍ່ແມ່ນ	ຄ່ອງແຄ່ວ
ເລື້ອງ	ບໍ່ແມ່ນ	ເລື້ອງ

3. ຫລັກເຄື່ອງໝາຍວັກ

ເຄື່ອງໝາຍວັກເປັນສິ່ງຈຳເປັນ ເພື່ອວາງຈັງຫວະໃຫ້ການຂຽນໜັງສືລາວເປັນລະບຽບ ແລະ ເປັນການງ່າຍໃຫ້ແກ່ຜູ້ອ່ານ ແລະ ຜູ້ຟັງດ້ວຍ. ເພື່ອຈະຂຽນຕົວໜັງສືລາວໃຫ້ຖືກຕ້ອງນັ້ນ ຜູ້ຂຽນຮູ້ຈັກນຳໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍວັກໃຫ້ແມ່ນບ່ອນ.

4. ຫລັກການໃຊ້ຕົວ ຮ ແລະ ລ

ຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວຫລາຍຄຳແມ່ນອອກຈາກພາສາປາລີ ແຕ່ວ່າອັກສອນລາວເດີມມີແຕ່ຕົວ ຮ ແລະ ລ ບໍ່ມີ ຮ ຫັນລິ້ນ ດັ່ງພາສາປາລີ. ດັ່ງນັ້ນ, ຄຳເວົ້າທີ່ໃຊ້ຕົວ ຮ ໃນພາສາປາລີ ຈຶ່ງກາຍມາເປັນຄຳທີ່ໃຊ້ຕົວ ຮ ຫລື ລ ຕາມແຕ່ມັນບໍ່ຫລົງກັບຄຳອື່ນ ຫລື ຕາມແຕ່ມະຫາຊົນເຄີຍໃຊ້ເຂົ້າໃຈກັນມາແລ້ວ.

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳທີ່ໃຊ້ຕົວ ຮ ຖືກ

ຮັບ: ຮັບເອົາ, ຮັບຮອງ, ທ່າຮັບ, ຮັບຮູ້

ຮ້ານ: ຮ້ານຂາຍເຄື່ອງ, ເຮືອນຮ້ານ

ໂຮງ: ໂຮງການ, ໂຮງຮຽນ, ໂຮງແຮມ

ຄຳທີ່ໃຊ້ຕົວ ລ ຖືກ

ລັບ: ຄວາມລັບ, ລັບພ້າ, ລັບແລ

ລ້ານ: ຫົວລ້ານ, ລ້ານກີບ

ໂລງ: ໂລງຜີ, ໄມ້ໂລງເລງ...

5. ຫລັກການໃຊ້ສະຫລະ ໄx ແລະ ໃx

- ໄx (ສະຫລະໄອໄມ້ມາຍ) ໃຊ້ຂຽນຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວດັ່ງນີ້: ໄປໄດ້, ຕົ້ນໄມ້, ໄຫ້, ໄກ, ງາໄຂ...

ໃຊ້ຂຽນຄຳທີ່ມາຈາກພາສາປາລີ-ສັນສະກິດເຊັ່ນ: ວິໄນ, ນິໄສ, ປັດໄຈ...

- ໃx (ສະຫລະໄອໄມ້ມ້ວນ) ໃຊ້ຂຽນຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວເຊັ່ນ: ຢູ່ໃກ້, ຄົນໃບ້, ບັບໃໝ່, ຮັບໃຊ້, ຫົວສີໃຄ...

- ປະໂຫຍດການໃຊ້ ໄx ແລະ ໃx ກໍ່ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຫລົງກັນໃນ 2 ຕົວ ຫລື 2 ຄຳທີ່ມີສຽງຄືກັນເຊັ່ນ:

ໃຫ້ (ເອົາໃຫ້)

ໄຫ້ (ຮ້ອງໄຫ້)

ໃກ້ (ໃກ້ບ້ານ)

ໄກ້ (ໂຕໄກ້)

ຄຳທີ່ຖືກ

ລາຊະການ

ສິລະປະ

ປານີປານອມ

ຄຸນະພາບ

ປາກົດ

ສະມາຊິກ

ປາຖະໜາ

ຄາຕະກຳ

ນາຍົກ

ສະຕະວັດ

ອະນາໄມ

ຄຳທີ່ຜິດ

ລາດຊະການ

ສິນລະປະ

ປະນີປະນອມ

ຄຸນນະພາບ

ປະກົດ

ສາມາຊິກ

ປາດຖະໜາ

ຄາດຕະກຳ

ນາຍຍົກ

ສັດຕະວັດ

ອານາໄມ

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ຫລັກການຂຽນພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງມີຈັກຫລັກການ? ຫລັກການໃດແດ່?
2. ຈົ່ງເລືອກຫາຄຳທີ່ເໝາະກັບຄຳຖືກຕ້ອງ
 - 2.1 ຄຳທີ່ໃຊ້ອັກສອນສູງທີ່ຖືກຕ້ອງ
 - ກ. ສັບສິນ
 - ຂ. ສັບສິນ
 - ຄ. ສັບຊິມ
 - 2.2 ຄຳທີ່ໃຊ້ອັກສອນຕ່ຳທີ່ຖືກຕ້ອງ
 - ກ. ຄັດເລືອກ
 - ຂ. ຄັດຂ້ອງ
 - ຄ. ຄັດຂວາງ
 - 2.3 ຂໍ້ໃດເປັນຂໍ້ທີ່ຜິດ
 - ກ. ເງິນສອງຮ້ອຍ
 - ຂ. ເງິນສອງລ້ອຍ
 - ຄ. ເງິນຮ້ອຍສອງ
 - 2.4 ຂໍ້ໃດຂຽນຖືກ
 - ກ. ປັດໄຈໄໝ່
 - ຂ. ສິ້ນໄໝໄໝ່
 - ຄ. ນິໄສໃຈຄໍ
 - 2.5 ຂໍ້ໃດຂຽນຜິດ
 - ກ. ນຳ້ໃຈໃສສະອາດ
 - ຂ. ປັບໄໝໄສໂທດ
 - ຄ. ຮ້ອງໄຫ້ໄອດັງ
 - 2.6 ຂໍ້ໃດຂຽນຖືກ
 - ກ. ເລື້ອງ
 - ຂ. ຂັດແຍ້ງ
 - ຄ. ຂັດແຍ່ງ

ບົດທີ 8

ການແປງອັກສອນ

ແມ່ນແປງຄຳມາຈາກພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ແລະ ພາສາອື່ນມາເປັນພາສາລາວ, ຄຳເວົ້າຂອງເຮົາມີພາສາປາລີ - ສັນສະກິດປົນຢູ່ຫລາຍ. ແຕ່ຄຳເຫລົ່ານັ້ນບໍ່ແມ່ນຄຳພາສາປາລີ - ສັນສະກິດເດີມ ເພາະໄດ້ດັດແປງມາເປັນຄຳເວົ້າຂອງລາວ ທີ່ມີສຽງອ່ອນນວນມ່ວນກວ່າສຳນຽງເດີມ.

ການແປງອັກສອນມີ 4 ວິທີຄື:

- ການແປງສະຫລະ
- ການແປງພະຍັນຊະນະ
- ການແປງສຽງ
- ການແປງຄຳ

1. ການແປງສະຫລະ

ແມ່ນການແປງຮູບສະຫລະຂອງພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ຫລື ພາສາອື່ນໆ ໃຫ້ຜິດໄປຈາກຮູບເດີມ.

ຕົວຢ່າງ:

ແປງ	xະ	ເປັນ	ຸ	ມັງຄະລະ	ເປັນ	ມຸງຄຸນ (ສິ່ງທີ່ນຳຄວາມດີມາໃຫ້)
	ຶ	ເປັນ	ເຸ	ສິລາ	ເປັນ	ເສລາ (ຫິນ)
	ຸ	ເປັນ	ໂຸ	ມຸຫະ	ເປັນ	ໂມຫະ (ຫົງ)
	xະ	ເປັນ	ໂຸ	ພະຍະ	ເປັນ	ໄພ (ສິ່ງທີ່ໜ້າຢ້ານ)
	ໂຸ	ເປັນ	ເືາ	ໂຄລິບ	ເປັນ	ເຄົາລິບ (ນັບຖື)

2. ການແປງພະຍັນຊະນະ

ແມ່ນການແປງ ພະຍັນຊະນະຈາກພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ແລະ ພາສາອື່ນໃຫ້ຕ່າງໄປຈາກຮູບເດີມ.

ຕົວຢ່າງ:

ຕ	ເປັນ	ດ	ມາຕາ	ເປັນ	ມາດາ (ແມ່)
ປ	ເປັນ	ບ	ປິຕາ	ເປັນ	ປິດາ (ພໍ່)
ວ	ເປັນ	ພ	ວານິດ	ເປັນ	ພານິດ (ການຄ້າ)

3. ການແປງສຽງ

ແມ່ນແປງສຽງຄຳເວົ້າທີ່ຜິດໄປຈາກສຽງເດີມ. ການແປງສຽງນີ້ ມີຍົມແປງສຽງພາສາປາລີ - ສັນສະກິດຄື: ອ່ານແຜງສຽງຕຳເດີມໃຫ້ກາຍເປັນອັກສອນສຽງ.

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳເຄົ້າ ຄຳທີ່ແຜງໃຊ້

ວາສະນາ	ເປັນ	ວາສະໜາ	(ສິ່ງທີ່ພາໃຫ້ໄດ້ລາບຍົດ)
ເທສະນາ	ເປັນ	ເທສະໜາ	(ການສະແດງເພື່ອສັ່ງສອນ)
ສາສະນະ, ສາສະນາ	ເປັນ	ສາສະໜາ	(ຄຳສັ່ງສອນ)

4. ການແປງຄຳ

ແມ່ນການແປງ ຫລື ແຜງຄຳເວົ້າໃຫ້ຕ່າງໄປຈາກກຽບເດີມຄື ແປງຄຳພະຍາງດຽວໃຫ້ເປັນຄຳສອງພະຍາງ ແຕ່ຄວາມໝາຍຄົງເດີມ ຫລື ຜິດໄປແດ່ເລັກນ້ອຍ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ຖ້ອຍຄຳມ່ວນຫຼື. ການແປງແບບໃຊ້ຫລາຍໃນ ພາສາລາວເດີມ ແລະ ພາສາອື່ນທີ່ນຳມາໃຊ້ເຊັ່ນ:

ຄຳເຄົ້າ		ຄຳທີ່ແຜງ	
ກົດ	ເປັນ	ກຳນົດ	(ຂໍ້ບັງຄັບ)
ຂອດ	ເປັນ	ຂະໜອດ	(ທຸກໄຮ້)
ສຽງ	ເປັນ	ສຳນຽງ	(ສຽງເວົ້າ)

- ຫລັກການພິເສດ

1. ຖ້າຄຳໃດໃນພາສາປາລີ - ສັນສະກິດມີ 2 ພະຍາງ ມາເປັນພະຍາງດຽວ ຫລື ເປັນພະຍາງສຸດທ້າຍກໍ່ໃຫ້ໃຊ້ຕົວສະກິດທັງ 8 ແຕ່ຖ້າຍັງມີພະຍາງອື່ນຕໍ່ໄປອີກໃຫ້ຮັກສາສຽງເດີມໄວ້ບໍ່ໃຫ້ສະກິດຕາມຕົວສະກິດທັງ 8 ເວັ້ນແຕ່ຕົວສະກິດນັ້ນເປັນຕົວດຽວກັນ.

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳເຄົ້າ	ຄຳພະຍາງດຽວ	ຄຳຫລາຍພະຍາງ
ສຸຂະ	ສຸກ	ສຸຂະພາບ ສຸຂະພິບານ
ຄຸນະ	ຄຸນ	ຄຸນະພາບ
ເຈຕະ	ເຈດ	ເຈຕະນາ
ທູຕະ	ທູດ	ທູຕະນຸທູດ

2. ຖ້າຄຳໃດໃນພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ເປັນ 2 ພະຍາງ ແລະ ເປັນ x ະ ເມື່ອປ່ຽນມາເປັນຄຳລາວພະຍາງດຽວ ແລະ ເປັນສະຫລະ ໂຯະ, ຕ້ອງຕື່ມສຽງພະຍາງທີ່ 2 ຂອງພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ອີກເພື່ອຮັກສາຄວາມໝາຍຂອງສັບເດີມ

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳເຄົ້າ	ຄຳພະຍາງດຽວ	ຄຳຫລາຍພະຍາງ
ພະລະ	ພິນ	ພິນລະເມືອງ
ຊະລະ	ຊິນ	ຊິນລະປະທານ
ຊະນະ	ຊິນ	ຊິນນະບົດ
ນະວະ	ນິບ	ນິບພະລັດ

3. ຖ້າຄຳໃດໃນພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ມີຕົວສະກິດຮຽງກັນຢູ່ 2 ຕົວໃນເວລາປ່ຽນຄຳລາວພະຍາງດຽວໃຫ້ໃຊ້ຕົວສະກິດທັງ 8 ຕາມສຽງຂອງລາວ, ຖ້າເປັນຄຳຫລາຍພະຍາງໃຫ້ປ່ຽນຕົວສະກິດຕາມສຽງຂອງພາສາລາວ.

ຕົວຢ່າງ:

ຄຳເຄົ້າ	ຄຳພະຍາງດຽວ	ຄຳຫລາຍພະຍາງ
ສັດຈະ	ສັດ	ສັດຈະທຳ, ສັດຈະທັດ
ຍຸທະ	ຍຸດ	ຍຸດທະສາດ, ຍຸດທະສິນ
ທິພພະ	ທິບ	ທິບພະສົມບັດ

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ເປັນຫຍັງຈຶ່ງມີການແປງອັກສອນ ແລະ ການແປງອັກສອນມີຈັກວິທີ? ວິທີໃດແດ່?
2. ການແປງສະຫຼະແມ່ນແນວໃດ? ຈຶ່ງຍົກຕົວຢ່າງມາເບິ່ງ?
3. ການແປງພະຍັນຊະນະ ແລະ ການແປງສຽງແມ່ນແນວໃດ? ຈຶ່ງຍົກຕົວຢ່າງແຕ່ລະວິທີ?
4. ການແປງຄຳແມ່ນແນວໃດ?
5. ຫຼັກການພິເສດໃນການແປງຄຳມີແນວໃດແດ່?
6. ຈຶ່ງເລືອກຄຳຕອບທີ່ເໝາະສົມຕໍ່ຄຳຖາມຕໍ່ໜ້າ
6.1. ຄຳໃດທີ່ຂຽນຖືກ
ກ. ຄຸນນະພາບ
ຂ. ຄຸນາພາບ
ຄ. ຄຸນະພາບ
6.2. ຄຳໃດທີ່ຂຽນຜິດ
ກ. ຍຸທະສາດ
ຂ. ສຸຂະພາບ
ຄ. ເຈຕະນາ

ບົດທີ 9

ລັກສະນະຂອງຄຳທີ່ເປັນພາສາລາວ

1. ຄຳລາວເດີມສ່ວນຫລາຍມີພະຍາງດຽວ ຫລື ເປັນຄຳໂດດ ແລະ ມີຄືບ 7 ປະເພດ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕີຄຳລາວເດີມ ກໍ່ມີຫລາຍພະຍາງໄດ້ເຊັ່ນ: ກະປູ, ກະປອມ, ກະດູມ, ຄັນຄາກ, ຈັກຈັນ, ສະເທີອນ, ສະແຄງ...

ຄຳຫລາຍພະຍາງເຫລົ່ານີ້ອາດເກີດຂຶ້ນຍ້ອນບາງສາເຫດດັ່ງນີ້:

ກ. ການແຊກສຽງສັນນິຖານວ່າ ແຕ່ເດີມອາດມີພະຍາງດຽວຮຽງກັນສອງຄຳ, ຕໍ່ມາມີການແຊກສຽງ " x ະ " ເຂົ້າ ກາງເພື່ອໃຫ້ມັນກົມກືນສຽງຕົວສະກົດຂອງຄຳໜ້າ (ບາງທ້ອງຖິ່ນຍັງໃຊ້ພຽງສອງຄຳຮຽງກັນເໝືອນເດີມ).

ຕົວຢ່າງ:

ໝາກກະດູມ	ມາຈາກ	ໝາກດູມ
ໝາກກະຖິນ	ມາຈາກ	ໝາກຖິນ
ນົກກະຈອກ	ມາຈາກ	ນົກຈອກ
ນົກກະທາ	ມາຈາກ	ນົກທາ
ໝາກກະເບົາ	ມາຈາກ	ກະເບົາ

ຂ. ການຕື່ມພະຍາງໜ້າ ຄຳເຫລົ່ານີ້ມີຄວາມໝາຍຄືກັບຄຳເດີມ

ຕົວຢ່າງ:

ກະປູ	ຄືກັບ	ປູ
ກະຮອກ	ຄືກັບ	ຮອກ
ກະບອກ	ຄືກັບ	ບອກ
ກະໂດດ	ຄືກັບ	ໂດດ

ຄ. ການຕື່ມພະຍາງທີ່ມີສຽງສະຫລະ ຫລື ພະຍັນຊະນະຄ້າຍຄືກັນ ເຊັ່ນ: ຈັກຈັນ, ຄັນຄາກ, ຕັກແຕນ, ຈອງຫອງ, ຍິກຍ່ອຍ, ຈ່າງປ່າງ...

2. ຄຳລາວມັກເປັນໄດ້ຫລາຍປະເພດ ແລະ ມີຫລາຍຄວາມໝາຍ.

ຕົວຢ່າງ: “ກັບ”

ເປັນຄຳນາມໄດ້ໃນ: ກັບໄຟ, ກັບສໍ, ກັບໝູ...

ເປັນຄຳກຳມະໄດ້ໃນ: ກັບໄປ, ກັບມາ, ກັບໜ້າ...

ເປັນຄຳເຊື່ອມໄດ້ໃນ: ເຫັນກັບຕາ, ກິນເຂົ້າກິນປາ...

ເປັນຄຳຕໍ່ໄດ້ໃນ: ເຈົ້າກັບຂ້ອຍ, ນົກກັບໄກ່

“ມັນ”

ເປັນຄຳນາມໄດ້ໃນ: ມັນດ້າງ, ມັນຕົ້ນ...

ເປັນຄຳແທນນາມໄດ້ໃນ: ມັນມາແລ້ວ, ມັນແລ່ນໄວ...

ເປັນຄຳຄຸນນາມໄດ້ໃນ: ຊັ້ນໝູ່ມັນ, ໝາກໜ້າວມັນ...

3. ຄຳລາວມີການໃຊ້ວັນນະຍຸດນັບທັງມີຮູບ, ບໍ່ມີຮູບ ແລະ ສະແດງຄວາມໝາຍຂອງຄຳເຊັ່ນ: ປາ, ປ່າ, ປ້າ, ຊາງ, ຊ່າງ, ຊ້າງ...

ບົດເຝິກຫັດ

- ຈົ່ງສັງເກດຄຳຕໍ່ໄປນີ້ວ່າຄຳໃດແມ່ນຄຳລາວແທ້, ຄຳໃດແມ່ນຄຳມາຈາກພາສາອື່ນ. ແລ້ວຂຽນໃສ່ບ່ອນກຳນົດໄວ້ໃຫ້ຖືກຕ້ອງ.

(ນະຄອນ, ດີ, ໂທດ, ບາບ, ໝາກກະດູມ, ສີວິໄລ, ຈອງຫອງ, ກະດັກກະດໍ້, ບິດາ, ເອກ)

ຄຳລາວແທ້	
ຄຳມາຈາກພາສາອື່ນ	

ບົດທີ 10

ຄຳລາວທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນ

1. ລັກສະນະຂອງຄຳທີ່ມາຈາກພາສາປາລີ - ສັນສະກິດ ຫລື ພາສາອິນໂດ, ຢູໂຣບ ມັກຈະເປັນຄຳຫລາຍພະຍາງ, ບໍ່ໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍວັນນະຍຸດ, ສ່ວນຫລາຍຄຳໜຶ່ງກໍເປັນໄດ້ພຽງປະເພດດຽວເຊັ່ນ: ນະຄອນ, ປະເທດ, ມະຫາ, ສະມາຊິກ, ກາເຟ, ສີວິໄລ, ຫັກສະ...
2. ລັກສະນະຂອງຄຳທີ່ມາຈາກພາສາຂອມ (ພາສາຂະເໝນ) ອາດມີຂໍ້ສັງເກດດັ່ງນີ້:
 - ຄຳສອງພະຍາງທີ່ຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍຄຳຕໍ່ໄປນີ້: ກຳ, ຄຳ, ຈຳ, ຊຳ, ດຳ, ຕຳ, ທຳ ເຊັ່ນ: ກຳນົດ, ຈຳໜ່າຍ, ຊຳລຸດ, ຊຳນານ, ດຳເນີນ, ຕຳນິ, ຕຳລາ, ທຳນຽມ...
 - ຄຳສອງພະຍາງທີ່ຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍຄຳຕໍ່ໄປນີ້: ບັນ, ບັງ, ບຳ ເຊັ່ນ: ບັງເອີນ, ບັງອາດ, ບັງຄັບ, ບັນທຶງ, ບັນເທົາ, ບັນຈົງ, ບຳນານ, ບຳເພັນ, ບຳລຸງ...

ບົດເຝິກຫັດ

ຈົ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບທີ່ຖືກຕ້ອງວ່າ ຄຳໃດເປັນຄຳລາວແທ້ ແລະ ຄຳໃດເປັນຄຳທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນ

1. ຄຳໃດເປັນຄຳລາວແທ້
 - ກ. ຈັກຈັນ
 - ຂ. ກາເຟ
 - ຄ. ຈຳໜ່າຍ
2. ຄຳໃດເປັນຄຳທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນ
 - ກ. ເຫດ
 - ຂ. ດີ
 - ຄ. ອິດ

ບົດທີ 11

ຂະນິດຄຳເວົ້າ

1. ຄຳເຄົ້າ

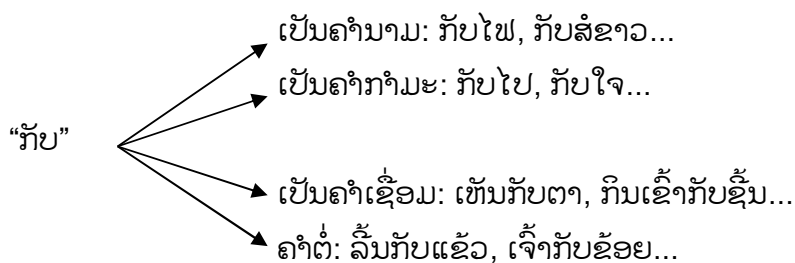
- ຄວາມໝາຍຂອງຄຳເຄົ້າ

ຄຳເຄົ້າ ແມ່ນຄຳທີ່ມີຄວາມໝາຍຂອງມັນມາແຕ່ເດີມ. ພາສາລາວມີຄຳເຄົ້າ 2 ຈຳພວກຄື: ຄຳເຄົ້າລາວເດີມ ແລະ ຄຳເຄົ້າທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນ.

- ລັກສະນະຂອງຄຳເຄົ້າ

ລັກສະນະທີ່ເດັ່ນຊັດຂອງຄຳເຄົ້າລາວເດີມແມ່ນເປັນຄຳໂດດ ແລະ ຄຳໜຶ່ງມັກເປັນໄດ້ຫລາຍປະເພດ ພ້ອມທັງມີຫລາຍຄວາມໝາຍ.

ຕົວຢ່າງ: ໄຟ, ໄປ, ກິນ, ດີ, ຊົ່ວ, ມັກ, ກັບ ໆລໆ.

ຄຳເຄົ້າທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນມັກມີຫລາຍພະຍາຍ ແລະ ຄຳໜຶ່ງກໍມັກຈະເປັນໄດ້ປະເພດດຽວ ແລະ ມີຄວາມໝາຍດຽວ.

ຕົວຢ່າງ: ມະນຸດ, ວິຊາ, ເຕັກນິກ, ຄອມພິວເຕີ້, ປັກສີ, ວາໂຍ, ກຳເນີດ...

2. ຄຳປະສົມ

- ຄວາມໝາຍຂອງຄຳປະສົມ

ຄຳປະສົມ ແມ່ນຄຳທີ່ໄດ້ມາຈາກການເອົາຄຳເຄົ້າຫລາຍຄຳໂຮມເຂົ້າກັນເປັນຄຳດຽວເພື່ອສ້າງເປັນຄຳໄໝ້ ແລະ ມີຄວາມໝາຍດຽວ.

ການສ້າງຄຳປະສົມນີ້ສ່ວນຫລາຍແມ່ນການເອົາຄຳເຄົ້າລາວເດີມມາປະສົມກັນເອງ, ຄຳເຄົ້າລາວເດີມກັບຄຳເຄົ້າພາສາອື່ນປະສົມກັນ ຫລື ຄຳເຄົ້າທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນປະສົມກັນເອງ.

ຕົວຢ່າງ:

- ຄຳເຄົ້າລາວເດີມປະສົມກັນເອງ: ຕາກົບ, ໄຟຟ້າ, ຫ້ອງຮຽນ, ທ່າເຮືອ, ໄສ້ເສືອ...
- ຄຳເຄົ້າລາວເດີມກັບຄຳເຄົ້າມາຈາກພາສາອື່ນປະສົມກັນ: ພົນລະເມືອງ, ຍຸດຕິບັນ, ສັກດີນາ...
- ຄຳເຄົ້າທີ່ມາຈາກພາສາອື່ນປະສົມກັນ: ວິທະຍາສາດ, ພິຊິກສາດ, ການດຳລົງຊີວິດ, ພູມລຳເນົາ...

- ລັກສະນະຂອງຄຳປະສົມ

ຄຳປະສົມທີ່ໄດ້ມາຈາກ ການປະສົມລະຫວ່າງ ຄຳເຄົ້າດ້ວຍກັນເຊັ່ນ: ເງິນ + ເດືອນ = ເງິນເດືອນ, ໄສ້ + ເສືອ = ໄສ້ເສືອ, ປາ + ຄຳ = ປາຄຳ...

ຄຳປະສົມທີ່ໄດ້ຈາກການເອົາຄຳເຄົ້າ ປະສົມກັບ ຄຳປະສົມ ເຊັ່ນ: ຫ້ອງ + ທົດລອງ = ຫ້ອງທົດລອງ, ໂຮງງານ + ຫວາຍ = ໂຮງງານຫວາຍ, ຫ້ອງ + ຮັບແຂກ = ຫ້ອງຮັບແຂກ...

ຄຳປະສົມກັນໄດ້ມາຈາກການເອົາຄຳປະສົມກັບປະສົມກັນ ເຊັ່ນ: ສິນຄ້າ + ຂາອອກ = ສິນຄ້າຂາອອກ, ຂອງຂວັນ + ຕົວເດັ່ນ = ຂອງຂວັນຕົວເດັ່ນ, ໂຮງງານ + ຕັດຫຍິບ = ໂຮງງານຕັດຫຍິບ...

3. ຄຳຊ້ອນ

• ຄວາມໝາຍ

ຄຳຊ້ອນແມ່ນຄຳທີ່ໄດ້ຈາກ ການເອົາຄຳຫລາຍຄຳ ຊ້ອນເຂົ້າກັນ ແຕ່ລະຄຳກໍ່ມີຄວາມໝາຍໃນຕົວຂອງມັນແລ້ວ. ເມື່ອຊ້ອນເຂົ້າກັນ ຍິ່ງເຮັດໃຫ້ຄວາມໝາຍຂອງຄຳໃໝ່ຈະແຈ້ງຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ.

ຕົວຢ່າງ: ມິດມົວ, ດູແລ, ຫຍຸ້ງຍາກ, ເດືອດຮ້ອນ...

• ລັກສະນະຂອງຄຳຊ້ອນ

ຄຳຊ້ອນ ໄດ້ຈາກການປະກອບຂອງ 2 ຄຳຂຶ້ນໄປ ເຊິ່ງຄຳເຫລົ່ານັ້ນມີຄວາມໝາຍຄ້າຍຄືກັນເຊັ່ນ: ແສນແສບ, ຍາດຊຶງ, ສວຍງາມ...

ຄຳຊ້ອນ ໄດ້ຈາກການປະກອບຂອງ 2 ຄຳຂຶ້ນໄປ ເຊິ່ງຄຳເຫລົ່ານັ້ນມີຄວາມໝາຍຂັດກັນ ຫລື ກົງກັນຂ້າມກັນເຊັ່ນ: ໄປມາ, ຊື້ຂາຍ, ຂຶ້ນລົງ...

ຄຳຊ້ອນ ໄດ້ຈາກການປະກອບຂອງ 2 ຄຳຂຶ້ນໄປ ເຊິ່ງຄຳເຫລົ່ານັ້ນຂຶ້ນຕົ້ນດ້ວຍ ສຽງພະຍັນຊະນະດຽວກັນ ຫລື ມີສຽງສະຫລະ ທີ່ເຂົ້າຄູ່ກັນໄດ້ເຊັ່ນ: ຮຸ່ງເຮືອງ, ຮີບຮ້ອນ, ດີເດັ່ນ...

4. ຄຳຊຳ

• ຄວາມໝາຍ

ຄຳຊຳແມ່ນຄຳເຄົ້າດຽວແຕ່ນຳມາເວົ້າ ຫລື ຂຽນ 2 ເທື່ອ. ການຊຳຄືນຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມໝາຍຂອງຄຳກວ້າງອອກໄປ ຫລື ເຮັດໃຫ້ຄວາມໝາຍໜັກແໜ້ນຂຶ້ນ, ເວລາຂຽນເພິ່ນມັກໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍ (ໆ) ແທນ.

ຕົວຢ່າງ: ແດງໆ, ດຳໆ, ດີໆ...

• ລັກສະນະຂອງຄຳຊຳ

- ຄຳຊຳ ນິຍົມປ່ຽນສຽງວັນນະຍຸດ ຂອງ ຄຳເດີມ, ນິຍົມໃຊ້ໃນພາສາເວົ້າ

ຕົວຢ່າງ: ງາມງາມ ມັກເວົ້າວ່າ ງ້າມງາມ. ແດງແດງ ມັກເວົ້າວ່າ ແດ້ງແດງ

- ຄຳຊຳ ທີ່ນິຍົມຮັກສາວັນນະຍຸດ ຂອງຄຳເດີມໄວ້ຄືເກົ່າ. ໃຊ້ທັງພາສາເວົ້າ ແລະ ຂຽນ ແຍກອອກເປັນ 2 ກຸ່ມຄື:

ຄຳຊຳ ຄູ່ດຽວ ແລະ ຄຳຊຳ 2 ຄູ່.

ຕົວຢ່າງ: - ຊຳຄູ່ດຽວ: ຖືກໆ, ດີໆ, ມີດໆ...

- ຊຳ 2 ຄູ່: ຂາດໆເຂີນໆ, ໄປໆມາໆ, ເດີກໆດີໆ...

ບົດເຝິກຫັດ

ຄຳຕໍ່ໄປນີ້ຄຳໃດແມ່ນຄຳເຄົ້າ, ຄຳປະສົມ, ຄຳຊ້ອນ ຫລື ຄຳຊຳ ເຊັ່ນ: ແດງໆ, ຕີເດັ່ນ, ໂຮງງານຫວາຍ, ໄສ້ເສືອ, ໄຟ, ເຕັກນິກ, ເດີກໆດີ້ນໆ, ຊີ້ຂາຍ, ວິຊາ, ໄປ.

ຄຳເຄົ້າ	
ຄຳປະສົມ	
ຄຳຊ້ອນ	
ຄຳຊຳ	

1. ຄຳວ່າ “ຟີຊິກສາດ” ແມ່ນປະສົມຊະນິດໃດ?
 - ກ. ຄຳເຄົ້າລາວເດີມປະສົມກັນເອງ.
 - ຂ. ຄຳເຄົ້າລາວເດີມກັບຄຳເຄົ້າມາຈາກພາສາອື່ນປະສົມກັນ.
 - ຄ. ຄຳເຄົ້າມາຈາກພາສາອື່ນປະສົມກັນ.
2. ຄຳວ່າ “ໄຟຟ້າ” ແມ່ນນອນຢູ່ໃນຄຳຊະນິດໃດ?
 - ກ. ຄຳເຄົ້າ
 - ຂ. ຄຳປະສົມ
 - ຄ. ຄຳຊ້ອນ

ບົດທີ 12

ປະເພດຄຳເວົ້າ

ຄຳເວົ້າໃນພາສາລາວມີ 7 ປະເພດຄື:

1. ຄຳນາມ

1.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳນາມ

ຄຳນາມແມ່ນຄຳທີ່ເປັນປະເພດຊື່ເອີ້ນຂອງຄົນ, ສັດ, ວັດຖຸສິ່ງຂອງ, ເຫດການຫຼືປະກົດການຕ່າງໆ. ຄຳນາມປະກອບມີ 5 ຊະນິດຄື:

- ສາມັນນາມ ແມ່ນນາມຊື່ບອກຊື່ທົ່ວໄປເຊັ່ນ: ຄົນ, ສັດ, ໂຮງຮຽນ, ໂຕະ, ປື້ມ...
- ວິສາມັນນາມ ແມ່ນຄຳນາມທີ່ໃຊ້ສະເພາະເຈາະຈົ່ງ ຕົວຢ່າງ: ປະເທດລາວ, ທ້າວທອງດີ, ເມືອງໂພນໂຮງ...
- ສະມຸທະນາມ ແມ່ນຄຳນາມຊື່ບອກໝວດ, ໝູ່, ຄະນະ, ຝູງ, ກອງ, ກະຊວງ...
- ຕົວຢ່າງ: ໝູ່ນັກຮຽນ, ຄະນະຜູ້ແທນລາວ, ຝູງນົກຍາງ, ກອງທະຫານ, ກະຊວງສຶກສາທິການ ແລະ ກິລາ
- ລັກສະນະນາມ ແມ່ນຄຳນາມທີ່ຮຽກໃຊ້ສະເພາະແຕ່ລະຄຳນາມຕາມລັກສະນະສະເພາະຂອງມັນເຊັ່ນ: ໜ່ວຍ, ກ້ານ, ໃບ, ຜົນ, ລຳ... ຕົວຢ່າງ: ໂຕະສອງໜ່ວຍ, ບ່ວງສາມກ້ານ, ເຈ້ຍສີ່ໃບ, ສາດຫ້າຜົນ, ໄມ້ຫົກລຳ...
- ອາການນາມ ແມ່ນຄຳນາມທີ່ໄດ້ມາຈາກຄຳກຳມະ ແລະ ຄຳຄຸນນາມດ້ວຍວິທີເອົາຄຳ “ການ” ຫຼື “ຄວາມ” ມາວາງຕິດໃສ່ທາງໜ້າ ຕົວຢ່າງ: ການກິນ, ການໄປ, ການມາ, ຄວາມມືດ, ຄວາມດີ, ຄວາມຊົ່ວ...

1.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳນາມ

- ເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຊື່ເອີ້ນຂອງຄົນສັດ, ວັດຖຸສິ່ງຂອງ, ເຫດການຫຼືປະກົດການຕ່າງໆ.
- ເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຄຳຕົວຕັ້ງ ແລະ ຕົວປະກອບ
ຕົວຢ່າງ: ເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຄຳຕົວຕັ້ງ: ນັກຮຽນອ່ານໜັງສື, ຄວາຍກິນຫຍ້າ
ເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຕົວປະກອບ: ທ້າວບຸນມີເປັນນັກຮຽນ, ຂ້ອຍເຫັນຄວາຍ

2. ຄຳແທນນາມ

2.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳແທນນາມ

ການໃຊ້ຄຳແທນນາມຕ່າງໆແມ່ນເພື່ອບໍ່ໃຫ້ລົ້ມຄືນຄຳເກົ່າ, ແບ່ງອອກເປັນ 2 ຊະນິດຄື: ຄຳແທນນາມບອກບຸລຸດ ແລະ ຄຳແທນນາມບອກຄຸນນາມ

- ★ ຄຳແທນນາມບອກບຸລຸດ ປະກອບມີ 3 ບຸລຸດຄື:
 - ບຸລຸດທີ 1 ເຊັ່ນ: ຂ້ອຍ, ກູ, ເຮົາ, ຂ້ານ້ອຍ, ຂ້າພະເຈົ້າ...
 - ບຸລຸດທີ 2 ເຊັ່ນ: ເຈົ້າ, ພວກເຈົ້າ, ມືງ, ໂຕ, ພວກທ່ານ...
 - ບຸລຸດທີ 3 ເຊັ່ນ: ພວກເຂົາ, ມັນ, ລາວ, ທ່ານ, ເພິ່ນ...
- ★ ຄຳແທນນາມບອກຄຸນນາມ ປະກອບມີ 5 ຊະນິດຄື:

- ໃຊ້ແທນຕົວໂດຍກົງ: ທີ່, ຜູ້, ຕົວ, ເຊິ່ງ, ອັນ
ຕົວຢ່າງ: ເຮົາມັກມ້າຕົວແລ່ນໄວ, ເພິ່ນນິຍົມຜູ້ທີ່ເວົ້າມ່ວນ, ທ່ານຢາກກິນອັນແຊບ...
- ໃຊ້ເປັນຄຳຖາມ: ໃຜ, ຜູ້ໃດ, ອັນໃດ, ຢູ່ໃສ, ຫຍັງ
ຕົວຢ່າງ: ມັນແມ່ນໃຜ? ຜູ້ໃດມາຫັນ?, ບໍ່ມີຂຽນຂອງຂ້ອຍຢູ່ໃສ?...
- ໃຊ້ແທນຄຳນາມ: ລາງ, ບາງ, ບາງຜ່ອງ, ຕ່າງ, ກັນ...
ຕົວຢ່າງ: ໃນຕະຫຼາດບາງຄົນຊື້ ບາງຄົນຂາຍ, ຕ່າງຄົນຕ່າງເຮັດ, ລົດຕ່າງກັນ...
- ໃຊ້ແທນຄຳນາມທີ່ຊື່ໃຫ້ເຫັນ: ນັ້ນ, ນີ້, ພຸ້ນ, ພີ້, ຫັນ...
ຕົວຢ່າງ: ນີ້ແມ່ນທ່ານໂສພາ, ເຮືອນເຮົາຢູ່ຫີນ, ພຸ້ນແມ່ນໂຮງຮຽນປະຖົມບ້ານແສນຊຸມ...
- ໃຊ້ແທນຄຳນາມທີ່ບໍ່ມີກຳນົດແນ່ນອນ: ໃຜ, ຜູ້ໃດ, ອັນໃດ, ໃສ, ທີ່ໃດ...
ຕົວຢ່າງ: ອັນໃດກໍ່ຄືກັນ, ອັນນີ້ຜູ້ໃດເຮັດກໍ່ໄດ້, ເຮົາເບິ່ງບໍ່ເຫັນໃຜ...

3. ຄຳກຳມະ

3.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳກຳມະ

ຄຳກຳມະແມ່ນຄຳທີ່ສະແດງອາການ ການເຄື່ອນໄຫວຂອງຄຳນາມຫຼືຄຳແທນນາມ, ແບ່ງອອກເປັນ 2 ຊະນິດ ຄື: ຄຳກຳມະຄົບ ແລະ ຄຳກຳມະຂາດ

- ຄຳກຳມະຄົບ ແມ່ນຄຳກຳມະທີ່ມີຄວາມໝາຍຄົບຖ້ວນໃນຕົວໂດຍບໍ່ຕ້ອງການໃຫ້ມີຄຳປະກອບມາຕື່ມຂ້າງຫຼັງ
ເຊັ່ນ: ນັ່ງ, ນອນ, ຢືນ, ບິນ, ແລ່ນ...

ຕົວຢ່າງ: ແມວນັ່ງ, ນົກບິນ, ຄົນຢືນ...

- ຄຳກຳມະຂາດແມ່ນຄຳກຳມະທີ່ບໍ່ມີຄວາມໝາຍຄົບຖ້ວນໃນຕົວແລະຕ້ອງການໃຫ້ມີຄຳປະກອບຕື່ມຢູ່ຂ້າງຫຼັງຈຶ່ງ
ມີຄວາມໝາຍຄົບຖ້ວນເຊັ່ນ: ກິນ, ເຫັນ, ຂຽນ, ອ່ານ, ຢາກ...

ຕົວຢ່າງ: ຂ້ອຍກິນເຂົ້າ, ພວກເຮົາເຫັນຄວາຍ, ມ້າຢາກນ້ຳ...

3.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳກຳມະ

★ ເຮັດໜ້າທີ່ສະແດງອາການ ການເຄື່ອນໄຫວ, ການກະທຳຂອງຄຳນາມ ແລະ ຄຳແທນນາມ
+ ໃນປະໂຫຍກຄຳກຳມະເຮັດໜ້າທີ່ດັ່ງນີ້:

- ເປັນຄຳຫຼັກໃນປະໂຫຍກ

ຕົວຢ່າງ: ນັກຮຽນຂຽນໜັງສື, ພວກເຂົາອ່ານບົດຮຽນ, ພວກເຮົາກິນໝາກມ່ວງ...

- ເປັນຄຳປະກອບໃຫ້ແກ່ຄຳກຳມະອື່ນ, ຄຳກຳມະຈຳພວກນີ້ໄດ້ແກ່: ຕ້ອງ, ພວມ, ໄດ້, ໃຫ້, ຖືກ...ອາດຈະວາງໄວ້
ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຫຼັງຂອງຄຳກຳມະຫຼັກໂດຍອີງຕາມຈຸດປະລິງຂອງຜູ້ໃຊ້.

ຕົວຢ່າງ: ເຈົ້າໄດ້ຮັບຂອງຂ້ວນ, ລາວຕ້ອງຮຽນໜັງສື, ພໍ່ໃຫ້ອະນາໄມເດີນບ້ານ...

4. ຄຳຄຸນນາມ

4.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳຄຸນນາມ

ຄຳຄຸນນາມແມ່ນຄຳທີ່ຊີ້ບອກລັກສະນະຂອງຄຳນາມ, ຄຳແທນນາມ, ຄຳກຳມະແລະຄຳຄຸນນາມດ້ວຍກັນ, ແບ່ງ
ອອກເປັນ 17 ຊະນິດຄື:

- ⇒ ບອກຂະໜາດເຊັ່ນ: ກວ້າງ, ແຄບ, ໃຫຍ່, ນ້ອຍ, ຍາວ...
- ⇒ ບອກຊະນິດເຊັ່ນ: ດີ, ຊົ່ວ, ແກ່, ໜຸ່ມ, ອ່ອນ...
- ⇒ ບອກຮູບເຊັ່ນ: ກົມ, ແບ, ມົນ, ສູງ, ຕ່ຳ...
- ⇒ ບອກສີເຊັ່ນ: ແດງ, ດຳ, ຂາວ, ເຫຼືອງ, ຊຽວ...
- ⇒ ບອກສຽງເຊັ່ນ: ຄ່ອຍ, ແຮງ, ດັງ, ມ່ວນ, ແຫຍ...
- ⇒ ບອກຂະໜານເຊັ່ນ: ຫອມ, ຂົວ, ເພັ້ນ, ຄາວ, ກຸຍ
- ⇒ ບອກລົດຊາດເຊັ່ນ: ຫວານ, ຂົມ, ເຄັມ, ຈາງ, ແຊບ...
- ⇒ ບອກສຳຜັດເຊັ່ນ: ໜາວ, ຮ້ອນ, ເຢັນ, ອຸ່ນ, ຄາຍ...
- ⇒ ບອກອາການເຊັ່ນ: ໄວ, ຂ້າ, ໂງ່, ສະຫຼາດ, ຄ້ານ...
- ⇒ ບອກເວລາເຊັ່ນ: ເຂົ້າ, ສວາຍ, ແລງ, ຄ່ຳ, ນານ...
- ⇒ ບອກສະຖານທີ່ເຊັ່ນ: ໃກ້, ໄກ, ເໜືອ, ໃຕ້, ລຸ່ມ...
- ⇒ ບອກຈຳນວນເຊັ່ນ: ໜຶ່ງ, ສອງ, ສາມ, ຫຼາຍ, ເຫຼືອ...
- ⇒ ບອກຄວາມຍືນຍັນເຊັ່ນ: ນີ້, ນັ້ນ, ພຸ້ນ, ພີ້, ຫັ້ນ...
- ⇒ ບອກຄວາມສົງໃສເຊັ່ນ: ຈັ່ງໃດ, ຢ່າງໃດ, ແນວໃດ, ໃສ, ເຫດໃດ...
- ⇒ ບອກປະຕິເສດເຊັ່ນ: ບໍ່, ຢ່າ, ອີ, ຫີ, ມີ...
- ⇒ ບອກຄວາມຮັບຂານເຊັ່ນ: ອີ, ເອີ, ເຈົ້າ, ແມ່ນ, ໂດຍ...
- ⇒ ບອກຄວາມສຳພັນເຊັ່ນ: ຕົວ, ເຊິ່ງ, ຜູ້, ທີ່, ອັນ...

4.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳຄຸນນາມ

★ ຊັບອກລັກສະນະຂອງປະເພດຄຳຕ່າງໆ

+ ຂະຫຍາຍຄວາມໝາຍປະເພດຄຳຕ່າງໆ ເຊັ່ນ:

- ຂະຫຍາຍຄຳນາມ ຕົວຢ່າງ: ຫ້ອງຮຽນກວ້າງ, ເສື້ອແດງ, ນັກຮຽນເກັ່ງ...
- ຂະຫຍາຍຄຳແທນນາມ ຕົວຢ່າງ: ຂ້ອຍສູງ, ເພິ່ນຮ້າຍ, ມັນເຄັມ...
- ຂະຫຍາຍຄຳກຳມະ ຕົວຢ່າງ: ກິນຫຼາຍ, ເວົ້າມ່ວນ, ໄປໄວ...
- ຂະຫຍາຍຄຳຄຸນນາມ ຕົວຢ່າງ: ເພັ້ນຄາວ, ດີແທ້, ຊົ່ວອີ່ຫຼີ...

- ສິ່ງໃສ່ໃຈ: ບາງເທື່ອຄຳຄຸນນາມຢູ່ທາງໜ້າກໍ່ມີເຊັ່ນ: ເກືອບຕາຍ, ທຸກໆມື້, ແຕ່ລະວັນ...

5. ຄຳເຊື່ອມ

5.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳເຊື່ອມ

ການໃຊ້ຄຳເຊື່ອມແມ່ນໃຊ້ເຊື່ອມປະໂຫຍກຕິດກັບຂໍ້ຄວາມ ຫຼື ຄຳອື່ນເພື່ອຊ່ວຍຊີ້ແຈງຄວາມໝາຍຂອງປະໂຫຍກນັ້ນໃຫ້ແຈ້ງຂຶ້ນ.

ຄຳເຊື່ອມມີ 2 ຊະນິດຄື: ເຊື່ອມຕິດແລະເຊື່ອມບໍ່ຕິດ.

- ເຊື່ອມຕິດ: ສູ່, ຕາມ, ໃນ, ນອກ, ໃກ້, ໄກ...
- ເຊື່ອມບໍ່ຕິດ: ດູລາ, ດູກ່ອນ, ແລນາ, ຂ້າແຕ່, ລະບໍ່...

5.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳເຊື່ອມ

★ ຄຳເຊື່ອມທີ່ບໍ່ໃຊ້ເຊື່ອມຕິດຄຳອື່ນມີໜ້າທີ່ດັ່ງນີ້:

- ໃຊ້ເປັນຄຳຂຶ້ນຕົ້ນເພື່ອຮຽກຮ້ອງ ຫຼື ເຕືອນບອກ

ຕົວຢ່າງ: ຂ້າແຕ່ສະມາຊິກທ່ານທັງຫຼາຍ, ດູລາທ່ານມີກຽດ, ດູກ່ອນທ່ານທັງຫຼາຍເຮີຍ...

- ໃຊ້ມອບທ້າຍປະໂຫຍກ

ຕົວຢ່າງ: ມັນກໍ່ແມ່ແທ້ລະບໍ່, ເຂົ້ານາເຮົາງາມແທ້ລະເນີ, ເຮົາຈັ່ງແມ່ນດີໃຈແທ້ເນີ...

★ ຄຳເຊື່ອມຕິດມີໜ້າທີ່ດັ່ງນີ້:

- ເຊື່ອມຕິດຄຳນາມ

ຕົວຢ່າງ: ເຮືອນຂອງຂ້ອຍຢູ່ໄກຫຼາງ, ລົດພວມແລ່ນຕາມທາງ, ທຸກຄົນຕ້ອງຊື້ສັດຕູ່ຄະນະ...

- ເຊື່ອມຕິດຄຳແທນນາມ

ຕົວຢ່າງ: ນີ້ແມ່ນປຶ້ມຂອງທ່ານ, ລາວຂ້າມນ້ຳໄດ້ຍ້ອນເຈົ້າ...

- ເຊື່ອມຕິດຄຳກຳມະ

ຕົວຢ່າງ: ພໍ່ແມ່ບອກສອນເພື່ອກ່າວເຕືອນ, ນີ້ແມ່ນຫ້ອງສຳລັບປະຊຸມ...

6. ຄຳຕໍ່

6.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳຕໍ່

ຄຳຕໍ່ແມ່ນຄຳທີ່ໃຊ້ຕໍ່ຄຳໜຶ່ງໃສ່ຄຳອື່ນ, ຕໍ່ປະໂຫຍກໜຶ່ງໃສ່ປະໂຫຍກອື່ນ, ຕໍ່ຂໍ້ຄວາມໜຶ່ງໃສ່ຂໍ້ຄວາມອື່ນເພື່ອເຮັດໃຫ້ເນື້ອໃນຂອງຄຳເວົ້າ ຫຼື ປະໂຫຍກຖືກຕາມແນວຄິດທີ່ຢາກສະແດງອອກເຊັ່ນ: ກັບ, ແລະ, ແຕ່, ຍ້ອນ, ຈົນ, ຈຶ່ງ, ປານ, ສຳ, ຖ້າ, ກໍ່, ທັງ, ໆລໆ.

6.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳຕໍ່

- ຕໍ່ຄຳກັບຄຳ

ຕົວຢ່າງ: ຝ້າຍກັບໄໝ, ຊ້າຄືເຕົ້າ, ງາມປານແຕ້ມ, ປະເທດລາວ ແລະ ປະເທດຫວຽດນາມ...

- ຕໍ່ປະໂຫຍກກັບປະໂຫຍກ

ຕົວຢ່າງ: ລາວໄປໂຮງຮຽນແຕ່ຂ້ອຍຢູ່ເຮືອນ, ຂ້ອຍດີໃຈເພາະຂ້ອຍເສັງໄດ້ທຸກໜຶ່ງ...

- ຕໍ່ຂໍ້ຄວາມກັບຂໍ້ຄວາມ

ຕົວຢ່າງ: ຍ້ອນຝົນຕົກແຮງເພິ່ນຈຶ່ງບໍ່ມາ, ຖ້າຕັ້ງໃຈຮຳຮຽນກໍ່ສອບເສັງຜ່ານ...

7. ຄຳອຸທານ

7.1 ຄວາມໝາຍຂອງຄຳອຸທານ

ຄຳອຸທານແມ່ນຄຳທີ່ໃຊ້ຕື່ມເພື່ອສະແດງຄວາມຍິນດີ, ຄວາມຕື່ນເຕັ້ນ, ຄວາມຕົກໃຈ, ຄວາມປະຫຼາດໃຈ, ຄວາມຊົມເຊີຍ, ຄວາມເສຍໃຈ, ຫຼື ຄວາມງົດງໍອັດສະຈັນເປັນຕົ້ນ, ແຕ່ບໍ່ມີຄວາມໝາຍອັນແນ່ນອນໃນຕົວມັນເອງ.

ຄຳອຸທານແບ່ງອອກເປັນ 2 ຈຳພວກຄື: ອຸທານທຳມະດາແລະອຸທານເພີ່ມທ້າຍ

- ອຸທານທຳມະດາ: ແນ່, ປະ, ໂຢ້ວ, ໂອ້, ໂອ້ຍ, ໆລໆ.

- ອຸທານເພີ່ມທ້າຍ: ນ້ຳໃນ, ລູກເຕົ້າ, ເຮືອນຊານ, ພູຜາ...

7.2 ໜ້າທີ່ຂອງຄຳອຸທານ

ກ. ຄຳອຸທານທຳມະດາ

ອຸທານທຳມະດາມີໜ້າທີ່ສະແດງອາການໃນໃຈໂດຍມີຫຼາຍກໍລະນີຕາມແຕ່ຜູ້ຢາກເວົ້າສະແດງອອກເຊັ່ນ:

- ສະແດງຄວາມຍິນດີ ຫຼື ດີໃຈ

ຕົວຢ່າງ: ພວກເຮົາດີໃຈຫຼາຍ ໄຊ້ໂຢ່

- ສະແດງຄວາມປະຫຼາດໃຈ

ຕົວຢ່າງ: ເອົ້າ! ເກີດອັນໃດຂຶ້ນ

- ສະແດງຄວາມຕົກໃຈ ຫຼື ຍ້ານກົວ

ຕົວຢ່າງ: ອຸ້ຍ! ເກືອບຕາຍ

ຂ. ຄຳອຸທານເພີ່ມທ້າຍ

ຄຳອຸທານເພີ່ມທ້າຍມີໜ້າທີ່ຊ່ວຍຄຳອຳອິນ, ໃນຕົວຂອງມັນບໍ່ມີໝາຍແທ້ແຕ່ເຮັດໃຫ້ຄຳອຳອິນມີລັກສະນະຕ່າງຈາກເດີມ

ຕົວຢ່າງ: ລູກເຕົ້າເຫຼົ້າກໍ, ເຮືອນຊານບ້ານຊ່ອງ, ພູຜາປ່າດົງ...

ບົດເຝິກຫັດ

1. ຄຳຕໍ່ໄປນີ້ຄຳໃດເປັນຄຳນາມ, ຄຳແທນນາມ, ຄຳກຳມະ ຫຼື ຄຳຄຸນນາມ.
(ຄວາຍ, ຊົ່ວ, ເພິ່ນ, ນອນ, ການກິນ, ຫອມ, ເຈົ້າ, ເວົ້າ, ໂຕະ, ກວ້າງ, ເຮົາ, ອ່ານ)

ຄຳນາມ	
ຄຳແທນນາມ	
ຄຳກຳມະ	
ຄຳຄຸນນາມ	

2. ຈົ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງໂດຍການຂີດວົງມົນ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳນາມ

ກ. ສະຫຼາດ

ຂ. ນັ່ງ

ຄ. ຄວາມສະຫຼາດ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳກຳມະ

ກ. ງາມ

ຂ. ແຄບ

ຄ. ຊຽນ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳຄຸນນາມ

ກ. ສີ່ມ

ຂ. ນອນ

ຄ. ຄວາມຫວານ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳເຊັ່ນ

ກ. ເທິງ

ຂ. ແຕ່

ຄ. ແລະ

ບົດທີ 13

ຄວາມໝາຍ ແລະ ປະເພດຂອງວະລີ

1. ຄວາມໝາຍ

ວະລີແມ່ນໝູ່ຄຳ ຫຼື ໝວດຄຳທີ່ເວົ້າຕິດຕໍ່ກັນຕັ້ງແຕ່ສອງຄຳຂຶ້ນໄປ. ຄຳທີ່ເອົາມາເວົ້າຕິດຕໍ່ກັນນີ້ມີຄວາມຄົນລະຢ່າງ, ແຕ່ເມື່ອເອົາມາຕິດຕໍ່ເຂົ້າກັນແລ້ວພັດມີຄວາມໝາຍກ່ຽວເນື່ອງພົວພັນກັນ. ເຖິງຈະມີຄວາມໝາຍຜູກພັນກັນກໍ່ຕາມແຕ່ກໍ່ຍັງບໍ່ທັນຄົບຖ້ວນຄືປະໂຫຍກ.

ຕົວຢ່າງ: ປະເທດຊາດຂອງພວກເຮົາ, ມະຫາວິທະຍາໄລ, ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ງ່າຍໆ.

2. ປະເພດວະລີ

ວະລີແບ່ງອອກເປັນ 7 ປະເພດຄື:

2.1 ນາມວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳນາມຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ໂຮງຮຽນປະຖົມສົມບູນ, ພໍ່ແມ່ຂອງຂ້ອຍ, ລົດສີປອນທອງ ງ່າຍໆ.

2.2 ແທນນາມວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳແທນນາມຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ຂ້າພະເຈົ້າເອງ, ພວກທ່ານທັງຫຼາຍ, ເຈົ້ານັ້ນນາ ງ່າຍໆ.

2.3 ກຳມະວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳກຳມະຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ລົງໄປເອົາເຄື່ອງນຸ່ງ, ກິນອີ່ມອີ່ຫຼີແລ້ວ, ບິນຂຶ້ນສູງ ງ່າຍໆ.

2.4 ຄຸນນາມວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳຄຸນນາມຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ງາມຂະໜາດເລີຍ, ດີຫຼາຍແທ້ໆ, ດຳປານກາ ງ່າຍໆ.

2.5 ເຊື່ອມວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳເຊື່ອມຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ດ້ວຍຄວາມນັບຖື, ຂອງຂ້າພະເຈົ້າ, ດູລາທ່ານທັງຫຼາຍ ງ່າຍໆ.

2.6 ຕໍ່ວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳຕໍ່ຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ຍ້ອນວ່າແນວນັ້ນແລ້ວ, ຈົນສືບທອດກັນມາ, ປານວ່າຮູ້ຈັກກັນມາກ່ອນ ງ່າຍໆ.

2.7 ອຸທານວະລີ: ແມ່ນໝວດຄຳທີ່ມີຄຳອຸທານຢູ່ຂ້າງໜ້າ ຫຼື ຕັ້ງຕົ້ນເຊັ່ນ: ໂອນໂນ! ນ້ອງເອີຍ, ບ້າຍ! ເຮັດເຈັບອີຫຼີ, ອຸ່ຍ! ມາໂພດແທ້ ງ່າຍໆ.

ຄຳຖາມແລະບົດເຝິກຫັດ

1. ວະລີແມ່ນຫຍັງ? ແບ່ງອອກເປັນຈັກປະເພດ? ຄືປະເພດໃດແດ່?
2. ຈຶ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບແຕ່ລະຂໍ້ທີ່ເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງໂດຍການຂີດວົງມົນ

⇒ ວະລີໃດແມ່ນແທນນາມວະລີ

- ກ. ພໍ່ຂອງຂ້ອຍ
- ຂ. ກິນຫຼາຍໂພດ
- ຄ. ເຈົ້າຫ້າມແລ້ວ

⇒ ວະລີໃດບໍ່ແມ່ນຄຸນນາມວະລີ

- ກ. ຊົ່ວອີ່ຫຼີ
- ຂ. ງາມຂະໜາດເລີຍ
- ຄ. ປົກສີຂຽວ

⇒ ວະລີໃດແມ່ນອຸທານວະລີ

- ກ. ຢ່າງຊ້າງ
- ຂ. ຕຳອີ່ບໍ່
- ຄ. ໂອ້! ອ້າຍເອີຍ

⇒ ວະລີໃດແມ່ນກຳມະວະລີ

- ກ. ຄ້ານຮຽນໜັງສື
- ຂ. ຍ້ອນຝົນຕົກແຮງ
- ຄ. ເວົ້າມ່ວນຫຼາຍ

ບົດທີ 14

ຄຳສິນທິ ແລະ ຄຳສະໝາດ

1. ວ່າດ້ວຍຄຳສິນທິ

ຄຳສິນທິແມ່ນການໂຮມເອົາຄຳເວົ້າສອງຄຳຂອງພາສາບາລີ-ສັນສະກິດເຂົ້າເປັນຄຳດຽວ, ໂດຍມີການດັດແປງສະຫຼະ ຫຼື ພະຍັນຊະນະ ເພື່ອຜັນປ່ຽນມາເປັນຄຳລາວທີ່ອ່ອນນວນກ່ວາ. ຄຳທີ່ເອົາມາສິນທິກັນຕ້ອງແມ່ນຄຳເຄົ້າມາຈາກພາສາບາລີ ຫຼື ສັນສະກິດເທົ່ານັ້ນ.

ຕົວຢ່າງ: ກຳມະ + ອະທິການ = ກຳມາທິການ

ປະຊາ + ອະທິປະໄຕ = ປະຊາທິປະໄຕ

ກຳມະ + ອາຊີບ = ກຳມະຊີບ

ທະຍະ + ອາຄານ = ທະນະຄານ

ວິທະຍາ + ອາໄລ = ວິທະຍາໄລ

2. ວ່າດ້ວຍຄຳສະໝາດ

ຄຳສະໝາດແມ່ນການເອົາຄຳມາໂຮມເຂົ້າກັນ ເຊິ່ງວິທີນີ້ກໍ່ຖືກດັດແປງມາຈາກຫຼັກພາສາບາລີ-ສັນສະກິດ ເຊັ່ນດຽວກັນ, ແຕ່ຄຳສະໝາດຕ່າງກັບຄຳສິນທິຢູ່ບ່ອນວ່າ ບໍ່ມີການແປງສະຫຼະ ແລະ ພະຍັນຊະນະຕົວໃດທັງໝົດ, ຍ້ອນແນວນັ້ນດ້ານຮູບການຂອງມັນຈຶ່ງມີລັກສະນະຄືຄຳປະສົມ.

ຕົວຢ່າງ: ປັນຍາ + ສິກສາ = ປັນຍາສິກສາ

ສູນທອນ + ພິດ = ສູນທອນພິດ

ວັນນະ + ຄະດີ = ວັນນະຄະດີ

ລັດຖະ + ມິນຕີ = ລັດຖະມິນຕີ

ມິດຕະ + ພາບ = ມິດຕະພາບ

- ຄຳທີ່ເອົາມາສະໝາດຕ້ອງແມ່ນຄຳເຄົ້າມາຈາກພາສາບາລີ ຫຼື ສັນສະກິດຄືກັນເທົ່ານັ້ນ.

- ຄຳສະໝາດຕ່າງກັບຄຳປະສົມຢູ່ບ່ອນວ່າ: ຄຳປະສົມຮຽງຄຳຂະຫຍາຍໄດ້ຂ້າງຫຼັງ, ສ່ວນຄຳສະໝາດແມ່ນຄຳຂະຫຍາຍຢູ່ຂ້າງໜ້າ.

ຕົວຢ່າງ:

+ ຄຳປະສົມ:

ຫ້ອງ + ຮຽນ = ຫ້ອງຮຽນ

“ຮຽນ” ເຮັດໜ້າທີ່ຂະຫຍາຍ “ຫ້ອງ” ແລະວາງຂ້າງຫຼັງ, ເວລາແປເອົາຄວາມໝາຍກໍ່ເລີ່ມຈາກ “ຫ້ອງ” ໄປຫາ“ຮຽນ” (ຫ້ອງສຳລັບຮຽນ)

+ ຄຳສະໝາດ:

ອັກຄີ + ໄພ = ອັກຄີໄພ (ອັກຄີແປວ່າໄພ; ໄພແປວ່າອັນຕະລາຍ)

“ອັກຄີ” ເຮັດໜ້າທີ່ຂະຫຍາຍ “ໄພ” ຕ້ອງວາງໄວ້ຂ້າງໜ້າ ເວລາແປກໍ່ເລີ່ມຈາກ “ໄພ” ໄປຫາ “ອັກຄີ”
(ອັນຕະລາຍທີ່ເກີດຈາກໄພ)

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ສິນທິແມ່ນຫຍັງ? ພ້ວມທັງຍົກຕົວຢ່າງ.
2. ສະໝາດແມ່ນຫຍັງ? ພ້ວມທັງຍົກຕົວຢ່າງ.
3. ຈົ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງໂດຍການຂີດວົງມົນ.

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳສິນທິ

ກ. ປະຊາທິປະໄຕ

ຂ. ສູນທອນພິດ

ຄ. ປັນຍາສິກສາ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳສະໝາດ

ກ. ມະເຫສີ

ຂ. ກຳມາທິການ

ຄ. ວັນນະຄະດີ

⇒ ຄຳໃດແມ່ນຄຳປະສົມ

ກ. ກຳມະຊີບ

ຂ. ຫ້ອງການ

ຄ. ໄພພິບັດ

ບົດທີ 15

ຄວາມໝາຍ ແລະ ພາກສ່ວນຂອງປະໂຫຍກ

1. ຄວາມໝາຍຂອງປະໂຫຍກ

ປະໂຫຍກແມ່ນຄວາມເວົ້າຕອນໜຶ່ງເຊິ່ງມີຄວາມໝາຍຄົບຖ້ວນ, ໃນປະໂຫຍກໜຶ່ງ ຖ້າແມ່ນຄຳກຳມະຄົບ ປະກອບດ້ວຍ: ຄຳຕົວຕັ້ງ ແລະ ຄຳກຳມະຄົບ, ຖ້າແມ່ນຄຳກຳມະຂາດ ປະກອບດ້ວຍ: ຄຳຕົວຕັ້ງ, ຄຳກຳມະຄົບ ແລະ ຄຳປະກອບເປັນສ່ວນສຳຄັນ

ຕົວຢ່າງ: ນົກບິນ, ຄວາຍນອນ, ມ້າແລ່ນ... (ບິນ, ນອນ, ແລ່ນ ແມ່ນຄຳກຳມະຄົບ)

ຂ້ອຍຟັງວິທະຍຸ, ລາວກິນໝາກມ່ວງ, ເຮົາໄປຕະຫຼາດ... (ຟັງ, ກິນ, ໄປ ແມ່ນຄຳກຳມະຂາດ)

2. ພາກສ່ວນຂອງປະໂຫຍກ

ປະໂຫຍກລວມມີສາມພາກສ່ວນ ຄື: ຄຳຕົວຕັ້ງ, ຄຳກຳມະ ແລະ ຄຳປະກອບ.

ກ. ພາກສ່ວນຄຳຕົວຕັ້ງ

ແມ່ນພາກສ່ວນໜຶ່ງ ເຊິ່ງຖືກເອົາມາເວົ້າຂຶ້ນກ່ອນ. ຄຳທີ່ເປັນຄຳຕົວຕັ້ງໄດ້ມີ: ຄຳນາມ, ຄຳແທນນາມ, ຄຳກຳມະ ແລະ ຄຳຄຸນນາມ, ຄຳຕົວຕັ້ງບາງເທື່ອເປັນຄຳ, ເປັນວະລີ ຫຼື ປະໂຫຍກ.

ຕົວຢ່າງ:

- ເປັນຄຳນາມ: ໄກ່ຕອດເຂົ້າ
- ເປັນຄຳແທນນາມວະລີ: ພວກເຮົາທັງໝົດນີ້ລະຊິໄປຕະຫຼາດ
- ຄຳກຳມະ: ນັ່ງຫຼາຍເຈັບແອວ
- ຄຳຄຸນນາມ: ເຫຼື້ອມຫຼາຍແພ້ຕາ,
- ເປັນປະໂຫຍກ: ລາວໂທລະສັບຂໍເງິນນຳແມ່

ຂ. ພາກສ່ວນຄຳກຳມະ

ແມ່ນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງປະໂຫຍກ ເຊິ່ງມີໜ້າທີ່ສະແດງ ຫຼື ຊີ້ບອກອາການຂອງຄຳຕົວຕັ້ງ.

ຕົວຢ່າງ: - ນັກຮຽນຈົດກ່າຍບົດຮຽນ

ຄ. ພາກສ່ວນຄຳປະກອບ

ແມ່ນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງປະໂຫຍກ ເຊິ່ງມີໜ້າທີ່ປະກອບເຂົ້າຂ້າງຫຼັງຂອງຄຳກຳມະຂາດ, ນອກນັ້ນຍັງ ຊ່ວຍໃຫ້ເນື້ອໃນຂອງປະໂຫຍກມີຄວາມສົມບູນ. ຄຳທີ່ເປັນຄຳຕົວຕັ້ງໄດ້ມີ: ຄຳນາມ, ຄຳແທນນາມ, ຄຳກຳມະ ແລະ ຄຳຄຸນນາມ, ຄຳຕົວຕັ້ງບາງເທື່ອເປັນຄຳ, ເປັນວະລີ ຫຼື ປະໂຫຍກ

ຕົວຢ່າງ:

- ເປັນຄຳນາມ: ຂ້ອຍຂຽນຈົດໝາຍ
- ເປັນຄຳແທນນາມວະລີ: ເຂົາເຈົ້າເອົາມາໃຫ້ ພວກເຮົານີ້ແລ້ວ

- ຄຳກຳມະ: ລາວຢາກໄປຫຼີ້ນ
- ຄຳຄຸນນາມ: ເພິ່ນກິນຊ້າອີຫຼີ
- ເປັນປະໂຫຍກ: ລາວໄປນາເອົາໝາໄປພ້ອມ

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ປະໂຫຍກໝາຍເຖິງຫຍັງ? ຍົກຕົວຢ່າງປະກອບພ້ອມ.
2. ປະໂຫຍກປະກອບມີຈັກພາກສ່ວນ? ຄືພາກສ່ວນໃດແດ່? ຍົກຕົວຢ່າງປະກອບ.
3. ປະໂຫຍກທີ່ວ່າ “ນັກຮຽນແຕະບານ” ຄຳໃດເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຄຳມະຂອງປະໂຫຍກ?
 - ກ. ແຕະ
 - ຂ. ນັກຮຽນ
 - ຄ. ບານ
4. ປະໂຫຍກທີ່ວ່າ “ພວກເຮົາເປັນນັກຮຽນ” ຄຳໃດເຮັດໜ້າທີ່ເປັນຄຳມະຂອງປະໂຫຍກ?
 - ກ. ພວກເຮົາ
 - ຂ. ນັກຮຽນ
 - ຄ. ເປັນ

ບົດທີ 16

ຮູບແບບ, ປະເພດ, ການປຸງຮູບ ແລະ ໃຈຄວາມຂອງປະໂຫຍກ

1. ຮູບແບບຂອງປະໂຫຍກ

ປະໂຫຍກຕ່າງໆ ມີ 7 ຮູບດັ່ງນີ້:

1.1 ປະໂຫຍກກົງ

ປະໂຫຍກກົງແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ຄຳຕົວຕັ້ງເປັນຜູ້ກະທຳກັບຄຳປະກອບເອງ
ຕົວຢ່າງ: ຂ້ອຍໄປໂຮງຮຽນ, ລາວດີ່ມນ້ຳ, ເຮົາກິນເຂົ້າ...

1.2 ປະໂຫຍກອ້ອມ

ປະໂຫຍກອ້ອມແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ຄຳຕົວຕັ້ງບໍ່ໄດ້ກະທຳເອງ ແຕ່ໃຊ້ຜູ້ອື່ນເຊິ່ງເປັນຄຳປະກອບເປັນຜູ້ກະທຳ,
ມີຄຳກຳມະ “ໃຫ້, ບອກ, ສັ່ງ, ໃຊ້” ວາງໄວ້ຢູ່ຕໍ່ໜ້າຄຳທີ່ຖືກໃຊ້.

ຕົວຢ່າງ: ຈານບອກນັກຮຽນອະນາໄມທ້ອງຮຽນ, ແມ່ໃຊ້ລູກລ້າງຖ້ວຍ...

1.3 ປະໂຫຍກຮັບ

ປະໂຫຍກຮັບແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ຄຳຕົວຕັ້ງເຮັດຕາມຄຳສັ່ງຂອງຜູ້ອື່ນ ເຊິ່ງເປັນຄຳປະກອບ ຫຼື ຄຳຕົວຕັ້ງ
ເປັນຜູ້ຖືກເຮັດມີຄຳກຳມະ “ຖືກ...ໃຫ້” ຫຼື “ຖືກ” ປະກອບຢູ່ນຳ
ຕົວຢ່າງ: ນັກຮຽນຖືກອາຈານໃຫ້ເຮັດວຽກບ້ານ, ຄວາຍຖືກໂຈນລັກ...

1.4 ປະໂຫຍກກຸ້ມຕົວ

ປະໂຫຍກກຸ້ມຕົວແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ມີແຕ່ຄຳຕົວຕັ້ງກັບຄຳກຳມະຄົບຢູ່ນຳກັນ
ຕົວຢ່າງ: ຝົນຕົກ, ນົກຮ້ອງ, ຄວາຍນອນ...

1.5 ປະໂຫຍກບໍ່ກຸ້ມຕົວ

ປະໂຫຍກບໍ່ກຸ້ມຕົວແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ໃຊ້ຄຳກຳມະຂາດ ຕ້ອງມີຄຳປະກອບໃສ່ຈຶ່ງຈະມີຄວາມໝາຍຄົບ
ຖ້ວນໄດ້
ຕົວຢ່າງ: ຂ້ອຍມີ... (ເງິນ), ລາວໄປ... (ນາ)...

1.6 ປະໂຫຍກສາມັນ

ປະໂຫຍກສາມັນແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ມີແຕ່ຄຳຕົວຕັ້ງ, ຄຳກຳມະ ແລະ ຄຳປະກອບຢູ່ໂຮມກັນ
ຕົວຢ່າງ: ພວກເຂົາເວົ້າພາສາອັງກິດ, ລາວພັກຜ່ອນຢູ່ໃນຫ້ອງການ...

1.7 ປະໂຫຍກປະສົມ

ປະໂຫຍກປະສົມແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ມີຄຳຫຼາຍຊະນິດ ຫຼື ຫຼາຍພະຍາຍາງປະສົມເຂົ້າກັນເປັນປະໂຫຍກດົ້ນ
ໂດຍມີເຊື່ອມ ຫຼື ຄຳຕໍ່ເປັນຕົວເຊື່ອມ
ຕົວຢ່າງ: - ຂ້ອຍໄປໂຮງຮຽນກັບເອື້ອຍ

- ລາວກິນເຂົ້າພ້ອມດ້ວຍຄົວຄອບ
- ນາງວັນດີຈິດບົດຮຽນ ແຕ່ ນາງວັນນາອ່ານປຶ້ມເລື່ອງ

2. ປະເພດຂອງປະໂຫຍກ

ມີ 2 ປະເພດຄື: ປະໂຫຍກສາມັນແລະປະໂຫຍກປະສົມ

ກ. ປະໂຫຍກສາມັນມີ 2 ລັກສະນະຄື:

- ມີແຕ່ຄຳຕົວຕັ້ງແລະຄຳກຳມະຄົບຮຽງກັນຢູ່
ຕົວຢ່າງ: ລົດລົ້ມ, ພໍ່ນອນ, ນ້ອງໄທ້...
- ມີຄຳຕົວຕັ້ງ, ຄຳກຳມະຂາດ, ແລະຄຳປະກອບຮຽງກັນ
ຕົວຢ່າງ: ນັກຮຽນແກ້ບົດເຝິກຫັດ, ຄວາຍກິນຫຍ້າ...

ຂ. ປະໂຫຍກປະສົມມີ 3 ລັກສະນະຄື:

- ປະໂຫຍກຕົ້ນປະສົມກັບຄຳ
ຕົວຢ່າງ: ລາວກວດກາເອກະສານດ້ວຍບິກ
- ປະໂຫຍກຕົ້ນປະສົມກັບວະລີ
ຕົວຢ່າງ: ໄປຕະຫຼາດພ້ອມກັບໝູ່ຄູ່ໝາຍຄົນ
- ປະໂຫຍກຕົ້ນປະສົມກັບປະໂຫຍກ
ຕົວຢ່າງ: ອ້າຍໄປໂຮງຮຽນເພື່ອສອນໜ້າສີ

3. ການປ່ຽນຮູບຂອງປະໂຫຍກ

ມີ 2 ຮູບແບບຄື: ປ່ຽນປະໂຫຍກກົງເປັນປະໂຫຍກອ້ອມ ແລະ ປ່ຽນປະໂຫຍກກົງເປັນປະໂຫຍກຮັບ

3.1 ປ່ຽນປະໂຫຍກກົງເປັນປະໂຫຍກອ້ອມ

ເຮົາຕື່ມຄຳຕົວຕັ້ງໃດໜຶ່ງທີ່ເໝາະສົມກັບຄຳ “ໃຫ້, ບອກ, ສັ່ງ, ຫຼື ໃຊ້” ເຂົ້າຂ້າງໜ້າຂອງປະໂຫຍກກົງກໍຈະໄດ້ປະໂຫຍກອ້ອມໂລດ

- ຕົວຢ່າງ: - ປະໂຫຍກກົງ: ຂ້ອຍຊັກເຄື່ອງ, ນ້ອງກິນກ້ວຍ
- ປະໂຫຍກອ້ອມ: ອ້າຍໃຊ້ຂ້ອຍຊັກເຄື່ອງ, ແມ່ບອກນ້ອງກິນກ້ວຍ

3.2 ປ່ຽນປະໂຫຍກກົງເປັນປະໂຫຍກຮັບ

ເຮົາເພີ່ມຄຳວ່າ “ຖືກ” ເຂົ້າຂ້າງຫຼັງຄຳຕົວຕັ້ງໃນປະໂຫຍກກົງ ແລ້ວຫາຄຳປະກອບເຊິ່ງເປັນຜູ້ສັ່ງໃຫ້ເໝາະສົມຕື່ມເຂົ້າຂ້າງຫຼັງຄຳວ່າ “ຖືກ” ຈາກນັ້ນເພີ່ມຄຳວ່າ “ໃຫ້” ເຂົ້າຂ້າງຫຼັງຂອງຜູ້ສັ່ງກໍຈະໄດ້ປະໂຫຍກຮັບໂລດ

- ຕົວຢ່າງ: - ປະໂຫຍກກົງ: ຂ້ອຍຈິດບົດຮຽນ, ນ້ອງກິນເຂົ້າ
- ປະໂຫຍກຮັບ: ຂ້ອຍຖືກຄູ່ໃຫ້ຈິດບົດຮຽນ, ນ້ອງຖືກແມ່ໃຫ້ກິນເຂົ້າ

⇒ ບາງຄັ້ງອາດຈະເປັນການເວົ້າປື້ນຈາກປະໂຫຍກກົງກໍໄດ້(ຕ້ອງອີງໃສ່ຄວາມເໝາະສົມກັບຕົວຈິງ)

- ຕົວຢ່າງ: - ປະໂຫຍກກົງ: ລາວກິນເຂົ້າ, ລົດຢູບໝາ
- ປະໂຫຍກຮັບ: ເຂົ້າຖືກລາວກິນ, ໝາຖືກລົດຢູບ

4. ໃຈຄວາມຂອງປະໂຫຍກ

ໝາຍເຖິງສ່ວນສຳຄັນ ຫຼື ເນື້ອຄວາມຕົ້ນຕໍຂອງປະໂຫຍກ, ມີ 2 ຢ່າງຄື: ປະໂຫຍກໃຈຄວາມດຽວ ແລະ ປະໂຫຍກຫຼາຍໃຈຄວາມ

4.1. ປະໂຫຍກໃຈຄວາມດຽວ

ແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ມີສ່ວນສຳຄັນ ຫຼື ເນື້ອຄວາມຕົ້ນຕໍແນວດຽວ, ເຊິ່ງໄດ້ແກ່ ປະໂຫຍກສາມັນ ແລະ ປະໂຫຍກປະສົມຫຼາຍຢ່າງ

ຕົວຢ່າງ: - ປະໂຫຍກສາມັນ: ນົກບິນ, ເດັກນ້ອຍໃຫ້, ໝູກິນຮຳ...

- ປະໂຫຍກປະສົມ:

- ພໍ່ກິນເຂົ້າກັບແກງ (ປະໂຫຍກປະສົມກັບຄຳ)

- ຂ້ອຍຂຽນໜັງສືດ້ວຍບິກສີແດງ (ປະໂຫຍກປະສົມກັບວະລີ)

4.2 ປະໂຫຍກຫຼາຍໃຈຄວາມ

ແມ່ນປະໂຫຍກທີ່ມີເນື້ອຄວາມສຳຄັນຫຼາຍກວ່າ 1 ເນື້ອຄວາມໄດ້ແກ່ປະໂຫຍກຕົ້ນປະສົມກັບປະໂຫຍກ ຫຼື ຫຼາຍປະໂຫຍກປະສົມກັນແລະມີຄຳເຊື່ອມ ຫຼື ຄຳຕໍ່ເປັນຕົວເຊື່ອມ

ຕົວຢ່າງ: - ລາວກິນໝາກມ່ວງ ຈິ່ງເຈັບທ້ອງ

- ລາວກິນໝາກມ່ວງ ຈິ່ງເຈັບທ້ອງ ສ່ວນຂ້ອຍບໍ່ກິນຈິ່ງບໍ່ເຈັບທ້ອງ

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ປະໂຫຍກມີຈັກຮູບແບບ? ຄືຮູບແບບໃດແດ່? ຈົ່ງຍົກຕົວຢ່າງຮູບແບບລະຫັ່ງປະໂຫຍກ.
2. ປະໂຫຍກມີຈັກປະເພດ? ຄືປະເພດໃດແດ່? ຈົ່ງຍົກຕົວຢ່າງປະກອບ.
3. ຢາກປ່ຽນປະໂຫຍກກົງເປັນປະໂຫຍກອ້ອມ ຫຼື ເປັນປະໂຫຍກຮັບຕ້ອງເຮັດແນວໃດ?
ຈົ່ງປ່ຽນປະໂຫຍກກົງລຸ່ມນີ້ເປັນປະໂຫຍກອ້ອມ ແລະ ປະໂຫຍກຮັບ
- ຂ້ອຍຂຽນໜັງສື - ເອື້ອຍເກືອໄກ່
4. ໃຈຄວາມຂອງປະໂຫຍກໝາຍເຖິງຫຍັງ? ຍົກຕົວຢ່າງພ້ອມ.
5. ຈົ່ງເລືອກເອົາຄຳຕອບເຫັນວ່າຖືກຕ້ອງໂດຍການຂີດວົງມົນ.
⇒ ປະໂຫຍກທີ່ວ່າ “ພໍ່ໃຊ້ລູກລ້າງລົດ”
ກ. ປະໂຫຍກສາມັນ
ຂ. ປະໂຫຍກຮັບ
ຄ. ປະໂຫຍກອ້ອມ
⇒ ປະໂຫຍກທີ່ວ່າ “ລູກຖືກໃຫ້ພໍ່ໃຫ້ໄປໂຮງຮຽນ”
ກ. ປະໂຫຍກປະສົມ
ຂ. ປະໂຫຍກຮັບ
ຄ. ປະໂຫຍກອ້ອມ
⇒ ປະໂຫຍກທີ່ວ່າ “ນົກຮ້ອງ”
ກ. ປະໂຫຍກກຸ້ມຕົວ
ຂ. ປະໂຫຍກບໍ່ກຸ້ມຕົວ
ຄ. ປະໂຫຍກອ້ອມ

ບົດທີ 17

ປະເພດແລະລັກສະນະສໍາຜັດຂອງກາບກອນ

1. ປະເພດກາບກອນ

ກາບກອນມີ 4 ປະເພດຄື: ກາບ, ກອນ, ໂຄງ ແລະ ສານ

2. ລັກສະນະສໍາຜັດຂອງກາບກອນ

ຄຳວ່າ: “ສໍາຜັດ” ມີຄວາມໝາຍວ່າ: ຖືກຕ້ອງຄ່ອງກັນ, ເກາະກ່າຍກັນລະຫວ່າງຄຳກັບຄຳໃນກາບກອນ.

ການສໍາຜັດໃນກາບກອນມີ 2 ລັກສະນະຄື: ການສໍາຜັດໃນ ແລະ ສໍາຜັດນອກ

- ການສໍາຜັດໃນ: ແມ່ນການສໍາຜັດລະຫວ່າງຄຳກັບຄຳໃນວັກດຽວກັນ. ການສໍາຜັດແບບນີ້ມີທັງການສໍາຜັດສະຫຼະ ແລະພະຍັນຊະນະ.

- ການສໍາຜັດນອກ: ແມ່ນການສໍາຜັດນອກວັກ ຕ້ອງສໍາຜັດດ້ວຍສະຫຼະດຽວກັນ ຫຼື ສະຫຼະທີ່ມີສຽງຄ້າຍຄືກັນ.

ຄຳຖາມ

1. ກາບກອນມີຈັກປະເພດ? ປະເພດໃດແດ່?
2. ລັກສະນະສໍາຜັດຂອງກາບກອນໝາຍຄວາມວ່າແນວໃດ? ມີຈັກລັກສະນະ? ລັກສະນະໃດແດ່?
3. ການສໍາຜັດໃນ ແລະ ການສໍາຜັດນອກແຕກຕ່າງກັນແນວໃດ?

ບົດທີ 18

ການຂຽນກາບກອນປະເພດຕ່າງໆ

1. ການຂຽນກາບ

ກາບແມ່ນກອນປະເພດໜຶ່ງ ເຊິ່ງມີການສຳຜັດຊ້ອນຕໍ່ກັນໄປເລື້ອຍໆ ແຕ່ຕົ້ນຈົນຈົບບົດ. ລັກສະນະຂອງກາບມີ 7 ຄຳ, ຕອນໜ້າມີ 3 ຄຳ ແລະ ຕອນຫຼັງມີ 4 ຄຳ ໂດຍບໍ່ກຳບາດຄືກາບກອນອື່ນ. ກາບໃຊ້ອ່ານເຊິ່ງໃນບຸນປະເພນີຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ບຸນຊ່ວງເຮືອ, ບຸນບັ້ງໄຟ ແລະ ອື່ນໆ

ຕົວຢ່າງ: ກາບປູ່ສອນຫຼານ

ປະເທດຂ້ອຍ	ຊັ້ນຊື່ເມືອງລາວ
ລວາງກວ້າງຍາວ	ສຸດຕາເຫຼືອອ່ານ
ນ້ຳຂອງຜ່ານ	ໄຫຼຜ່າທາງກາງ <.....>

2. ການຂຽນກອນ

ກອນແມ່ນບົດປະເພດໜຶ່ງມີລັກສະນະສຳຜັດເກາະກ່າຍກັນເປັນແຖວຄືດັ່ງກອນເຮືອນ, ລັກສະນະຂອງມີ 7-9-11 ຫຼື 15 ຄຳ, ຍັງມີຄຳບຸບພະບົດຕື່ມເຂົ້າຂ້າງໜ້າ ແລະ ຄຳສ້ອຍຕື່ມເຂົ້າຂ້າງຫຼັງ. ກອນມີຫຼາຍຊະນິດຄື: ກອນອ່ານ, ກອນລຳ, ກອນຜະຫຍາ ແລະ ກອນຮ່າຍ.

3. ການຂຽນໂຄງ

ໂຄງແມ່ນກອນປະເພດໜຶ່ງທີ່ມີການເນື່ອງສຽງກັນເປັນດັ່ງໂຄງກະດູກ ຫຼື ໂຄງຮ່າງເຮືອນທີ່ຫາກໍ່ບຸກໃໝ່. ຄຳໂຄງລາວມີຫຼາຍແບບກຳນົດຂຶ້ນເອີ້ນຕາມຈຳນວນທີ່ປະກອບໃນວັກໜຶ່ງໆໄດ້ແກ່: ໂຄງສອງ, ໂຄງສາມ, ໂຄງສີ່...; ໂຄງເຈັດ

ຕົວຢ່າງ: ໂຄງສອງ

ໂສກຄັນເບັດ	
ປ້ອງປູ	ປ້ອງປາ
ມາເປົ່າ	ເກົ້າຂ້ອງ
ກ່ອງຊານ	ໝານເລື້ອຍ
ເມື່ອຍຄົວ	ຫົວຍິ້ມ...

4. ການຂຽນສານ

ສານແມ່ນກາບກອນປະເພດໜຶ່ງທີ່ມີລັກສະນະສຳຜັດເນື່ອງສຽງກັນເໝືອນກອນອ່ານທຳມະດາ ແຕ່ການຂຽນສານນັ້ນເພິ່ນຈະຂຽນຕໍ່ເນື່ອງກັນແຕ່ຕົ້ນຈົນຈົບ.

ຕົວຢ່າງ 1: ສານເຮັດນາທີ່ຝ່າຍຊາຍຂຽນ

ອ້າຍນີ້ໃຈປະສົງຕໍ່ນ້ອງຈິ່ງແບກຂ້ວນມາຫາ ໃຈປະສົງຕໍ່ເຮືອຊາວວາຈິ່ງແບກພາຍມາພ້ອມ ໃຈປະສົງຕໍ່ເຮືອພັນຂັນຈິ່ງຫັນລົງມາທ່າ ຫວັງເຮັດນາຮ່ວມນ້ອງຈິ່ງຄອນກ້າແຂ່ງຝົນມາ...

ຄຳຖາມ

1. ການຂຽນກາບເພີ່ມເຮັດແນວໃດ?
2. ການຂຽນກອນ ແລະ ການຂຽນໂຄງເຮັດແນວໃດ?
3. ສານແມ່ນຫຍັງ? ພ້ອມທັງຍົກຕົວຢ່າງ

ບົດທີ 19

ການຂຽນບົດບັນທຶກແລະບົດລາຍງານ

1. ການຂຽນບົດບັນທຶກ

ກ. ວິທີຂຽນບົດບັນທຶກຫວນຄືນ

- ວິທີຂຽນບົດບັນທຶກຫວນຄືນບໍ່ຕ່າງກັບບົດເລື່ອງການເຄື່ອນໄຫວຂອງຕົນເອງໃນໄລຍະຜ່ານມາ, ສະນັ້ນ, ຕ້ອງຮູ້ວິທີເລື່ອງເລື່ອງໃຫ້ດີ
- ຂຽນຕາມລຳດັບຂອງເຫດການຫຼືການເຄື່ອນໄຫວທີ່ຕົນເອງການບັນທຶກ
- ຕ້ອງຈື່ຈຳເຫດການຕ່າງໆໄດ້ດີ ນັບທັງສະຖານທີ່ແລະເວລາອີກດ້ວຍ
- ບໍ່ບົດເບື້ອງຄວາມຈິງ ໝາຍຄວາມວ່າ ຕົນເອງໄດ້ເຄື່ອນໄຫວແນວໃດ ຫຼື ປະສົບພົບພໍ້ແນວໃດກໍ່ຕ້ອງຂຽນໃຫ້ຖືກຕາມນັ້ນ
- ໃຊ້ພາສາໃຫ້ເຂົ້າໃຈງ່າຍບໍ່ໃຫ້ສັບສົນ ຈັບກົກຈັບປາຍບໍ່ໄດ້

ຂ. ວິທີເຮັດບົດບັນທຶກກອງປະຊຸມ

+ ພາກພິທີການ

- ຄຳຂັ້ວນຂອງຊາດ
- ບັນທຶກກອງປະຊຸມຫຍັງ?
- ເວລາ, ວັນທີ, ເດືອນ, ປີ ເປີດກອງປະຊຸມ
- ສະຖານທີ່ປະຊຸມ
- ຈຳນວນຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມ, ຂາດ... ມີເຫດຜົນ...ບໍ່ມີເຫດຜົນ.
- ຈຸດປະສົງຂອງກອງປະຊຸມ
- ຊື່ພິທີກອນ
- ລະບຽບວາລະກອງປະຊຸມ (ຖ້າມີ)
- ລາຍຊື່ແລະຕຳແໜ່ງຂອງປະທານກອງປະຊຸມ
- ລາຍຊື່ເລຂາກອງປະຊຸມ

+ ພາກດຳເນີນກອງປະຊຸມ

- ພາກສ່ວນລາຍງານ: ບັນທຶກຫຼືຈິດເນື້ອໃນຂອງການລາຍງານ ແລະ ທິດທາງວຽກງານຕໍ່ໄປ, ຖ້າບັນທຶກລາຍລະອຽດຕ້ອງມີເອກະສານດັ່ງກ່າວຕິດຂັດພ້ອມ.
- ພາກສ່ວນສົນທະນາ: ບັນທຶກຫຼືຈິດບັນຫາ ແລະ ຄວາມເຫັນເພີ່ມເຕີມຈາກການສົນທະນາໃນກອງປະຊຸມ.
- ພາກສ່ວນມະຕິກອງປະຊຸມ: ພາກສ່ວນນີ້ສຳຄັນ, ຕ້ອງຈິດໃຫ້ຄົບຖ້ວນ ແລະ ຊັດເຈນ.
- ⇒ ຈົດມະຕິກ່ຽວກັບແຕ່ລະບັນຫາໃຫ້ຊັດເຈນ
- ⇒ ຈົດຂໍ້ຄວາມຂອງກອງປະຊຸມເຫັນ ຫຼື ບໍ່ເຫັນດີ ແລະ ຂໍ້ຄວາມເພີ່ມເຕີມຕັດອອກ ຫຼື ດັດແປງ...

⇒ ຖ້າມີການລົງມະຕິຊອກຫາຄະແນນສຽງຕ້ອງບອກໃຫ້ແຈ້ງວ່າ ບັນຫາຫຍັງ? ຈຳນວນຄະແນນສຽງເຫັນພ້ອມ, ບໍ່ເຫັນພ້ອມ ແລະ ບໍ່ອອກສຽງເທົ່າໃດ?

- ພາກສ່ວນຕຳໜິກອງປະຊຸມ: ຈົດຂໍ້ຕຳໜິກອງປະຊຸມ ແລະ ຖອດຖອນອັນດີ-ອ່ອນຂອງກອງປະຊຸມ.

- ພາກສ່ວນສະເໜີ ແລະ ປະກອບຄວາມຄິດເຫັນ: ຈົດຂໍ້ສະເໜີຕ່າງໆ (ຖ້າມີ) ຫຼື ບຸກຄົນສຳຄັນອອກຄວາມຕ້ອງ ບັນທຶກ.

+ ພາກສ່ວນອັດກອງປະຊຸມ

- ເວລາກອງປະຊຸມອັດລົງ

- ລາຍເຊັນປະທານ ແລະ ເລຂາກອງປະຊຸມ

• **ຂໍ້ຄວນເອົາໃຈໃສ່**

- ເວລາບັນທຶກຕ້ອງຕິດຕາມ ແລະ ຈົດຈຳທຸກການເຄື່ອນໄຫວຂອງກອງປະຊຸມ, ຕັ້ງສັງລວມຄວາມຄິດເຫັນຕ່າງໆ

- ຕ້ອງມີນ້ຳໃຈຮັບຜິດຊອບ, ຊື່ສັດ ແລະ ບໍ່ບິດເບືອນຄວາມຈິງ

- ພາສາທີ່ໃຊ້ຕ້ອງມີຄວາມຊັດເຈນ, ບັນທຶກແລ້ວອ່ານຄືນເພື່ອຄວາມແນ່ໃຈ

2. ວິທີຂຽນບົດລາຍງານ

ການຂຽນບົດລາຍງານຕ້ອງຊື່ສັດ ແລະ ຖືກຕ້ອງ, ສະພາບການ ຫຼື ຜົນງານຂອງວຽກເປັນໄປແນວໃດໃຫ້ ລາຍງານແນວນັ້ນ, ດີກ່ຽວກວ່າດີ, ບໍ່ດີກ່ຽວກວ່າບໍ່ດີ, ບໍ່ຄວນຕັດ ຫຼື ຕື່ມເກີນຄວາມຈິງ, ລາຍງານໃຫ້ທັນເວລາ; ບໍ່ ດັ່ງນັ້ນຈະເຮັດໃຫ້ວຽກຊັກຊ້າ, ບໍ່ທັນກັບສະພາບການ.

ກ່ອນຈະຂຽນບົດລາຍງານ ຕ້ອງຄົ້ນຄົ້ວາຄຳສັ່ງ, ຄົ້ນຄວ້າຄຳສັ່ງ, ຄົ້ນຄວ້າຈຸດພິເສດຂອງບັນຫາ ພ້ອມທັງ ລວບລວມຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ເພື່ອລາຍງານ.

ຄຳຖາມ

1. ບົດຫວນຄືນແມ່ນບົດແນວໃດ?
2. ວິທີເຮັດບົດບັນທຶກກອງປະຊຸມມີຈັກພາກສ່ວນ? ພາກສ່ວນໃດແດ່?
3. ວິທີຂຽນບົດລາຍງານຕ້ອງເຮັດແນວໃດ?

ບົດທີ 20

ການຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມ ແລະ ຂຽນບັນທຶກປະຈຳວັນ

1. ການຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມ

ການຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມແມ່ນການລວບລວມເອົາຄວາມສຳຄັນຂອງເລື່ອງມາສະເໜີໂດຍບໍ່ໃຫ້ສາລະສຳຄັນຂອງເນື້ອຄວາມເສຍຫາຍ ຫຼື ຂາດໄປ.

ການຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມມີວິທີ ທີ່ປະຕິບັດດັ່ງນີ້:

- ອ່ານເນື້ອໃນໃຫ້ສຸດເສຍກ່ອນ ບໍ່ຄວນອ່ານໄປນຳຫຍໍ້ໄປນຳ
- ຫາໃຈຄວາມສຳຄັນໃຫ້ໄດ້
- ນຳເອົາປະເດັນສຳຄັນມາຮຽບຮຽງໃໝ່ດ້ວຍຄຳເວົ້າຂອງຜູ້ຫຍໍ້ເອງ
- ໃຊ້ຄຳແທນນາມບຸລຸດທີ 3 ຫຼື ອອກຊື່ຜູ້ກ່ຽວຂ້ອງໂດຍກົງ
- ຖ້າຄວາມເດີມມີລາຊາສັບໃຫ້ຮັກສາໄວ້ຄືເກົ່າ
- ຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມຕາມຮູບແບບທີ່ກຳນົດໄວ້
- ຖ້າບົດເປັນກາບກອນຕ້ອງຖອດຄວາມໝາຍເປັນຄຳຮ້ອຍແກ້ວສາກ່ອນແລ້ວຈຶ່ງຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມ

2. ຂຽນບັນທຶກປະຈຳວັນ

ຂຽນບັນທຶກປະຈຳວັນມີຂັ້ນຕອນດັ່ງນີ້:

- ເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍວັນທີ, ເດືອນ, ປີ ທີ່ບັນທຶກ
- ຂຽນຂໍ້ຄວາມຕ່າງໆ ທີ່ຕ້ອງຈົດຈຳໄວ້ ຕາມລຳດັບຂອງເວລາ ແລະ ເຫດການເປັນແຕ່ລະຫຍໍ້ໜ້າ ຕົວຢ່າງ 1 : ສານເຮັດນາທີ່ຝ່າຍຊາຍຂຽນ
- ການຂຽນຫຍໍ້ຂໍ້ຄວາມຕ່າງໆ ຕ້ອງແມ່ນເຫດການ ແລະ ການເຄື່ອນໄຫວທີ່ເຫັນວ່າສົມຄວນບັນທຶກໄວ້ ຫຼື ອາດຈະເປັນປະສົບການທີ່ເປັນບົດຮຽນອັນໃໝ່ຍິ່ງຕ້ອງການບັນທຶກ
- ບັນທຶກເອົາແຕ່ສິ່ງທີ່ຈຳເປັນ ແລະ ສຳຄັນເທົ່ານັ້ນ
- ຕ້ອງຂຽນຕາມຄວາມຈິງທີ່ເກີດຂຶ້ນຢ່າງ, ບໍ່ຄວນແຕ່ງເຕີມເສີມໃສ່ໃຫ້ເກີນຄວາມຈິງ
- ໃຊ້ພາສາທີ່ສັ້ນກະທັດຮັດ, ເຂົ້າໃຈງ່າຍ, ສາມາດລວບລວມເອົາເນື້ອໃນສຳຄັນໄດ້

ຕົວຢ່າງ: ບົດບັນທຶກຂອງທ້າວ ທອງດຳ

ວັນທີ 18/ ມັງກອນ/2012

ຕອນເຊົ້າມື້ນີ້ອາກາດມີຄວາມອົບອຸ່ນ ບໍ່ຮ້ອນບໍ່ໜາວ, ນັກຮຽນແຕ່ລະຄົນໄປໂຮງຮຽນອ່າວເຊົ້າແຕ່ ເພາະເປັນມື້ທຳອິດຂອງການສອບເສັງພາກຮຽນທີ 1. ວິຊາສອບເສັງມື້ນີ້ແມ່ນວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ ເວລາ 8 ໂມງ 30 ນາທີ, ປະກົດວ່າຄຳຖາມບໍ່ຍາກປານໃດ, ນັກຮຽນອອກຫ້ອງສອບເສັງມາຜູ້ໃດກໍຮູ້ສຶກວ່າໝັ້ນໃຈແລະເບີກບານມ່ວນຊື່ນອີ່ຫຼີ.

ຄຳຖາມ

1. ຄູ່ຈັດຫາເລື່ອງໃດໜຶ່ງມາອ່ານໃຫ້ນັກຮຽນຟັງ ແລ້ວໃຫ້ນັກຮຽນຂຽນຫຍໍ້ເນື້ອຄວາມ.
2. ໃຫ້ນັກຮຽນແຕ່ລະຄົນຂຽນບົດບັນປະຈຳວັນໃດໜຶ່ງຂອງຕົນເອງ.

ບົດທີ 21

ຄວາມໝາຍ ແລະ ລັກສະນະຂອງບົດອະທິບາຍ

1. ຄວາມໝາຍຂອງບົດອະທິບາຍ

ບົດອະທິບາຍແມ່ນບົດແຕ່ງປະເພດໜຶ່ງ ເຊິ່ງໃຊ້ທິດສະດີ ແລະ ຕົວຈິງມາອະທິບາຍ ຫຼື ຊີ້ແຈງດ້ວຍເຫດຜົນກ່ຽວກັບບັນຫາໃດໜຶ່ງ ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ອ່ານຜູ້ຟັງເຂົ້າໃຈ ແລະ ເຊື່ອໝັ້ນຕໍ່ບັນຫານັ້ນ

2. ລັກສະນະຂອງບົດອະທິບາຍ

- ບົດອະທິບາຍຕ້ອງປະກອບດ້ວຍ 3 ພາກສ່ວນຄື: ຕັ້ງບັນຫາ, ແກ້ໄຂບັນຫາ(ເດີນເລື່ອງ), ແລະ ສະຫຼຸບບັນຫາ.
- ເນື້ອໃນອຸດົມສົມບູນ ແລະ ຖືກຕ້ອງ, ສະເໝີບັນຫາໄດ້ຫຼາຍດ້ານ, ຫຼາຍແງ່, ມີເຫດຜົນພຽງພໍ, ອ້າງຫຼັກຖານໄດ້ຫຼາຍເພື່ອປະກອບໃຫ້ທິດສະດີໜັກແໜ້ນ, ຊັດເຈນ, ຈະແຈ້ງ, ລະອຽດ ແລະ ມີແນວຄິດກ້າວໜ້າ.
- ຮູບການຂອງບົດອະທິບາຍ ຕ້ອງສະເໝີຕາມວິທີຄົ້ນຄິດຕົກຕອງຢ່າງຈະແຈ້ງ ໝາຍຄວາມວ່າຕ້ອງຈັດວາງເປັນລຳດັບໃຫ້ເໝາະສົມ ແລະ ຖືກຕ້ອງ ໂດຍການໃຊ້ສັບພາສາຊັດເຈນ, ປະໂຫຍກງ່າຍ, ກະທັດຮັດ ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ອ່ານ-ຜູ້ຟັງ ເຂົ້າໃຈກົງກັບຄວາມຄິດເຫັນຂອງຜູ້ແຕ່ງ.

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ບົດອະທິບາຍແມ່ນຫຍັງ?
2. ລັກສະນະຂອງບົດອະທິບາຍມີແນວໃດ?
3. ຈົ່ງອະທິບາຍຫຍໍ້ຄວາມໝາຍຂອງສຸພາສິດທີ່ວ່າ:
“ ຄົນບໍ່ອອກຈາກບ້ານ ບໍ່ເຫັນດ່ານແດນໄກ
ຄົນບໍ່ໄປຫາຮຽນ ບໍ່ຮ້ອນມີຄວາມຮູ້”
4. ຈົ່ງອະທິບາຍຫຍໍ້ຄວາມໝາຍຂອງຄຳເວົ້າທີ່ວ່າ:
“ ຢາເສບຕິດ ເປັນໄພຕໍ່ຊີວິດ ເປັນພິດຕໍ່ສັງຄົມ”

ບົດທີ 22

ການແຕ່ງບົດອະທິບາຍ

1. ການຊອກຮູ້ລະດັບຄາດໝາຍຂອງຫົວບົດ

ການຊອກຮູ້ລະດັບຄາດໝາຍຂອງຫົວບົດຕ້ອງອ່ານຫົວບົດໃຫ້ຄັກແນ່ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈວ່າຫົວບົດນັ້ນຕ້ອງການໃຫ້ອະທິບາຍບັນຫາໃດແດ່, ຄວາມຄວາມສໍາຄັນຈັກຂໍ້, ຈັກບັນຫາ ແລະ ຂໍ້ໃດສໍາຄັນກວ່າໝູ່ຕົວຢ່າງ: ຫົວບົດອະທິບາຍຄໍາສຸພາສິດທີ່ວ່າ:

“ ໄມ້ລໍາດຽວອ້ອມຮົ້ວບໍ່ໄຂ່ວ ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ” ເນື້ອໃນທີ່ຈະຕ້ອງອະທິບາຍຄື:

- ໄມ້ລໍາດຽວອ້ອມຮົ້ວບໍ່ໄຂ່ວ (ອະທິບາຍຄວາມໝາຍແປນ ແລະ ຄວາມໝາຍເລິກ)
- ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ (ອະທິບາຍ) ບັນຫາສໍາຄັນຕົ້ນຕໍຂອງບົດນີ້ ແມ່ນເວົ້າເຖິງຄວາມສາມັກຄີນັ້ນເອງ

2. ສ້າງໂຄງຮ່າງຂອງບົດອະທິບາຍ

ກ. ພາກສ່ວນຕັ້ງບັນຫາ

- ພາຜູ້ອ່ານເຂົ້າສູ່ບັນຫາທີ່ຕົນຢາກແກ້ໄຂຂອງຫົວບົດ
- ບັນຫາທີ່ຢາກແກ້ໄຂນັ້ນແມ່ນບັນຫາໃດ, ຍົກຂໍ້ຄວາມຕ່າງໆ ໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບບັນຫາທີ່ຢາກແກ້ໄຂກະທູ້ນັ້ນມາຕັ້ງບັນຫາ
- ຍ້າຄືນຂໍ້ຄວາມຂອງຫົວບົດຄັດມາຈາກໃສ, ບົດໃດ, ຄຳເວົ້າຂອງໃຜ

ສິ່ງສໍາຄັນການຕັ້ງບັນຫາຕ້ອງກະທັດຮັດ, ລະອຽດຈະແຈ້ງ, ບໍ່ເວົ້າຍືດຍາວ ແລະ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ອ່ານຮູ້ວ່າ ຜູ້ຂຽນຕ້ອງການແກ້ໄຂ ຫຼື ຊື້ແຈງບັນຫາ ແລະ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ອ່ານຈັບອີກໃຈ ຫຼື ສົນໃຈຕໍ່ການອ່ານເລື່ອງ.

ການຕັ້ງບັນຫາມີບາງວິທີດັ່ງນີ້:

- **ເຂົ້າສູ່ບັນຫາທາງກົງ**

ຫົວບົດອະທິບາຍຄໍາສຸພາສິດທີ່ວ່າ:

“ ໄມ້ລໍາດຽວອ້ອມຮົ້ວບໍ່ໄຂ່ວ ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ”

ຄວາມສາມັກຄີແມ່ນກ້ອນກຳລັງໃຫຍ່ໂຕມະຫາສານ, ເປັນໄມ້ຫຼາວັດແທກໃນການຕັດສິນວຽກງານໂດຍເກີດໝາກຜົນສໍາເລັດໄດ້ທຸກປະການ, ແຕ່ຖ້າຫາກວ່າຂາດຄວາມສາມັກຄີກັນແລ້ວ ແນ່ນອນວ່າວຽກງານໃດໆກໍ່ຕາມຍາກທີ່ຈະສໍາເລັດໄດ້ ດັ່ງຄໍາສຸພາສິດທີ່ວ່າ: “ ໄມ້ລໍາດຽວອ້ອມຮົ້ວບໍ່ໄຂ່ວ ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ”

- **ເຂົ້າສູ່ບັນຫາໂດຍທາງອ້ອມ**

ອະນາຄົດແຫ່ງຄວາມສິວິໄລຂອງຊາດໃດໜຶ່ງນັ້ນ ຄວາມສາມັກຄີເປັນເງື່ອນໄຂແລະປັດໄຈທີ່ຂາດບໍ່ໄດ້ໃນການເຮັດໜ້າທີ່ວຽກງານ ໂດຍສະເພາະແມ່ນການສ້າງສາພັດທະນາປະເທດຊາດຍິ່ງມີຄວາມສໍາຄັນ ແລະ ຈຳເປັນທີ່ສຸດ, ແຕ່ຖ້າຫາກວ່າຂາດຄວາມສາມັກຄີກັນແລ້ວຍາກທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ປະເທດຊາດຈະເລີນກ້າວໜ້າ ດັ່ງຄໍາສຸພາສິດທີ່ວ່າ: “ ໄມ້ລໍາດຽວອ້ອມຮົ້ວບໍ່ໄຂ່ວ ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ”

ຂ. ການແກ້ໄຂບັນຫາ

ການແກ້ໄຂບັນຫາເປັນພາກສ່ວນສຳຄັນຫຼາຍບັນຫາຈະຮັບການແກ້ໄຂ, ຊື່ແຈງເຫດຜົນລະອຽດ ຈະແຈ້ງ ແລະ ຈະໄດ້ຮັບຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຈາກຜູ້ອ່ານນັ້ນມັນຂຶ້ນກັບຄວາມສາມາດ, ວິທີແກ້ໄຂບັນຫາຂອງ ຜູ້ຂຽນເທົ່ານັ້ນ.

ຕົວຢ່າງ: ດັ່ງຫົວຫົວບົດຂ້າງເທິງ

ບັນຫາຈະຕ້ອງອະທິບາຍແກ້ໄຂຄື:

+ ໄມ້ລຳດຽວອ້ອມຮົ່ວບໍ່ໄຂ່ວແມ່ນແນວໃດ?

- ອະທິບາຍຄວາມໝາຍແປນ ແລະ ຄວາມໝາຍເລິກ

+ ໄຜ່ບໍ່ພ້ອມແປງບ້ານບໍ່ເຮືອງ (ອະທິບາຍ)

ອະທິບາຍຄວາມໝາຍທີ່ແທ້ຈິງຂອງຄຳສຸພາສິດນີ້ຄື:

“ບົດບາດຂອງຄວາມສາມັກຄີ”

- ຄວາມສາມັກຄີແມ່ນຫຍັງ? (ນິຍາມ)

- ຄຸນປະໂຫຍດແລະຜົນປະໂຫຍດຂອງຄວາມສາມັກຄີ (ອະທິບາຍ)

- ກົງກັນຂ້າມຖ້າຂາດຄວາມສາມັກຄີແລ້ວຈະເປັນແນວໃດ? (ອະທິບາຍ)

ຄ. ການສະຫຼຸບບັນຫາ

- ສະຫຼຸບຂໍ້ຄວາມສຳຄັນໂດຍຫຍໍ້

- ກ່າວເຖິງຄຸນຄ່າ ແລະ ການສົ່ງຜົນສະທ້ອນຂອງບັນຫານັ້ນ

- ໃຊ້ວິທີແນະນຳ ຫຼື ເຊີນຊວນ

- ຄວາມສາມັກຄີເປັນສິ່ງທີ່ປະເສີດສຳລັບທຸກຄົນ

- ຕົນເອງແລະທຸກຄົນຄວນເຝິກຝົນໃຫ້ຮູ້ຈັກຄວາມສາມັກຄີຊ່ວຍເຫຼືອເຊິ່ງກັນແລະກັນ

ແບບເຝິກຫັດແຕ່ງ

1. ຈົ່ງແຕ່ງບົດອະທິບາຍຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ: “ຄຸນພໍ່ທ່ານເຂົາກ້າ ຄຸນແມ່ທ່ານຟ້າກັບແຜ່ນດິນ”

ບົດທີ 23

ຄວາມໝາຍ ແລະ ລັກສະນະຂອງບົດພິສູດ

1. ຄວາມໝາຍຂອງບົດພິສູດ

ບົດພິສູດແມ່ນບົດແຕ່ງປະເພດໜຶ່ງເຊິ່ງໃຊ້ຫຼັກຖານຕົວຈິງມາອ້າງອີງ ແລະ ຍັງຍືນລັກສະນະຕົວຈິງຂອງ ບັນຫາຕ່າງໆທີ່ຍົກຂຶ້ນມາພິສູດ ແລະ ເຮັດໃຫ້ບັນຫາຈະແຈ້ງ, ຊັດເຈນ, ເດັ່ນຂຶ້ນ ແລະ ເປັນການຍັງຍືນການພິສູດ.

2. ລັກສະນະຂອງບົດພິສູດ

ລັກສະນະຂອງບົດພິສູດມີດັ່ງລຸ່ມນີ້:

- ບົດພິສູດສໍາຄັນຕົ້ນຕໍແມ່ນການອ້າງຫຼັກຖານ ແຕ່ຫຼັກຖານທີ່ນຳມາອ້າງອີງຕ້ອງເໝາະສົມ, ມີຈິງແລະມີການ ເລືອກເຝັ້ນຢ່າງຄັກແນ່.
- ພາກຕັ້ງບັນຫາ ແລະ ພາກສະຫຼຸບຄືກັນກັບບົດອະທິບາຍ, ສ່ວນພາກສ່ວນແກ້ໄຂບັນຫາຕ້ອງໃຊ້ເຫດຜົນ ແລະ ຫຼັກຖານຕົວຈິງມາພິສູດເປັນລຳດັບຕັ້ງແຕ່ບັນຫາທີ່ໜຶ່ງເຖິງບັນຫາສຸດທ້າຍ.
- ບົດພິສູດກໍ່ໃຊ້ການອະທິບາຍກໍ່ຄືບົດອະທິບາຍໃຊ້ການພິສູດ ແຕ່ຕ້ອງການໃຊ້ໜ້ອຍຫຼາຍຕ່າງກັນເທົ່ານັ້ນ.
- ໃນບົດພິສູດການອ້າງຫຼັກຖານເປັນບັນຫາສໍາຄັນຕົ້ນຕໍ, ການອະທິບາຍ ແລະ ວິຈານເປັນສໍາຮອງ.

ຄຳຖາມ

1. ບົດພິສູດແມ່ນບົດແມ່ນແນວໃດ?
2. ລັກສະນະບົດພິສູດແມ່ນມີແນວໃດແດ່?

ບົດທີ 24

ການແຕ່ງບົດພິສູດ

1. ຕ້ອງຊອກຫາເນື້ອໃນ ແລະ ລະດັບຄາດໝາຍຂອງບັນຫາທີ່ຈະເອົາມາພິສູດ

+ ຊອກຫາຮູ້ລະດັບຄາດໝາຍກ່ອນອື່ນໝົດຕ້ອງຮູ້ວ່າ:

- ຈະພິສູດຫຍັງ (ຊອກຮູ້ບັນຫາທີ່ຈະເອົາມາພິສູດ)

- ຈະເອົາຫຼັກຖານຕົວຈິງອັນໃດມາພິສູດ (ຊອກຫຼັກຖານຕົວຈິງ)

- ຈະພິສູດແນວໃດ (ວິທີການອ້າງຫຼັກຖານແນວໃດ ແລະ ສະເໜີຕາມລຳດັບແນວໃດ)

+ ຊອກຮູ້ເນື້ອໃນ:

ຕົວຢ່າງ: ພິສູດຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ: “ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ ຢາກເປັນຄົນຕ້ອງຮຽນຄວາມຮູ້”

ຕ້ອງພິສູດ 2 ບັນຫາຄື:

- ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ

- ຢາກເປັນຄົນຕ້ອງຮຽນຮູ້

ເນື້ອໃນຕົ້ນຕໍຂອງຄຳສຸພາສິດນີ້ແມ່ນ: ຢາກເປັນຄົນທີ່ມີຄວາມຮູ້-ຄວາມສາມາດກໍຕ້ອງຮຽນ

2. ຊອກຫຼັກຖານມາອ້າງອີງ

ຕ້ອງເລືອກເຟັ້ນເອົາບັນຫາທີ່ມີລັກສະນະຕົວແທນ, ມີຕົວຈິງ, ເໝາະກັບແຕ່ລະແງ່ຂອງບັນຫາທີ່ຈະພິສູດ ແລະ ສະເໜີຕາມລຳດັບສົມເຫດສົມຜົນ ຍົກແຕ່ລະແງ່ຂອງບັນຫາຂຶ້ນແລ້ວອ້າງຫຼັກຖານໄປພ້ອມ.

3. ພາກສ່ວນຕ່າງໆຂອງບົດພິສູດ

ບົດພິສູດປະກອບດ້ວຍ 3 ພາກສ່ວນຄື:

+ ພາກສ່ວນຕັ້ງບັນຫາ:

ຄວາມຮູ້ຂອງຄົນເຮົາບໍ່ທ່ອນເກີດຂຶ້ນມາເອງໄດ້, ຖ້າເຮົາຢາກເປັນຄົນທີ່ມີຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດ ກໍຕ້ອງຮຽນຄືກັນກັບເຮົາຢາກກິນໝາກໄມ້ກໍຕ້ອງປູກຕົ້ນໄມ້. ດັ່ງຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ: “ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ ຢາກເປັນຄົນຕ້ອງຮຽນຄວາມຮູ້”

+ ພາກສ່ວນແກ້ໄຂບັນຫາ:

ພິສູດ “ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ”

- ເປັນຫຍັງຈຶ່ງເວົ້າວ່າ: ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ (ອະທິບາຍຫຍໍ້).

- ຍົກຫຼັກຖານມາພິສູດ ຊາວນາຢາກກິນເຂົ້າຕ້ອງປູກເຂົ້າ, ຢາກກິນຜັກຕ້ອງປູກຜັກ...

ພິສູດ “ ຢາກເປັນຄົນຕ້ອງຮຽນຄວາມຮູ້”

- ຢາກເປັນຄົນຢູ່ບ່ອນນີ້ແມ່ນໝາຍເຖິງ ຢາກເປັນຄົນທີ່ມີຄວາມຮູ້, ຄວາມສາມາດ ຕ້ອງຮຽນ

- ຕ້ອງຮຽນຫຍັງແດ່(ພິສູດ)

ຮຽນນຳພໍ່ແມ່ເຊັ່ນ: ຮຽນຢ່າງ, ເວົ້າ, ເຮັດວຽກໃນຄອບຄົວ, ຮຽນເອົາຄຳແນະນຳສິ່ງສອນຂອງພໍ່ແມ່ ແລະ ອື່ນໆ.

4.ສະຫຼຸບບັນຫາ

ການຮຽນເປັນສິ່ງສຳຄັນທີ່ສຸດສຳລັບທຸກຄົນ. ຢາກມີຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດກໍຕ້ອງຮຽນ. ສຳລັບພວກເຮົາທີ່ເປັນນັກຮຽນ ຍິ່ງມີຄວາມສຳຄັນຫຼາຍ. ການເຝິກຝົນຕົນເອງໃຫ້ເປັນການດູໝັ່ນຕໍ່ການຮຽນນັ້ນເປັນເສັ້ນທາງທີ່ຈະພາຕົນເອງກາຍເປັນຜູ້ທີ່ມີຄວາມຮູ້, ຄວາມສາມາດ ແລະ ນຳໄປສູ່ຄວາມສຳເລັດໃນໜ້າທີ່ການງານພ້ອມທັງມີຄວາມສຸກມາສູ່ຄອບຄົວ.

ແບບເຝິກຫັດແຕ່ງ

ຈິ່ງແຕ່ງບົດພິສູດຄຳພາສິດທີ່ວ່າ:

“ ຢາກກິນໝາກຕ້ອງປູກຜົນ ຢາກເປັນຄົນຕ້ອງຮຽນຄວາມຮູ້”

ບົດທີ 25

ຄວາມໝາຍ ແລະ ລັກສະນະຂອງບົດວິຈານ

1. ຄວາມໝາຍຂອງບົດວິຈານ

ບົດວິຈາດແມ່ນ ບົດແຕ່ງປະເພດໜຶ່ງ ເຊິ່ງອີງໃສ່ຄວາມຮູ້, ຄວາມຄິດ ແລະ ທັດສະນະຫຼັກໝັ້ນຂອງຜູ້ຂຽນ ເພື່ອສ້າງເກດເບິ່ງບັນຫານັ້ນວ່າຖືກຫຼືຜິດ. ຈາກນັ້ນກໍຖອດຖອນເອົາຄວາມໝາຍ ແລະ ຄຸນປະໂຫຍດຂອງບັນຫານັ້ນ ໂດຍມີການຕໍາລາຍ, ການພິຈາລະນາ ແລະ ການຄົ້ນຄິດຕົກຕອງໄປພ້ອມ.

2. ລັກສະນະຂອງບົດວິຈານ

2.1 ວິຈານບັນຫາໃດໜຶ່ງທີ່ຖືກຕ້ອງສົມບູນ.

ແມ່ນບັນຫາທີ່ຖືກຕ້ອງທັງໝົດໂດຍບໍ່ສາມາດປະຕິເສດໄດ້ ໝາຍຄວາມວ່າຖືກກັບຄວາມຈິງ ແລະ ມີ ວິທະຍາສາດ.

ຕົວຢ່າງ: ວິຈານຄຳເວົ້າຂອງທ່ານ ເລນິນທີ່ວ່າ:

“ ຮຽນແລ້ວຮຽນອີກ ຮຽນເລື້ອຍໆໄປ”

ຄຳສຸພາສິດ “ເກົ້າອິດເກົ້າເຍື້ອນ ຫາກຊິໄດ້ທ່ອນຄຳ”

ຄຳເວົ້າຂອງທ່ານໄກສອນ ພົມວິຫານທີ່ວ່າ: “ພວກເຮົາບໍ່ອາດຝາກຝັງທຶນຮອນອັນປະເສີດຂອງຊາດໄວ້ກັບ ຜູ້ທີ່ບໍ່ມີຄຸນສົມບັດ ແລະ ຄວາມສາມາດພຽງພໍ”

2.2 ວິຈານບັນຫາໃດໜຶ່ງທີ່ຖືກແຕ່ ຜິດແຕ່

ແມ່ນບັນຫາທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງສົມບູນຈົນໝົດ ໝາຍຄວາມວ່າມີສ່ວນຖືກ ແລະ ສ່ວນຜິດ

ຕົວຢ່າງ: ວິຈານຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ:

“ຕົກໝູ່ແຮ້ງເປັນແຮ້ງ ຕົກໝູ່ກາເປັນກາ”

“ເບິ່ງຊ້າໆໃຫ້ເບິ່ງຫາໆ ເບິ່ງນາໆໃຫ້ເບິ່ງແມ່”

2.3 ວິຈານບັນຫາທີ່ຜິດໝົດ

ແມ່ນບັນຫາທີ່ຜິດພາດບໍ່ຖືກກັບຄວາມເປັນຈິງໃດໆໝົດ

ຕົວຢ່າງ: ວິຈານຄຳເວົ້າທີ່ວ່າ: “ ຄົນເຮົາຈະຮັ່ງມີ ຫຼື ທຸກຍາກແມ່ນຍ້ອນໂຊກຊາຕາ”

ຄຳຖາມ ແລະ ບົດເຝິກຫັດ

1. ບົດວິຈານແມ່ນບົດແນວໃດ?
2. ລັກສະນະຂອງບົດວິຈານມີແນວໃດ?
3. ຈົ່ງເລືອກຄຳສຸພາສິດລຸ່ມນີ້ວ່າຂໍ້ໃດຖືກໝົດ, ຖືກແຕ່ຜິດແຕ່ ແລະ ຜິດໝົດ
 - ກ. ຄຳສຸພາສິດທີ່: “ເບິ່ງຊ້າໆໃຫ້ເບິ່ງຫາໆ ເບິ່ງນາໆໃຫ້ເບິ່ງແມ່”
 - ຂ. ຄຳສຸພາສິດທີ່: “ເກົ້າອິດເກົ້າເຍື້ອນ ຫາກຊິໄດ້ທ່ອນຄຳ”
 - ຄ. ຄຳສຸພາສິດທີ່: “ຢາກກິນໃຫ້ໃສ່ພະລານຫິນ ຢາກມີສິນໃຫ້ຂ້າພໍ່ຕີແມ່”

ບົດທີ 26

ການແຕ່ງບົດວິຈານ

1. ການຕັ້ງບັນຫາ

ຄືກັນກັບການຕັ້ງບັນຫາໃນບົດຫັດແຕ່ງປະເພດອື່ນໆ

2. ການແກ້ໄຂບັນຫາ

- ສັງເກດເບິ່ງບັນຫາທີ່ນຳເອົາມາວິຈານນັ້ນຖືກໝົດ ຫຼື ຜິດໝົດຫຼືວ່າ ຖືກແຕ່ ຜິດແຕ່, ຜິດຢູ່ບ່ອນໃດ, ຖືກຢູ່ບ່ອນໃດ, ອະທິບາຍຄວາມໝາຍລວມຂອງບັນຫານັ້ນໂດຍຫຍໍ້.

- ອ້າງເຫດຜົນຢັ້ງຢືນໃນແງ່ທີ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຕໍານິແງ່ທີ່ຜິດຜາດ. ສະແດງຄວາມເຫັນດີ ເຫັນພ້ອມນຳແງ່ທີ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຕໍານິແງ່ທີ່ຜິດ.

- ຕົກຕອງ ພິຈາລະນາຄຸນປະໂຫຍດຂອງບັນຫານັ້ນ. ຈາກນັ້ນຈຶ່ງສັງລວມເອົາບັນຫາທີ່ຍົກຂຶ້ນມານັ້ນເພື່ອຖອດຖອນເປັນບົດຮຽນ ແລະ ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການດຳລົງຊີວິດຕົວຈິງ.

3. ການສະຫຼຸບບັນຫາ

ສັງເກດຕີລາຄາບັນຫານັ້ນຄືນ ແລະ ສະແດງທັດສະນະຂອງຕົນເອງຕໍ່ບັນຫາດັ່ງກ່າວໂດຍຫຍໍ້.

ໂຄງຮ່າງຕົວຢ່າງ: ບົດວິຈານຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ:

“ ຕົກໝູ່ແຮງເປັນແຮງ ຕົກໝູ່ກາເປັນກາ ”

ກ. ຕັ້ງບັນຫາ

ສະພາບແວດລ້ອມຂອງສັງຄົມມີສ່ວນສົ່ງຜົນສະທ້ອນເຖິງເຮົາຢ່າງເລິກເຊິ່ງ. ດັ່ງຄຳສຸພາສິດທີ່ວ່າ:

“ ຕົກໝູ່ແຮງເປັນແຮງ ຕົກໝູ່ກາເປັນກາ ”

ຂ. ແກ້ໄຂບັນຫາ

- ອະທິບາຍຄວາມໝາຍຂອງຄຳສຸພາສິດໂດຍຫຍໍ້: ຄົນເຮົາດຳລົງຊີວິດ ຢູ່ໃນສະພາບແວດລ້ອມຂອງສັງຄົມ ຫຼື ກຸ່ມຄົນ ຍ່ອມຈະຕ້ອງໄດ້ຮັບຜົນສະທ້ອນຈາກສະພາບແວດລ້ອມອັນນັ້ນ.

- ຢັ້ງຢືນສ່ວນທີ່ຖືກ:

ສະພາບແວດລ້ອມຂອງສັງຄົມສົ່ງຜົນສະທ້ອນຕໍ່ຄົນເຮົາ (ອະທິບາຍ - ພິສູດ).

- ຄັດຄ້ານສ່ວນທີ່ຜິດ:

- ສະພາບແວດລ້ອມບໍ່ອາດສົ່ງຜົນສະທ້ອນເຖິງຄົນເຮົາໄດ້ໝົດທຸກຢ່າງ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຈະເຮັດໃຫ້ຄົນເຮົາ

- ຕົກຕອງພິຈາລະນາຄຳສຸພາສິດນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສະພາບແວດລ້ອມສົ່ງຜົນສະທ້ອນຢ່າງເລິກເຊິ່ງຕໍ່ຄົນເຮົາ ອັນນັ້ນແມ່ນກົດເກນຂອງສັງຄົມຢ່າງໜຶ່ງ ເພື່ອຢາກເປັນຄົນດີ ເຮົາອາດເລືອກເຟັ້ນເອົາສະພາບແວດລ້ອມທີ່ດີ

ເພື່ອເຮັດງານ, ເພີ່ມພູນຜະລິດຜົນ, ຊອກຮູ້ຮຳຮຽນ ນຳຜູ້ມີປະສົບການ ແລະ ໝູ່ຄູ່ຜູ້ດີ. ເມື່ອຕົກຢູ່ໃນສະພາບ
ບໍ່ດີກໍບໍ່ຄວນປະປ່ອຍໃຫ້ຜົນສະທ້ອນອັນຊົ່ວຮ້າຍແກ່ດົງເຮົາ.

- ອ້າງຫຼັກຖານໃນການຮຳຮຽນ ແລະ ການພົວພັນກັບໝູ່ເພື່ອນຕ້ອງຕ້ານການພົວພັນກັບຄົນທີ່ຈະພາເຮົາໄປທາງ
ບໍ່ດີ. ຕ້ອງເລືອກເອົາການພົວພັນທີ່ຖືກຕ້ອງ (ມີການສັ່ງເກດພິຈາລະນາ, ຈຳແນກອັນດີ ອັນຮ້າຍ).

ຄ. ສະຫຼຸບບັນຫາ

ຈາກຄຳສຸພາທົດດັ່ງກ່າວ ພວກເຮົາສັ່ງເກດເຫັນວ່າການສັ່ງຜົນສະທ້ອນຂອງສິ່ງແວດລ້ອມຕົນເຮົາເຊິ່ງ
ຄຳສຸພາສິດນີ້ ກໍມີສ່ວນຖືກ ແລະ ສ່ວນຜິດ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມນັ້ນກໍຍັງເປັນປະໂຫຍດເຕືອນສະຕິພວກເຮົາໃຫ້ເອົາ
ໃຈໃສ່ກ່ຽວກັບສະພາບແວດລ້ອມສັງຄົມຢູ່ອ້ອມຂ້າງວ່າຄວນເລືອກເອົາແຕ່ສິ່ງດີ ແລະ ພະຍາຍາມຫຼີກເວັ້ນສິ່ງ
ທີ່ບໍ່ດີ ພ້ອມກັນນັ້ນກໍຕ້ອງປັບປຸງຕົນເອງ.

- ສຳລັບນັກຮຽນ ຄວນເຝິກຝົນຫຼໍ່ຫຼອມຕົນເອງແນວໃດ?

ແບບເຝິກຫັດ

ຈິ່ງວິຈານຄຳເວົ້າຂອງທ່ານ ເລນິນທີ່ວ່າ:

“ ຮຽນແລ້ວຮຽນອີກ ຮຽນເລື້ອຍໆໄປ”

ບົດທີ 27

ການຂຽນບົດວິເຄາະຕົວລະຄອນ

ບົດວິເຄາະຕົວລະຄອນແມ່ນບົດວິເຄາະປະເພດໜຶ່ງ ຈຶ່ງໄຈແຍກລົງເລິກໃຫ້ເຫັນຈຸດພິເສດດ້ານຕ່າງໆຂອງຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງໜຶ່ງ ໂດຍອາໄສຂໍ້ປົກຄຸມຂອງເລື່ອງ ເພື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນຈຸດພິເສດດ້ານແນວຄິດນິໄສໃຈຄໍພອມທັງຕີລາຄາຕົວລະຄອນຕາມທັດສະນະ ແລະ ແນວຄິດຂອງຜູ້ວິເຄາະ.

1. ບາດກ້າວຕ່າງໆໃນການແຕ່ງບົດວິເຄາະ:

- ບາດກ້າວທີ 1

ອ່ານບົດປະພັນເພື່ອສັງເກດຕົວລະຄອນນັ້ນວ່າແມ່ນຄົນແນວໃດ? ປະເພດໃດ? ເປັນຕົວລະຄອນເອກ ຫຼື ຮອງ ເປັນຕົວລະຄອນທີ່ສໍາຄັນໃນເລື່ອງ ຫຼື ບໍ່.

- ບາດກ້າວທີ 2

ບັນທຶກຂໍ້ປົກຄຸມ ແລະ ລາຍລະອຽດຕ່າງໆກ່ຽວກັບຕົວລະຄອນນັ້ນໃຫ້ໝົດເຊັ່ນ: ກິລິຍາທ່າທຶການກະທໍາ, ຄວາມເວົ້າ, ຮູບຮ່າງ, ແບບແຜນການລໍາດົງຊີວິດ ການນຸ່ງຖື, ການຢູ່ກິນ... ບັນທຶກຄວາມເຫັນຂອງນັກປະພັນ ແລະ ຄວາມເຫັນຂອງຕົວລະຄອນອື່ນໆໃນເລື່ອງຕໍ່ຕົວລະຄອນນັ້ນອີກ.

- ບາດກ້າວທີ 3

ເລືອກເພິ່ນເອົາແຕ່ຈຸດພິເສດ ຂໍ້ປົກຄຸມທີ່ສໍາຄັນ ແລ້ວຈັດຮຽງໃຫ້ເປັນລະບຽບການຊອກຈຸດພິເສດນີ້ຕ້ອງສັງເກດ 2 ດ້ານຄື:

1. ຈຸດພິເສດພາຍນອກ: ຮູບຊົງ, ສີໜ້າ, ການນຸ່ງຖື, ຄວາມຊົນເຄີຍ, ທ່າທາງ...
2. ຈຸດພິເສດພາຍນອກ: ສັງເກດແນວຄິດຈິດໃຈ, ຄວາມສາມາດ, ນິໄສໃຈຄໍ...

ການວິເຄາະແມ່ນວິເຄາະຈຸດພິເສດພາຍໃນ ແຕ່ຕ້ອງອີງໃສ່ຈຸດພິເສດພາຍນອກເພື່ອໄຈ້ແຍກຈຸດພິເສດທາງດ້ານຈິດໃຈຂອງຕົວລະຄອນ. ການວິເຄາະຕົວລະຄອນເລືອກແຕ່ຈຸດເດັ່ນ ແລະ ແຕກຕ່າງຈາກຕົວລະຄອນອື່ນ.

- ບາດກ້າວທີ 4

ຫຼັກຖານຕ່າງໆທີ່ຢູ່ກະແຈກກະຈາຍໃນຫຼາຍຕອນຂອງບົດປະພັນອ້າງອີງ ແລະ ຍິ່ງຢືນຈຸດພິເສດຕ່າງໆຂອງຕົວລະຄອນທີ່ຊອກຫາມາໄດ້.

2. ໂຄງຮ່າງແຕ່ງບົດວິເຄາະຕົວລະຄອນ

ກ. ຕັ້ງບັນຫາ

- ສະເໜີຕົວລະຄອນ
- ກ່າວເຖິງຈຸດພິເສດຕ່າງໆຂອງຕົວລະຄອນທີ່ຕົນໄດ້ໄຈ້ແຍກຢ່າງຈະແຈ້ງ

ຂ. ແກ້ໄຂບັນຫາ

- ໄຈ້ແຍກຈຸດພິເສດຕ່າງໆໂດຍຍົກເອົາບັນດາຂໍ້ປົກຄຸມອາພິສູດແຕ່ລະຈຸດພິເສດ.
- ສັງເກດເບິ່ງຈຸດພິເສດເຫຼົ່ານັ້ນ (ຄຸນຄ່າທາງດ້ານປະຫວັດສາດໃນສະໄໝນັ້ນ ແລະ ໃນປັດບັນຕາມທັດສະນະຂອງຜູ້ວິເຄາະ, ອາດວິຈານເຖິງຂໍ້ປົກຄຸມກໍໄດ້).
- ສັງເກດຕີລາຄາເຖິງຄຸນສົມບັດ, ທາດແທ້ຂອງຕົວລະຄອນ ມີຜົນສະທ້ອນແກ່ສັງຄົມໃນສະໄໝກ່ອນ ແລະ ປັດຈຸບັນແນວໃດ?

ຄ. ສະຫຼຸບບັນຫາ

- ຄວາມຮູ້ສຶກນິກົດຂອງຕົນຕໍ່ຕົວລະຄອນນັ້ນແນວໃດ?
- ຖອດຖອນບົດຮຽນກ່ຽວກັບການດຳລົງຊີວິດທີ່ໄດ້ຈາກແນວຄິດຈິດໃຈຂອງຕົວລະຄອນສົມທົບໃສ່ຕົວເອງ.

ແບບເຝິກຫັດ

ຈິ່ງວິເຄາະຕົວລະຄອນ “ປູ່ເຍີ” ໃນເລື່ອງ “ປູ່ເຍີ” ຫຼື ຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງໃດໜຶ່ງ ທີ່ເຫັນວ່າເໝາະສົມກໍໄດ້.

ພາກທີ II ຫຼັກການນຳໃຊ້ພາສາລາວ

ບົດທີ 28

ຈຸດປະສົງ, ມາລະຍາດ ແລະ ຫຼັກການອ່ານພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງ

ກ. ຈຸດປະສົງຂອງການອ່ານ

ການອ່ານເປັນປັດໄຈທີ່ສຳຄັນສຳລັບຊອກຫາຂໍ້ມູນ, ຄວາມຮູ້ໃໝ່ ແລະ ມ່ວນຊື່ນ. ການອ່ານມີປະໂຫຍດ, ມີຄວາມຮູ້ເພີ່ມເຕີມ ທັງຊ່ວຍໃຫ້ມີການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ຮູ້ວິທີນຳໃຊ້ທ້ອງສະໝຸດ. ຢາກເຮັດໄດ້ແນວນັ້ນຕ້ອງຫັດອ່ານພາສາລາວໃຫ້ຄ່ອງແຄ້ວ, ອ່ານໄວ ແລະ ຖືກວັກຕອນຄັກແນ່.

ຂ. ມາລະຍາດໃນການອ່ານ

- ອ່ານຢ່າງມີຈຸດປະສົງ
- ອ່ານແລ້ວຄວນບັນທຶກຂໍ້ຄວາມສໍາຄັນຈາກສິ່ງທີ່ໄດ້ອ່ານ
- ອ່ານດ້ວຍຄວາມຕັ້ງໃຈ
- ອ່ານດ້ວຍຄວາມສຸພາບ
- ອ່ານໃຫ້ໄດ້ຄວາມຮູ້

ຄ. ຫຼັກການອ່ານພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງ

ຫຼັກການອ່ານພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງຕ້ອງຈັບປຶ້ມໃຫ້ຖືກຕາມຫຼັກການດັ່ງນີ້:

- ໜ້າປຶ້ມຕ້ອງຫ່າງຈາກຕາປະມານ 30 ຊັງຕີແມັດຢູ່ສະເໝີ
- ອ່ານດ້ວຍອາການປົກກະຕິເຊັ່ນ ບໍ່ໃຊ້ມືຊີ້ໂຕໜັງສືແຕ່ລະໂຕ, ບໍ່ໃຫ້ປາກໜັງໄປນໍາ
- ຮູ້ຈັກກວາດສາຍຕາເບິ່ງຕົວໜັງສືໃນຂະນະທີ່ພວມອ່ານ
- ຖ້າອ່ານອອກສຽງຕ້ອງເຝິກໃຫ້ຮູ້ຈັກຢຸດວັກ, ຕອນທີ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຮູ້ຈັກຫາຍໃຈຢ່າງເປັນປົກກະຕິ

ຄໍາຖາມ

1. ຈຸດປະສົງຂອງການອ່ານມີຄວາມສໍາຄັນແນວໃດ?
2. ເວລາອ່ານໜັງສືຕ້ອງມີມາລະຍາດຢ່າງໃດແດ່?
3. ຫຼັກການອ່ານພາສາລາວທີ່ຖືກຕ້ອງຄວນປະຕິບັດແນວໃດ?

ບົດທີ 29

ການອ່ານອອກສຽງ, ອ່ານບໍ່ອອກສຽງ (ອ່ານໃນໃຈ) ແລະ

ວິທີເຝິກອ່ານສະແດງອາລົມຈິດດ້ວຍຕົນເອງ

1. ການອ່ານອອກສຽງ

ການອ່ານອອກສຽງແມ່ນລັກສະນະການອ່ານເພື່ອຟັງສຽງ ເຊິ່ງຜູ້ອ່ານຈະຕ້ອງເອົາໃຈໃສ່ດ້ານການອອກສຽງໃຫ້ຖືກຕ້ອງຊັດເຈນຕາມສຽງອັກຂະໜຸະຂອງພາສາ, ອ່ານໃຫ້ມີຈັ່ງຫວະ, ວັກຕອນ ແລະ ມີສຳນຽງເໝາະສົມກັບລະດັບປະເພດບົດທີ່ອ່ານ. ການອ່ານລັກສະນະນີ້ມີ 2 ປະເພດຄື:

- ຄຳຮ້ອຍແກ້ວແມ່ນຄຳປະພັນທີ່ຂຽນເປັນຄຳເວົ້າທຳມະດາໂດຍບໍ່ມີການບັງຄັບວ່າຕ້ອງມີການສຳຜັດເຊັ່ນ: ອ່ານຂ່າວ, ອ່ານບົດຖະແຫຼງການ...ການອ່ານປະເພດນີ້ຕ້ອງອ່ານໃຫ້ຖືກຕ້ອງຕາມອັກຂະໜຸະວິທີ ຫຼື ອ່ານໃຫ້ຖືກສຽງພາສາ ແລະ ເອົາໃຈໃສ່ທາງດ້ານວັກຕອນ ທັງເນັ້ນສຽງໃຫ້ເໝາະກັບປະເພດບົດອ່ານ.
- ຄຳຮ້ອຍກອງແມ່ນຄຳປະພັນທີ່ຂຽນເປັນຄຳກອນ ໂດຍມີການບັງຄັບຫຼັກການສຳຜັດ ແລະ ກຳນົດສຽງຄຳເອກ, ຄຳໂທໃຫ້ຖືກຕ້ອງຕາມໂຄງປະກອບຂອງມັນ. ການອ່ານລັກສະນະນີ້ແມ່ນເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມເພີດເພີນ ແລະ ອອນ, ທຳນອງເປັນສິ່ງສຳຄັນ. ດັ່ງນັ້ນ, ຕ້ອງການເປັນຈັ່ງຫວະ, ທຳນອງມີການເນື່ອງສຽງຕາມລັກສະນະສຳຜັດຂອງແຕ່ລະປະເພດບົດຮ້ອຍກອງ.

2. ການອ່ານໃນໃຈ

ການອ່ານໃນໃຈແມ່ນລັກສະນະເພື່ອຊອກຫາຄວາມຮູ້, ເສີມສະຕິບັນຍາ. ການອ່ານດັ່ງກ່າວມີຈຸດປະສົງໃຫ້ເຂົ້າໃຈເນື້ອໃນໃຈຄວາມຂອງເລື່ອງທີ່ອ່ານ. ສາມາດນຳໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນໄດ້ຫຼາຍກວ່າອ່ານອອກສຽງເຊັ່ນ: ອ່ານບົດຮຽນ, ອ່ານເລື່ອງ, ອ່ານໜັງສືພິມ...

3. ວິທີເຝິກການອ່ານສະແດງອາລົມຈິດ

- ອ່ານບົດເພື່ອທຳຄວາມເຂົ້າໃຈ, ອ່ານໃນໃຈ, ອ່ານຊ້າໆດ້ວຍຄວາມຕັ້ງໃຈ.
- ສຶກສາຄວາມໝາຍຂອງຄຳ ແລະ ກຸ່ມຄຳ
- ຈັບໃຈຄວາມສຳຄັນຂອງບົດ ແລະ ພິຈາລະນາວ່າມີການສະແດງຄວາມຮູ້ສຶກ ຫຼື ອາລົມແນວໃດແດ່ທີ່ຊ່ອນແຜງຢູ່ໃນບົດອ່ານນັ້ນ.
- ຖ້າເປັນບົດເລື່ອງ ຫຼື ບົດລະຄອນ ຕ້ອງພິຈາລະນາເຖິງຕົວລະຄອນ; ແຕ່ລະຕົວລະຄອນວ່າມີຈຸດພິເສດ, ມີໄສ ແລະ ການກະທຳແນວໃດເພື່ອຈະກຳນົດສຽງອ່ານໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບຕົວລະຄອນເຫຼົ່ານັ້ນ.
- ເຝິກອ່ານຄຳທີ່ອອກສຽງຍາກ, ຊື່ ແລະ ນາມສະກຸນຂອງບຸກຄົນຕ່າງໆ.
- ແຍກກຸ່ມຄຳໃຫ້ຖືກຕ້ອງ, ຖ້າແຍກຜິດຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມໝາຍຂອງກຸ່ມຄຳຄາດເຄື່ອນໄປດ້ວຍ.
- ກຳນົດການອ່ານເຊັ່ນ: ສຽງຕ່ຳ, ສູງ, ລັກສະນະຂອງສຽງ: ສຽງແຫຼມ, ສຽງຫຸ້ມ...ຈັ່ງຫວະສຽງ: ຊ້າ, ໄວ, ຄ່ອຍ... ຕາມເນື້ອໃນ ແລະ ຈຸດພິເສດຂອງບົດ.
- ອາລົມໃນການອ່ານໂດຍເຮັດສຽງສູງ-ຕ່ຳ, ໜັກເບົາ ໃຫ້ໄປຕາມອາລົມ ແລະ ຄວາມຮູ້ສຶກສອດຄ່ອງກັບເນື້ອໃນ

ບົດອ່ານ.

- ທົດລອງອ່ານອອກສຽງສຳລັບຟັງດ້ວຍຕົນເອງ, ກວດກາເບິ່ງສຽງອ່ານນັ້ນຖືກຕ້ອງແລ້ວ ຫຼື ຍັງ, ຄວນປັບປຸງ ແລະ ແກ້ໄຂບ່ອນໃດ.

ຄຳຖາມ

1. ການອ່ານອອກສຽງ ແລະ ການອ່ານບໍ່ອອກສຽງແມ່ນການອ່ານແນວໃດ?
2. ວິທີເຝິກການອ່ານສະແດງອາລົມຈິດດ້ວຍຕົນເອງຄວນເຮັດແນວໃດ?

ບົດທີ 30

ຈຸດປະສົງ ແລະ ມາລະຍາດການຟັງໃນຊຸມຊົນ

1. ຈຸດປະສົງການຟັງ

- ຟັງເພື່ອຄວາມຮູ້: ໃຊ້ຫຼາຍໃນຊີວິດປະຈຳວັນເຊັ່ນ ຟັງຄຳອະທິບາຍຂອງຄູ, ຟັງຂ່າວຕ່າງໆ...
- ຟັງເພື່ອຄົ້ນຄິດ: ແມ່ນການຟັງທີ່ຕ້ອງໃຊ້ສະຕິປັນຍາ ແລະ ຄວາມພິຈາລະນາໃນການຟັງເຊັ່ນ ຟັງຂໍ້ຄວາມ, ຟັງໂຄສະນາ, ຟັງປາຖະກາຖາ...
- ຟັງເພື່ອຄວາມເພີດເພີນ: ແມ່ນຟັງເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມສະໝຸກສະໜານ ແລະ ອາລົມຄ້ອຍຕາມ ເຊັ່ນ ຟັງເພງ, ຟັງລະຄອນ, ຟັງນິທານ...

2. ມາລະຍາດການຟັງໃນຊຸມຊົນ

ໃຫ້ກຽດຜູ້ເວົ້າດ້ວຍການລຸກຂຶ້ນ ເພື່ອສະແດງຄວາມຕ້ອນຮັບ ແລະ ໃຫ້ຜູ້ເວົ້າ ຫຼື ປະທານນັ່ງລົງກ່ອນຜູ້ຟັງ ຈຶ່ງນັ່ງລົງ ແລະ ຜູ້ຟັງທີ່ຄວນປະຕິບັດດັ່ງນີ້:

- ໃຫ້ກຽດຜູ້ເວົ້າດ້ວຍການຕີບມືເມື່ອມີການແນະນຳຂອງຜູ້ເວົ້າ ແລະ ໃນໂອກາດອັນຄວນ
- ໃນຂະນະທີ່ການເວົ້າພວມດຳເນີນຢູ່ ຄວນຮັກສາຄວາມສະຫງົບ ແລະ ຄວາມເປັນລະບຽບ, ບໍ່ຄວນກະທຳສິ່ງໃດໆທີ່ເປັນການລົບກວນເຊັ່ນ ລົມກັນ, ເຄາະໂຕະ, ສິ່ງສຽງ, ເຮຮາ ແລະ ຢອກໄຍກັນ.
- ຄວນຮັກສາທ່າທີ ແລະ ຄວາມຮູ້ສຶກຂອງຕົນໄວ້, ບໍ່ສະແດງທ່າທີ ຫຼື ຄວາມ ຮູ້ສຶກບໍ່ພໍໃຈໃນເມື່ອໄດ້ຍິນສິ່ງທີ່ບໍ່ເພິ່ງພໍໃຈ.
- ຫາກມີຂໍ້ໃດບໍ່ເຂົ້າໃຈ ຄວນຈົດຈຳ ຫຼື ບັນທຶກໄວ້ລໍຖ້າຜູ້ເວົ້າເປີດໂອກາດໃຫ້ຖາມແລ້ວຈຶ່ງຖາມ.
- ມີຄວາມອົດທົນຕໍ່ສິ່ງທີ່ບໍ່ສະດວກສະບາຍທັງກາຍ ແລະ ໃຈທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນຈາກເນື້ອເອງເຊັ່ນ ສະຖານທີ່ອົບເອົ້າ, ບໍ່ເຄີຍນັ່ງດົນ, ເຫງົານອນ... ຫຼື ເກີດຈາກຜູ້ເວົ້າເຊັ່ນ ເວົ້າບໍ່ແຈງ, ຊ້າ ຫຼື ໄວໂພດ, ສຽງຄ່ອຍ, ໃຊ້ເວລາເວົ້າດົນເກີນໄປນັບທັງບຸກຄະລິກຜູ້ເວົ້າບໍ່ເປັນໜ້າຈັບໃຈ...

ຄຳຖາມ

1. ຈຸດປະສົງການຟັງມີຫຍັງແດ່?
2. ມາລະຍາດການຟັງໃນຊຸມຊົນມີຫຍັງແດ່?

ບົດທີ 31

ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມ ແລະ ການເຝິກຝົນການຟັງ

1. ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມ

ໝາຍເຖິງຜູ້ຟັງເຂົ້າໃຈ ເລື່ອງລາວທີ່ກຳລັງຟັງຢູ່ ກົງກັບຈຸດປະສົງຂອງຜູ້ເວົ້າ ແລະ ສາມາດພິຈາລະນາ ປະໂຫຍດຈາກການຮັບຟັງນັ້ນ.

ກ. ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມສຳຄັນ

ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມສຳຄັນ ສ່ວນຫຼາຍຈະເປັນການຟັງສານປະເພດໃຫ້ຄວາມຮູ້ເຊັ່ນ: ຟັງການບັນ ຍາຍ, ການອະທິບາຍ... ຜູ້ຟັງຕ້ອງໄ້ແຍກບັນຫາຢ່າງວ່ອງໄວ ແລະ ຖືກຕ້ອງວ່າຕອນໃດເປັນໃຈຄວາມສຳຄັນ ແລະ ຕອນໃດເປັນການອະທິບາຍລະອຽດປົກຄຸມລ້ວນຈົດທົວຂໍ້ໃຈຄວາມນັ້ນ ຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ, ຖ້າມີເອກະສານໃຫ້ ຂີດກ້ອງນຳເອກະສານ ແລະ ຈົດເພີ່ມເຕີມເພື່ອເຂົ້າໃຈງ່າຍ.

ຂ. ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມລະອຽດ

ສ່ວນຫຼາຍຟັງສານປະເພດທີ່ໂນ້ມນ້າວໃຈ (ຊັກຊວນ) ເພີດເພີນ ແລະ ຊາບຊຶ້ງ. ການຟັງໂນ້ມນ້າວໃຈແມ່ນ ເພື່ອຫາຂໍ້ໂຕ້ແຍ້ງ ຫຼື ສະໜັບສະໜູນ. ສະນັ້ນ, ຜູ້ຟັງຕ້ອງຟັງ ຢ່າງລະອຽດເພື່ອເປັນຂໍ້ມູນທີ່ຈະນຳມາພິຈາລະນາ ວ່າຄວນເຫັນດີ ຫຼື ຄັດຄ້ານເຊັ່ນ: ການຟັງໂຄສະນາ, ປະຊາສຳພັນ . . . ຜູ້ຟັງຕ້ອງລວບລວມລາຍລະອຽດຂໍ້ປົກ ຢ່ອຍຕ່າງໆໃຫ້ພຽງພໍກ່ອນຕັດສິນໃຈຢ່າງໃດຢ່າງໜຶ່ງ ເພາະຜູ້ເວົ້າມັກໃຊ້ພາສາທີ່ຂວນເຊື່ອແກ່ຜູ້ຟັງຫຼາຍທີ່ສຸດ.

ການຟັງສານແບບເພີດເພີນ ແລະ ຊາບຊຶ້ງ ເປັນການຟັງເພື່ອຈົນຕະນາການເຊັ່ນ: ຟັງເພິ່ງ, ຟັງຄຳປາ ໃສ, ຄຳໂອວາດ... ຜູ້ຟັງຕ້ອງເກັບໃຈຄວາມໃຫ້ລະອຽດເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈ ແລະ ນຳໄປປະຕິບັດໃຫ້ຖືກຕ້ອງ, ການຟັງ ການໂຕ້ວາທີ, ການແນະນຳໃຫ້ເຮັດສິ່ງຕ່າງໆຕ້ອງຈົດຈຳ ແລະ ເຂົ້າໃຈໃນໃຫ້ລະອຽດທຸກຂັ້ນຕອນ.

2. ການເຝິກຝົນການຟັງ

ວິທີເຝິກຝົນການຟັງທີ່ຄວນປະຕິບັດດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ກ. ເຝິກຝົນດ້ວຍປະສາດ

ເປັນການເຝິກການຟັງໂດຍເນັ້ນປະສາດຫຼືດ້ວຍການຟັງສຽງປະເພດຕ່າງໆເຊັ່ນ: ສຽງດົນຕີ, ສຽງເພງ, ຂັບລຳແລ້ວໃຫ້ສາມາດແຍກປະເພດສຽງທີ່ໄດ້ຍິນ ພ້ອມທັງສັງເກດລັກສະນະຂອງສຽງເຊັ່ນ: ສຽງແຫຼມ, ສຽງທຸ້ມ...

ຂ. ເຝິກຝົນຈັກຊຸພິເສດ

ເວລາຟັງຄວນເຝິກຟັງໂດຍໃຊ້ປະສາດຕາສົມທົບ ເພື່ອສັງເກດກິລິຍາທຳທີ່ຂອງຜູ້ເວົ້າເຊັ່ນ: ຟັງການບັນ ລະຍາຍ ຫຼື ປາຖະກະຖາ...

ຄ. ເຝິກຝົນການຟັງໂດຍ “ເນັ້ນການຄິດເປັນ”

ຜູ້ຟັງໃຊ້ສະໝອງຄິດພິຈາລະນາຂໍ້ຄວາມທີ່ໄດ້ຟັງໃນລັກສະນະຕົກຕອງ, ໂຕ້ແຍ້ງ ແລະ ຄິດຫາຂໍ້ສະຫຼຸບນັ້ນຄື ການຮູ້ຈັກຄິດເປັນເຊັ່ນ: ຟັງໂຄສະນາ, ບົດຄວາມ, ຄວາມປາໄສຂອງນັກການເມືອງ... ຄວນທົບທວນເບິ່ງບັນຫາທີ່ໄດ້ຟັງແລ້ວວ່າແມ່ນຄວາມຈິງ ຫຼື ບໍ່, ມັນມີຄວາມສາມາດເປັນໄປໄດ້ບໍ່, ຄວນສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ຄັດຄ້ານ.

ງ. ເຝິກຝົນການຟັງໂດຍເນັ້ນ “ຟັງດ້ວຍໃຈເປັນກາງ”

ການຟັງທີ່ຄວນຟັງດ້ວຍໃຈເປັນກາງປາສະຈາກອະຄະຕິ, ຄວນມີໃຈກ້ວາງ ແລະ ສາມາດຮັບຟັງຄຳວິພາກວິຈານໄດ້ດ້ວຍກິລິຍາສະຫງົບ ເຊິ່ງອາດເຝິກໄດ້ດ້ວຍການຟັງຂ່າວ, ບົດວິຈານ, ຄຳວິພາກສາໃນສານ...

ຈ. ເຝິກຝົນການຈີ່ຈຳ

ຄວນເຝິກໃຫ້ສາມາດຈີ່ຈຳຂໍ້ຄວາມທີ່ໄດ້ຮັບຟັງ, ຈະເຝິກດ້ວຍການຟັງຂໍ້ຄວາມສັ້ນໆກ່ອນເຊັ່ນ: ຟັງນິທານ, ຟັງຊີວະປະຫວັດຂອງບຸກຄົນສຳຄັນ... ໃຫ້ຜູ້ຟັງນຶກເຖິງລຳດັບຂໍ້ຄວາມທີ່ໄດ້ຟັງ ແລະ ເລົ່າຄືນໃຫ້ຄົນອື່ນຟັງ, ຫຼັງຈາກນັ້ນຈຶ່ງຄ່ອຍໃຫ້ຟັງຂໍ້ຄວາມທີ່ຍາວຂຶ້ນເລື້ອຍໆ.

ຄຳຖາມ

1. ການຟັງເພື່ອຈັບໃຈຄວາມແມ່ນການຟັງແນວໃດ? ປະກອບດ້ວຍການຟັງແນວໃດແດ່?
2. ການເຝິກຝົນການຟັງທີ່ຄວນປະຕິບັດມີຈັກຢ່າງ? ຢ່າງໃດແດ່?

ບົດທີ 32

ການເວົ້າໃນຖານະພິທີກອນ ຫຼື ໂຄສິກ, ການເວົ້າແນະນຳຕົນເອງ ແລະ ການສົນທະນາໃນທີ່ຊຸມຊົນ

1. ການເວົ້າໃນຖານະໂຄສິກ ຫຼື ພິທີກອນ

ພິທີກອນຄວນປະຕິບັດດັ່ງນີ້:

- ຕ້ອງກະກຽມຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບພິທີ ທີ່ຈະດຳເນີນງານນັ້ນໆ, ກຽມຂໍ້ມູນຕົວບຸກຄົນ, ຄວາມພ້ອມກ່ຽວກັບເວທີ ແລະ ລາຍການ.
- ແຕ່ງກາຍໃຫ້ຖືກຕາມກາລະເທສະ ແລະ ດັບຂອງງານ.
- ໄປເຖິງງານກ່ອນເວລາ ເພື່ອທົດສອບເວທີ, ເບິ່ງຄວາມກຽມພ້ອມຂອງເວທີ, ທຳຄວາມຮູ້ຈັກກັບບຸກຄົນກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ປະສານກັບຝ່າຍຕ່າງໆ.
- ແກ້ບັນຫາສະເພາະໜ້າໄດ້ດີ. ການຈັດງານຕ່າງໆຢ່ອມມັກມີບັນຫາເກີດຂຶ້ນສະເໝີ. ສະນັ້ນ, ພິທີກອນຕ້ອງມີ ຄວາມສາມາດແກ້ໄຂບັນຫາສະເພາະໜ້າໄດ້ເປັນຢ່າງດີ.
- ມີຄວາມສາມາດ ແລະ ສິລະປະໃນການເວົ້າ.
- ສາມາດນຳງານໄປສູ່ຈຸດໝາຍໄດ້ຕາມຈຸດປະສົງຂອງເຈົ້າພາບ.

2. ການເວົ້າແນະນຳຕົນເອງ

ການແນະນຳຕົນເອງໃນແຕ່ລະໂອກາດຈະມີເນື້ອໃນແຕກຕ່າງກັນໄປ, ແຕ່ກໍລ້ວນກ່າວເຖິງບັນຫາຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້:

- ບອກລາຍລະອຽດສ່ວນຕົວເຊັ່ນ: ຊື່ ແລະ ນາມສະກຸນ, ອາຍຸ (ບາງຄັ້ງບໍ່ຈຳເປັນບອກອາຍຸ) ທີ່ເກີດ, ການສຶກສາ, ອາຊີບ, ບ່ອນເຮັດວຽກເປັນຕົ້ນ.
- ບອກຈຸດປະສົງ ແລະ ຄວາມຮູ້ສຶກທີ່ໄດ້ມາປະກົດຕົວນະທີ່ນີ້ໂດຍອາດຈະກ່າວຍົກຍ້ອງຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນທີ່ນັ້ນ, ເວລາ ແນະນຳຕົນເອງຄວນມີການສະແດງອອກຢ່າງຖືກຕ້ອງ.
- ສະແດງທ່າທີ່ເປັນທຳມະຊາດ, ສຸພາບ, ບໍ່ອວດອົງ, ເບິ່ງຜູ້ຟັງດ້ວຍສາຍຕາເປັນມິດ, ສີໜ້າຍື່ມແຍ້ມແຈ່ມໃສ ສະແດງຄວາມຍິນດີທີ່ໄດ້ພົບກັນ ຫຼື ທີ່ໄດ້ປະກົດຕົວໃນທີ່ນັ້ນ.
- ນຳສຽງເວົ້າມີຈັ່ງຫວະພໍດີ (ບໍ່ຊັກຊ້າ ຫຼື ໄວເກີນໄປ) ແລະ ຊວນສົນໃຈ.

ໂອກາດທີ່ຈະໄດ້ແນະນຳຕົນເອງມີດັ່ງນີ້: ການພົບປະບຸກຄົນອື່ນໂດຍທົ່ວໄປໃນງານລ້ຽງ, ໃນທີ່ປະຊຸມກຸ່ມ ຢ່ອຍ, ເວລາເປີດກອງປະຊຸມບ້ານ, ເວລາໄປພົວພັນວຽກງານ ແລະ ອື່ນໆ.

- ມີມະນຸດສຳພັນດີ, ກຽມພ້ອມທີ່ຈະເປັນມິດ ແລະ ເວົ້າຈາກັບຄົນອື່ນຢ່າງມີຄວາມສຸກ, ຍິ້ມແຍ້ມແຈ່ມໃສ, ເປັນກັນເອງ ແລະ ໃຫ້ກຽດຜູ້ອື່ນສະເໝີ.
- ກຽມພ້ອມທີ່ຈະສະແດງຄວາມເຫັນອີກເຫັນໃຈຜູ້ອື່ນ, ບໍ່ແມ່ນຄົນທີ່ຫວັງກອບໂກຍຜົນປະໂຫຍດ ຫຼື ເວົ້ານຳແຕ່ຜູ້ມີປະໂຫຍດແກ່ຕົນເອງເທົ່ານັ້ນ.
- ມາລະຍາດສຸພາບ, ເອື້ອເພື້ອ, ໃຈດີ, ບໍ່ສະແດງອາການດູກູກຄົນອື່ນ.
- ມີຄວາມອົດທົນ, ບໍ່ສະແດງອາລົມໂກດແຄ້ນ, ຫງຸດຫງິດຄຽດງ່າຍ ເຖິງແມ່ນວ່າຄູ່ສົນທະນາຈະເປັນຜູ້ເວົ້າໂອ້ອວດ, ສຽດສີ ປານໃດກໍຕາມ.
- ກິລິຍາທ່າທີດີ, ໃນການສົນທະນາຄວນສະແດງກິລິຍາທ່າທາງປະກອບຕາມສົມຄວນແຕ່ຢ່າໃຊ້ຫຼາຍເກີນໄປ.
- ເບິ່ງໂລກໃນແງ່ດີ ມີອາລົມມັກມ່ວນ, ເບິ່ງຜູ້ຄົນ ແລະ ເຫດການຕ່າງໆ ໃນທາງທີ່ດີໄວສະເໝີ ຈະເຮັດໃຫ້ເປັນຜູ້ມີໃຈດີງາມ, ມ່ວນຊື່ນລື້ນເລີງ, ເວົ້າຢອກຫຼິ້ນ ແລະ ຫົວນຳດ້ວຍຕາມສົມຄວນ.

ຄຳຖາມ

1. ພິທີກອນທີ່ຄວນປະຕິບັດຕົນແນວໃດ?
2. ການແນະນຳຕົນເອງຄວນກ່າວເຖິງບັນຫາໃດແດ່?

ບົດທີ 33

ການລາຍງານປາກເປົ່າ, ການເວົ້າອະທິບາຍ, ຊີ້ແຈງ ແລະ ສະຫຼຸບ

1. ການລາຍງານປາກເປົ່າ

- ກຽມເນື້ອໃນໃຫ້ຄົບຖ້ວນ ແລະ ຈັດຂໍ້ຄວາມຕາມລຳດັບ.
- ຕົວເລກ ຫຼື ສະຖິຕິທີ່ຈະເອົາມາອ້າງອີງຕ້ອງຖືກຕ້ອງຊັດເຈນ.
- ກຽມຄຳເວົ້າຫຼາຍລັກສະນະເພື່ອຜູ້ຟັງຕ່າງລະດັບກັນ.
- ຂໍ້ຄວນສະຫຼຸບຜົນຕັ້ງແຕ່ເລີ່ມງານ, ຕ້ອງສະເໜີຂໍ້ມູນ, ຫຼັກການຕ່າງໆ ໃຫ້ຄົບຖ້ວນກ່ອນແລ້ວຈຶ່ງສະຫຼຸບຜົນ.
- ໃຊ້ສັບພາສາໃຫ້ເໝາະສົມກັບລະດັບຄວາມຮັບຮູ້ຂອງຜູ້ຟັງ.
- ຖ້າເປັນລາຍງານວິຈານຕ້ອງມີຂໍ້ມູນລະອຽດເຊັ່ນ: ຕົວເລກສະຖິຕິ, ຫຼັກການ, ຕົວຢ່າງ ຫຼື ພະຍານທີ່ໜ້າເຊື່ອໃຫ້ຄົບຖ້ວນ.

2. ການອະທິບາຍ

- ສ້າງຄວາມສົນໃຈໂດຍການຕັ້ງຊື່ເລື່ອງ ແລະ ການເປີດຫົວເລື່ອງທີ່ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຟັງເຫັນຄວາມສຳຄັນ ຫຼື ຄຸນປະໂຫຍດທີ່ມີຕໍ່ຜູ້ຟັງ.
- ຈັດເນື້ອຄວາມໃຫ້ໄປຕາມລຳດັບ ແລະ ບໍ່ສັບສົນ, ອາດຈະໃຊ້ອຸປະກອນ ຫຼື ການສາທິດ.
- ຂະຫຍາຍຄວາມ ແລະ ຍົກຕົວຢ່າງປະກອບເພື່ອໃຫ້ຜູ້ຟັງເຂົ້າໃຈງ່າຍ.
- ໃຊ້ຄຳສັບທີ່ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ແລະ ຊວນຟັງ.
- ຄວນເວົ້າຊ້າໆ ແລະ ສັງເກດທ່າທີຂອງຜູ້ຟັງໄປດ້ວຍ ວ່າເຂົາໃຈ ຫຼື ບໍ່?

3. ການຊີ້ແຈງ

- ຜູ້ຊີ້ແຈງຄວນຄຳນຶງເຖິງຄວາມຕ້ອງການອັນເປັນທຳມະຊາດຂອງມະນຸດເຊັ່ນ: ຄວາມຕ້ອງການທາງດ້ານຮ່າງກາຍ, ຄວາມຕ້ອງການດ້ານຄວາມປອດໄພ, ຄວາມຮັກສີ່ສຽງ, ກຽດສັກສີ ແລະ ຜົນສຳເລັດ, ຜູ້ຊີ້ແຈງເວົ້າໃຫ້ຜູ້ຟັງຮູ້ສຶກວ່າເຂົາເຈົ້າຈະໄດ້ຮັບສິ່ງທີ່ຕ້ອງການ ຜູ້ຟັງຈຶ່ງຈະສົນໃຈຟັງ.
- ເລື່ອງທີ່ຊີ້ແຈງຕ້ອງຈະແຈ້ງ, ເປັນໄປຕາມລຳດັບເຂົ້າໃຈດີ, ໄວ້ວາງໃຈ ເຊື່ອໄດ້ ແລະ ປະທັບໃຈ.
- ມີເຫດຜົນ, ອ້າງຫຼັກຖານ, ອ້າງບຸກຄົນທີ່ໜ້າເຊື່ອຖື, ຍົກຕົວຢ່າງມາພິສູດ ເພື່ອເພີ່ມນ້ຳໜັກໃນການຊີ້ແຈງຂອງຜູ້ເວົ້າ.
- ໃຊ້ຄຳເວົ້າທີ່ສຸພາບ, ໃຫ້ກຽດຜູ້ຟັງ, ບໍ່ດູໝິ່ນ ຫຼື ຂົ່ມເຫັງຜູ້ຟັງ.
- ໃຊ້ຈັ່ງຫວະການເວົ້າທີ່ດີ, ມີການເນັ້ນຄຳ, ໃຊ້ສຽງໜັກ-ເບົາເພື່ອດູດດຶງຄວາມສົນໃຈ ແລະ ໜ້າເຊື່ອຖື.

- ທ່າທີສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈິງໃຈ, ໜ້າເຊື່ອຖືເປັນມິດ ແລະ ເປັນກັນເອງ.
- ບໍ່ຊື່ແຈງດ້ວຍອາລົມຮ້າຍ ແລະ ດ້ວຍຄວາມບໍ່ພໍໃຈ.

4. ການເວົ້າສະຫຼຸບ

- ຜູ້ເວົ້າສະຫຼຸບຄວາມຕ້ອງທຳຄວາມເຂົ້າໃຈເນື້ອໃນທີ່ຈະສະຫຼຸບເປັນຢ່າງດີ.
- ສະຫຼຸບເນື້ອໃນທີ່ສຳຄັນໃຫ້ສັ້ນ, ກະທັດຮັດ ແລະ ພໍດີກັບເວລາ.
- ຈັດເນື້ອໃນທີ່ຈະສະຫຼຸບໄວ້ໃຫ້ເປັນຕາມລຳດັບ.
- ພາສາທີ່ໃຊ້ເປັນຄຳເວົ້າຂອງຜູ້ເວົ້າເອງ.
- ອາດຈະໃຊ້ອຸປະກອນບາງຢ່າງປະກອບໃນການເວົ້າ ເພື່ອຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ຟັງເຂົ້າໃຈໄດ້ໄວ ເມື່ອສະຫຼຸບແລ້ວຄວນໃຫ້ໂອກາດຜູ້ຟັງຊັກຖາມ ເພື່ອຜູ້ຟັງຈະໄດ້ເຂົ້າໃຈຢ່າງເລິກເຊິ່ງ.

ຄຳຖາມ

1. ຢາກລາຍງານປາກເປົ່າໄດ້ດີພວກເຮົາຄວນເຮັດແນວໃດ?
2. ສິ່ງທີ່ຄວນປະຕິບັດໃນການອະທິບາຍມີອັນໃດແດ່?
3. ຢາກຊື່ແຈງບັນຫາໃດໜຶ່ງໃຫ້ໄດ້ດີພວກເຮົາຕ້ອງເຮັດແນວໃດ?
4. ການເວົ້າສະຫຼຸບຄວາມຄວນປະຕິບັດແນວໃດ?

ບົດທີ 34

ຄວາມໝາຍ ແລະ ຫຼັກການໃນການໂຕ້ວາທີ

1. ຄວາມໝາຍຂອງການໂຕ້ວາທີ

ແມ່ນການເວົ້າແກ້ກັນ ຫຼື ຕອບກັນ ເພື່ອເອົາຊະນະກັນດ້ວຍເຫດ ແລະ ຜົນໃນຫົວຂໍ້ໃດໜຶ່ງ, ຫົວຂໍ້ໃນການໂຕ້ວາທິນັ້ນເອີ້ນວ່າ “ ຍັດຕິ ”.

2. ຫຼັກການໃນການໂຕ້ວາທີ

ການໂຕ້ວາທີເປັນຮູບແບບການເວົ້າຫຼາຍຄົນ. ການໂຕ້ວາທີແບ່ງເປັນສອງຝ່າຍຄື : ຝ່າຍໜຶ່ງເອີ້ນວ່າ ຝ່າຍສະເໜີ ແລະ ອີກຝ່າຍໜຶ່ງເອີ້ນວ່າຝ່າຍຄ້ານ ນີ້ແມ່ນເອີ້ນຫຼັກການໂຕ້ວາທີ ແຕ່ຄວາມຈິງແລ້ວຕ່າງຝ່າຍກໍຄັດຄ້ານເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ, ໂດຍຕັ້ງຍັດຕິໜຶ່ງຂຶ້ນ ແລະ ທັງສອງຝ່າຍຊອກຫາເຫດຜົນມາແກ້ກັນຝ່າຍສະເໜີ ຈະສະເໜີຍັດຕິທີ່ຕັ້ງໄວ້ ແລ້ວຫາເຫດຜົນມາອ້າງອີງ ແລະ ສະໜັບສະໜູນ, ສ່ວນຝ່າຍກໍຊອກຫາເຫດຜົນມາຄັດຄ້ານຄວາມຄິດຂອງຝ່າຍກົງກັນຂ້າມເຊັ່ນດຽວກັນ. ການເອົາຊະນະກັນນັ້ນແມ່ນຂຶ້ນຢູ່ກັບນ້ຳໜັກຂອງເຫດຜົນ ແຕ່ລະຝ່າຍຈະບໍ່ຂຶ້ນກັບຄວາມຜິດ ຫຼື ຖືກຂອງ ຍັດຕິ

ຕົວຢ່າງ: ໃນຍັດຕິທີ່ວ່າ “ ປັນຍາດີກ່ວາຊັບສິນ ”

ຖ້າຈະເວົ້າຕາມຄວາມໝາຍຂອງຍັດຕິແລ້ວ “ ສະຕິປັນຍາ ” ຄືກ່ວາ “ ຊັບສິນ ” ແນ່ນອນ; ແຕ່ຫຼັກການໂຕ້ວາທີແລ້ວ ຝ່າຍສະເໜີຈະເປັນຝ່າຍ “ ປັນຍາ ” ສ່ວນຝ່າຍຄ້ານຈະເປັນຝ່າຍ “ ຊັບສິນ ” ດັ່ງນັ້ນ ການໂຕ້ວາທີຕົວຈິງ ຖ້າຝ່າຍໃດມີເຫດຜົນໜ້າເຊື່ອຖື ກ່ວາກັນ ຝ່ານັ້ນກໍຈະເປັນຝ່າຍຊະນະ.

ຄຳຖາມ

1. ການໂຕ້ວາທີມີຄວາມໝາຍແນວໃດ?
2. ຫຼັກການໃນການໂຕ້ວາທີມີແນວໃດ?